

DALMATIANKOIRAT – DALMATINERNA RY

Jalostuksen tavoiteohjelma 2023-2027

Päivitys hyväksytty Dalmatiankoirat – Dalmatinerna ry:n hallituksen kokouksessa 6.9.2022

Päivitys hyväksytty Kennelliiton Jalostustieteellisen toimikunnan kokouksessa 12.10.2022

Jalostuksen tavoiteohjelman päivitys on voimassa 1.1.2023-31.12.2027

Dalmatiankoirat – Dalmatinerna ry

Jalostustyöryhmä

Sisälllys

1. Yhteenveto	4
2. Rodun tausta	4
Dalmatiankoirat Suomessa	6
3. Järjestöorganisaatio ja sen historia	8
Jalostusryhmä	9
4. Rodun nykytilanne	10
4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja	10
4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos	11
4.1.2 Jalostuspohja	16
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa	24
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta	25
4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	25
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	25
4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin	26
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus	26
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	26
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet	42
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen	45
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta	48
4.3. Terveys ja lisääntyminen	48
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat	48
4.3.2. Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat	52
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	65
4.3.4. Lisääntyminen	65
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	67
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	67
4.4. Ulkomuoto	68
4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset	70
4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus	72
4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista	72
5. Yhteenveto aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutumisesta	73

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso	73
5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen	76
6. Jalostuksen tavoitteet ja toteutus	77
6.1. Jalostuksen tavoitteet	77
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	77
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet	79
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	79
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	80
7. Lähteet	82
8. Liitteet	83

1. Yhteenveto

Dalmatiankoiria on ollut Suomessa kuudenkymmenenviiden vuoden ajan. Niiden vuosittaiset rekisteröinnit vaihtelevat 192-331 välillä. Dalmatiankoira on käyttötarkoitukseltaan puhtaasti seurakoira, vaikka se nykyisin kuuluukin ajavien koirien ryhmään. Dalmatiankoira on perusterve, aktiivinen ja ystävällinen koira, joka soveltuu erinomaisesti monenlaiseen harrastamiseen.

Tämän jalostuksen tavoiteohjelman päämääränä on säilyttää dalmatiankoira terveenä ja mukavana seurakoirana sekä tuoda esiin niitä ongelmakohtia, jotka rodussa ovat tai mahdollisesti koetaan päämäärän saavuttamisen kannalta uhkana.

Dalmatiankoiran geenipohja Suomessa on kohtalaisen laaja. Jalostukseen käytettyjen yksilöiden määrä saisi olla suurempi, jotta taattaisiin geenipohjan laajuus jatkossakin. Terveystilanne rodussa on pääosin hyvä.

Tärkeää on säilyttää dalmatiankoiran kohtuullisen hyvä tilanne perinnöllisten sairauksien suhteen. Mahdollisiin dalmatiankoiran terveyttä koskeviin uhiin pyritään varautumaan keräämällä tietoa terveys- ja luonne- sekä pentuekyselyjen avulla sekä seuraamalla rodun tilannetta kotimaassa ja muualla. Kerättyjen tietojen pohjalta julkaistaan tilastoja terveystutkimuksien tuloksista sekä rodun tilanteesta. Tilanteen mahdollisesti vaatiessa tehdään yhdistyksen yleiskokoukselle ehdotuksia toimenpidesuunnitelmiksi ja muutoksia jalostuksen suosituseriaatteisiin.

Rodun yksilöistä pitää kerätä luotettavaa tietoa ja sitä pitää myös hyödyntää jalostusvalinnoissa. Siksi on pyrittävä avoimempaan tiedotukseen yksilöissä ja suvuissa esiintyvistä ongelmista sekä motivoitava koiranomistajia ilmoittamaan tietoja koiristaan enemmän. Koiranomistajille on tiedotettava rotuun liittyvistä sairauksista, ongelmista ja riskeistä, mutta myös positiivisista asioista, kuten harrastusmahdollisuuksista dalmatiankoiran kanssa. Kaikkein tärkeintä on kuitenkin saada kaikki koiranomistajat, sekä nykyiset että tulevat, ja varsinkin kasvattajat ja jalostuskoirien omistajat tiedostamaan oma vastuunsa rodun kehitymisestä ja tulevaisuudesta.

Terveysten lisäksi tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota myös koirien luonteeseen ja hakea käyttökelpoisia menetelmiä luonteen arvioimiseen.

Ulkomuodon osalta jalostuksen pääpaino on Suomen dalmatiankoirien korkean tason ja rotumääritelmän mukainen ulkomuodon ylläpitäminen. Terveen rakenteen ylläpitämiseen pyritään vaikuttamaan jalostuspäivien sekä ulkomuototuomareiden koulutuksen avulla sekä lisäämällä kaikkien koiranomistajien tietoisuutta omasta vastuustaan rodun tilasta.

2. Rodun tausta

Alkuperä ja käyttötarkoitus

Dalmatiankoiran alkuperästä ei ole täysin tarkkaa tietoa. Rodun uskotaan olevan lähtöisin Välimeren alueelta, erityisesti Kroatian Dalmatian maakunnasta, Adrianmeren rannikolta, sillä alueelta on löytynyt 1500–1700-luvulta peräisin olevia maalauksia ja kirkonkirjoja joissa kuvataan dalmatiankoiran alkumuotoa. Dalmatiankoira onkin saanut nimensä Dalmatian maakunnan mukaan.

Dalmatiankoiran esi-isät voivat kuitenkin olla peräisin vielä luultua varhaisimmilta ajoilta, sillä dalmatiankoiria muistuttavia pilkullisia koiria on kuvattu jo egyptiläisten faaraoiden hautakammioiden

kuvituksessa. 1700 vuotta ennen ajanlaskumme alkua maalatussa freskossa, joka löytyi nykyisen Albanian Tiranasta, kuvataan muun muassa dalmatiankoiraa muistuttavia ruskea- ja mustapilkkuisia koiria villisikajahdissa. Myös muita dokumentoituja havaintoja dalmatiankoiraa muistuttavista koirista on tehty Välimeren alueelta jo paljon ennen ajanlaskun alkua. Näitä pilkukkaita koiria kutsuttiin muun muassa nimillä ”Cretan hound”, ”Outrunners” ja ”White Antelope Dog” ja niitä arvostettiin suuresti metsästyskoirina.

1700-lukua voidaan pitää rodun kehityksen käännekohtana, sillä silloin Euroopassa vaelleleiden mustalaisten vahti- ja metsästyskoirana pitämä rotu kiinnitti Ranskan ja Englannin aristokraattien huomion poikkeuksellisella ulkonäöllään. Rotua alettiin kehittää Ranskassa sekä erityisesti Englannissa, jossa siitä tuli eräänlainen statussymboli varakkaiden vaunukoirana.

Rodun käyttötarkoitus oli olla vaunu- ja vahtikoira. Aateliset käyttivät dalmatiankoiria lisäämään arvokkuuttaan ja loistoaan. Dalmatiankoiran tehtävänä oli juosta matkaseurueen vaunujen alla tai vierellä sekä varoittaa seuruetta maankiertäjistä ja vahtia isäntien omaisuutta pysähdysten aikana. Myös palokunnat ovat käyttäneet dalmatiankoiria vaunu- ja vahtikoirina aikana, jolloin vielä palokunnat liikkuvat hevosten vetämillä vaunuilla. Ne juoksivat kärryjen mukana palopaikalle ja vahtivat tarvittaessa palokunnan kalustoa. Dalmatiankoira on voimakas ja halukas vetämään ja erityisesti Hollannissa kauppiat valjastivat dalmatiankoiran rattaidensa eteen. Se on myös oppivainen ja yhteistyökykyinen ja onkin esiintynyt sirkuksissa menestyksekkäästi.

Rodun kehitys nykyiseen muotoonsa

Englannissa rotu on kehitetty nykyiselleen ja yleisesti Englantia on pidetty Kroatian ohella rodun kotimaana. Dalmatiankoira osallistui yhtenä viidestä osallistuneesta rodusta jo toiseen Englannissa pidettyyn koiranäyttelyyn vuonna 1860. Englantilainen Vero Shaw teki ensimmäisen dalmatiankoirien rotumääritelmän vuonna 1882 ja tämä rotumääritelmä virallistettiin vuonna 1890 kun Englannin Dalmatian Club perustettiin. FCI julkaisi ensimmäisen rotumääritelmän 7.4.1955 nimellä ”dalmatialainen metsästyskoira”. Vuonna 2011 dalmatiankoirien rotumääritelmä muuttui edellisen kerran ja sen suomenkielinen versio julkaistiin vuonna 2012.

Dalmatiankoiran jalostukseen on aikanaan käytetty pointteria. Siitä ei ole jäänyt rotuun merkittävästi metsästysominaisuuksia, mutta ulkonäöllisesti ne muistuttavat aavistuksen toisiaan. Rotua tuntemattomat joskus sekoittavatkin dalmatiankoiran pointteriin.

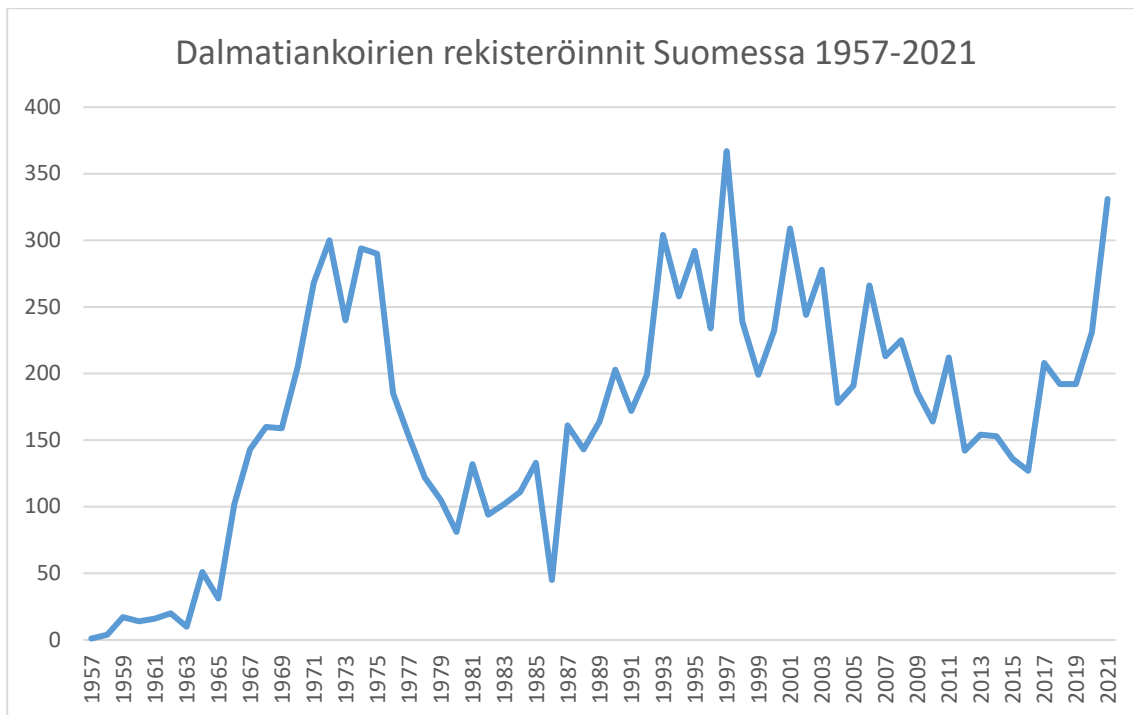
Metsästys- ja vahtikoiran taustastaan huolimatta dalmatiankoirilla ei ole tänä päivänä jäljellä selkeää metsästys- tai vahtiviettä, vaikka yksilövaihtelua sekä riistaviettä on joillakin yksilöillä selvästi nähtävissä. Dalmatiankoirat yleensä kyllä ilmoittavat haukullaan vieraiden tulosta, mutta luonteensa perusominaisuuden, ystävällisyyden vuoksi ne päästävät vieraat jatkamaan matkaansa. Nykyään ne ovat puhtaasti seura- ja harrastuskoiria. Vaunukoiran tehtävästä sen sijaan on jäljellä useimmilla koirilla luontainen mieltymys hevosiin ja ne ovat edelleen innokkaita ja kestäviä pitkien matkojen liikkujia.

Eri linjat

Dalmatiankoirilla ei ole selkeää jakautumista eri linjoihin. Dalmatiankoirilla on taipumus uraattikiteiden ja -kivien muodostumiseen, niillä olevan virtsahappotuotantoon vaikuttavan geenivirheen vuoksi. Vuonna 1973 USA:ssa aloitettiin projekti, jonka tavoitteena oli kasvattaa dalmatiankoiria, joilla olisi normaali virtsahappotuotanto (tarkemmin luvussa 4.3.2). AKC (American Kennel Club) rekisteröity dalmatiankoiranarttu Lady Godiva astutettiin AKC rekisteröidyllä pointteriuroksella CH Shadow's Rapid

Transit. Myöhemmin tämän yhdistelmän jälkeläisiä on käytetty rekisteröityjen dalmatiankoirien kanssa. Näistä yhdistelmistä syntyneitä terveen geenin omaavia LUA-dalmatiankoiria (Low Uric Acid) on käytetty jalostukseen jo yli 20 sukupolven ajan. Vuonna 2010 tuotiin ensimmäiset LUA-dalmatiankoirat Eurooppaan ja niitä onkin jo käytetty runsaasti eurooppalaisten dalmatiankoirien kanssa. Myös Suomessa on jo kymmeniä LUA-dalmatiankoiria sekä useita rekisteröityjä LUA-pentueita.

Dalmatiankoirat Suomessa

Kaavio 1: Dalmatiankoirien rekisteröinnit Suomessa 1957–2021 (Koiranet-järjestelmä 24.08.2022 ja Dalmatiankoirat – Dalmatinerna ry:n tiedot)

Ensimmäiset dalmatiankoirat tulivat Suomeen vuonna 1957, kun Tuulirannan kenneliin saapui yksi uros ja kaksi narttua Saksasta. Molemmat nartut synnyttivät ensimmäiset pentueensa jo samana vuonna. Kennel Guntherforst hankki myöhemmin toisen näistä nartuista omistukseensa ja tuotti vuonna 1959 uroksen Englannista. Näistä koirista sekä niiden jälkeläisistä alkoi dalmatiankoirien kasvattaminen Suomessa.

1960-luvun alkupuolella Suomeen tuotiin useita dalmatiankoiria sekä Englannista että Ruotsista ja dalmatiankoiria syntyi muutama pentue vuodessa. Vuonna 1964 tuli Eevariitan kenneliin urospentu Greenmount Grandee Englannista. Greenmount Grandeesta tuli merkittävä jalostusuros, joka nosti rodun tasoa maassamme huomattavasti. Tämän jälkeen tuotiin Greenmount-kennelistä useita muitakin dalmatiankoiria Suomeen, ja niitä käytettiin jalostukseen. Vaikka dalmatiankoiria tuotiin myös Ruotsista, oli Englannista tuoduilla dalmatiankoirilla suurempi vaikutus rodun kehittymiseen. Vuonna 1966 dalmatiankoirien rekisteröinnit nousivat ensimmäisen kerran yli sadan ja vuosikymmenen lopussa jo 159.

1970-luvun alussa rekisteröinnit nousivat jo yli 200 ja olivat vuosikymmenen puolivälissä 300 tienoilla, kunnes laskivat vuosikymmenen lopulla reiluun sataan pentuun. Edelleen tuotiin useita dalmatiankoiria Englannista, muutama Ruotsista ja yksi Sveitsistä. Suomalaiset tekivät yhteistyötä muiden Pohjoismaiden kanssa ja astuttivat koiriaan mm. ruotsalaisilla dalmatiankoirilla. Suomen dalmatiankoirien taso oli korkea ja koiria vietiin Ruotsiin ja Norjaan.

1980-luvulla dalmatiankoirien rekisteröinnit vaihtelivat vajaan 100 ja 160 välillä, ollen alhaisimmillaan vuonna 1986 vain 45. 1980-luvulla rodun pariin tuli runsaasti uusia kasvattajia ja muutenkin koiraharrastus kehittyi Suomen Kennelliiton toiminnan kehittymisen ja näyttelyharrastuksen laajenemisen myötä. Suomalaisia koiria vietiin ulkomaille, erityisesti Norjaan. Suomeen tuotiin koiria Ruotsista, Englannista, Sveitsistä ja Tanskasta. Vuonna 1984 tuli Suomeen Englannista urospentu Bosville Colbost Curlew, jota käytettiin jalostukseen kymmenen vuoden ajan ja jolla oli useita näyttelyissä menestyneitä sekä jalostukseen käytettyjä jälkeläisiä. Vielä enemmän Suomen dalmatiankoirakantaan vaikutti toinen, vuonna 1988 Englannista tuotu uros, Elaridge Prince Rufus. Se oli erittäin menestyksellä näyttely- ja jalostuskoira, ja sillä oli merkittävä vaikutus rodun kehitykseen Suomessa erityisesti 1990-luvulla. Vuonna 1988 Suomesta löydettiin rabiasta ja rajat Ruotsiin ja Norjaan menivät kiinni, mikä vaikeutti yhteistyötä näiden maiden kanssa. Toisaalta samalla rajat aukesivat muualle Eurooppaan ja saatiin mahdollisuudet yhteistyöhön ihan uusien maiden kanssa niin jalostus- kuin näyttelysarallakin.

1990-luvulla dalmatiankoirien vuosittaiset rekisteröinnit kasvoivat noin 200 koiraan ollen suurimmillaan vuonna 1997; 367. Rotukoirien rekisteröintimäärät kasvoivat 90-luvulla ja kaikenlainen koiraharrastaminen myös dalmatiankoirien kanssa lisääntyi. Dalmatiankoiria alkoi näkyä yhä enemmän erilaisten harrastusten parissa kuten agility- ja tottelevaisuusharjoituksissa sekä pelastuskoiratoiminnassa. Kansainvälistymisen myötä Suomessa siirryttiin FCI:n ryhmäjako, jolloin dalmatiankoirat olivat alkuun ryhmässä 9 (seurakoirat ja kääpiökoirat) ja siirtyivät myöhemmin ryhmään 6 (ajavat ja jäljestävät koirat).

1990-luvulla tapahtui paljon myös jalostuksellisesti. Dalmatiankoirat saivat oman perinnöllisten vikojen ja sairauksien -vastustamisohjelmansa (PEVISA) lonkkien suhteen ja dalmatiankoirien lonkkien kuvaaminen lisääntyi. Suomen kannasta löydetty nuorilla dalmatiankoirilla esiintyvä, kuolemaan johtava nuorten dalmatiankoirien hengitysvaikeusoireyhtymä (ARDS) (tarkemmin 4.3.2) vaikutti dalmatiankoirien kasvattamiseen, aiheutti jalostusrajoituksia ja johti jopa joidenkin kenneleiden toiminnan loppumiseen. Suomeen saatiin myös ensimmäinen BAER-kuulotestauslaite, jonka avulla pystytään tutkimaan koiran kuulostatus eli kuuleeko koira vain toisella vai molemmilla korvilla sekä erottamaan täysin kuurot koirat.

Rajat aukesivat uudelleen tietyin rajoituksin Norjaan ja Ruotsiin, mikä helpotti yhteistyötä näiden maiden kanssa. Koiria tuotiin paljon ulkomailta mm. Ruotsista, Tshekeistä, Saksasta, USA:sta, Norjasta, Australiasta, Englannista ja Hollannista. Koirien kanssa matkustamisen helpottuessa narttuja astutettiin ulkomaalaisilla uroksilla sekä useita pentueita syntyi myös keinosiemennyksellä. Uusi ilmiö oli koirien lainaaminen Suomeen jalostuskäyttöä varten. Näistä merkittävin oli USA:sta lainattu Cheerio Victory, jolle syntyi Suomessa yhteensä 10 pentuetta ja Ruotsissa yksi pentue. Cheerio Victory on vaikuttanut myöhemmin monien maiden dalmatiankoirakantaan erityisesti Ruotsissa syntyneen pentueensa kautta. Australiasta tuotiin Retma Paparazzi, joka sai Suomessa 9 pentuetta ja myös muissa maissa useita pentueita ja näkyy nykyisin monien suomalaisten dalmatiankoirien sukutaulussa.

2000-luvun ensimmäisellä kymmenellä rekisteröinnit ovat vaihdelleet 200 molemmin puolin. Internet on helpottanut huomattavasti kansainvälistä yhteistyötä ja tiedonsaantia. Kasvattajat ovat tuoneet yhä enemmän koiria ulkomailta mm. Ruotsista, Virosta, Norjasta, Venäjältä, Kroatiaasta, Iso-Britanniasta ja Argentiinasta. Vuonna 2008 tuli käyttöön lonkkien raja-arvo C dalmatiankoirien PEVISA-ohjelmassa.

2010-luvulla vain vuosina 2011 ja 2017 dalmatiankoirien rekisteröinnissä on päästy yli 200, muuten rekisteröinnit ovat olleet vuosittain 150 molemmin puolin, kuitenkin 2018 ja 2019 dalmatiankoiria on rekisteröity lähes 200. Kansainvälinen yhteistyö ja tiedonsaanti lisääntyivät 2010-luvulla merkittävästi sosiaalisen median käytön kasvaessa. Edelleen koiria tuotiin ulkomailta aktiivisesti ympäri Eurooppaa ja

jopa Yhdysvalloista ja Australiasta saakka. Aiemmista vuosikymmenistä kuitenkin poiketen on koirien tuonti Venäjältä ja Virosta kasvoi ja Pohjoismaista vähentyi.

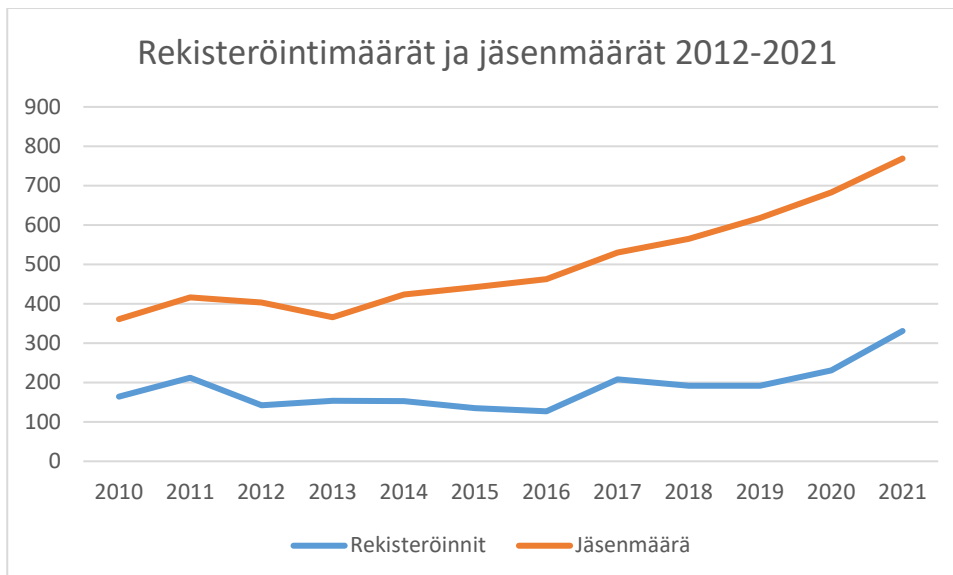
2020 rekisteröintimäärät kääntyivät nousuun ja vuosi 2021 oli ensimmäinen vuosi kahteenkymmeneen vuoteen, kun rekisteröintimäärä ylitti 300. Tähän suureen rekisteröintimäärän nousuun voidaan yhtenä pääsyyinä pitää maailmanlaajuista koronapandemiaa ja sen mukanaan tuomaa äkillistä kysynnän kasvua. Myös etätöiden mukanaan tuoma vapaa-ajan lisääntyminen on mahdollistanut kasvattajille useamman pentueen toteuttamisen suunniteltua lyhyemmällä aikavälillä.

Tuontikoiria käytetään paljon jalostukseen ja kasvattajat ovat myös astuttaneet tai keinosiementäneet narttujaan ulkomaisilla uroksilla. Puolella viime vuosina syntyneistä pentueista jompikumpi vanhemmista tai molemmat ovat tuontikoiria tai ulkomaisia koiria.

3. Järjestöorganisaatio ja sen historia

Dalmatiankoiraharrastajat toimivat vuodesta 1969 lähtien Suomen Seurakoira- ja Terrierikerho ry:n Dalmatiankoirajaostona. 17.6.1971 perustettiin Dalmatiankoirat - Dalmatinerna ry., joka toimi Suomen Kennelliiton, Uudenmaan Kennelpiirin sekä Suomen Seurakoira- ja Terrierikerho ry:n jäsenyhdistyksenä. Suomen Kennelliitto hyväksyi Dalmatiankoirat - Dalmatinerna ry:n rotujärjestöksi vuonna 1974.

Dalmatiankoirat - Dalmatinerna ry liittyi vuonna 1996 ECDC:n (European Cooperation of Dalmatian Clubs) jäseneksi. Vuoden 2007 ECDC:n kokouksessa päätettiin muuttaa ECDC:n nimi WAFDAL:iksi (World Association For Dalmatians) ja samalla päätettiin hyväksyä jäseniksi myös Euroopan ulkopuolisia maita. WAFDAL on Euroopan dalmatiankoirayhdistyksen yhteistyöelin, jonka tavoitteena on tukea dalmatiankoirien kasvatusta FCI:n hyväksymän rotumääritelmän mukaisesti.

Kaavio 2: Dalmatiankoirat - Dalmatinerna ry:n jäsenmäärät ja dalmatiankoirien rekisteröinnit 2010-2021 (Koiranet-järjestelmä 24.8.2022 ja Dalmatiankoirat – Dalmatinerna ry:n tiedot)

Perustamisen aikaan 70-luvun alussa yhdistyksellä oli yli 200 jäsentä. Jäsenmäärä on vaihdellut seuraten rodun rekisteröintimääriä. 90-luvun puolivälissä jäseniä oli yli 700, vuosittaisten rekisteröintimäärien ollessa samoihin aikoihin huippulukemissaan. 2000-luvun alkupuolella rekisteröintimäärät kuitenkin laskivat ja samanaikaisesti myös jäsenmäärä vähentyi. Dalmatiankoirat - Dalmatinerna ry:n jäsenmäärä on noussut

tasaisesti vuodesta 2014 alkaen ja 31.12.2021 yhdistyksellä oli ennätyselliset 769 jäsentä. Rekisteröintimäärät ovat myös nousseet takaisin 1990-2003 vuosien tasolle.

Dalmatiankoirat - Dalmatinerna ry:n asioita hoitaa yhdistyksen yleiskokouksen valitsema kymmenhenkinen hallitus puheenjohtajan johdolla. Hallitus valitsee vuosittain jalostustyöryhmän, joka koostuu 3-5 henkilöstä. Yhdistyksellä on myös jäsensihteeri, taloudenhoitaja, pentuvälittäjä ja kirjanpitäjä. Yhdistyksessä on toiminut joitakin alajaostoja, mutta niiden toiminnasta on luovuttu.

Jalostustyöryhmä

Alun perin yhdistyksen jalostustoimikuntaan kuului 3-5 jäsentä, ja sen rooli oli ohjata jalostustoimintaa, hyväksyä jalostusyhdistelmiä ja kasvattajien pyynnöstä antaa suosituksia jalostukseen käytettävistä uroksista. Jalostustoimikunta julkaisi tietoja jalostussuosituksista täyttävistä yhdistelmistä, syntyneistä pentueista sekä terveystutkimustiedoista.

Vuonna 2001 jalostustoimikunta muutettiin jalostustyöryhmäksi. Jalostustyöryhmän toimenkuvasta poistettiin yhdistelmien hyväksyminen ja hylkääminen sekä urossuosistusten antaminen. Yhdistyksen pentuvälitys avattiin kaikille yhdistyksen jäsenten kasvattamille pentueille, riippumatta siitä, täyttivätkö ne yhdistyksen suosituseriaatteen. Nykyisin jalostustyöryhmän tehtävänä on tarkistaa täyttääkö yhdistelmät yhdistyksen jalostuksen suosituseriaatteen. Lisäksi jalostustyöryhmä ylläpitää yhdistyksen internetsivuilla Pentuja-sivua sekä kerää erilaisten kyselyjen ja rekisterien avulla terveys, luonne- ja tilastotietoa dalmatiankoirista.

Nykyisen pentuvälityskäytännön mukaan kaikki suunnitellut yhdistelmät täytyy ilmoittaa jalostustyöryhmälle ennen astutusta, pentueen vanhemmista pitää täyttää luonne- ja terveystutkimus ja kasvattajan on lähetettävä pentueraportti aiemmin kasvattamistaan pentueista jalostustyöryhmän sihteerille jo ennen astutusta. Mikäli yhdistelmä ei täytä pentuvälityksen suosituseriaatteen, tulee siitä maininta pentuvälitykseen yhdistelmän kohdalle.

Jalostustyöryhmällä ei ole itsenäistä oikeutta muuttaa yhdistyksen jalostuksen suosituseriaatteen, vaan kaikki suosituseriaatteen muutokset täytyy hyväksyttävä yhdistyksen yleiskokouksella.

Kasvattajille suunnatun tiedonannon lisäksi jalostustyöryhmä julkaisee yhteenvetoja ja tilastoja koskien dalmatiankoirien terveystutkimustuloksia sekä terveystutkimuskyselyiden vastauksia DAL-lehdessä sekä yhdistyksen nettisivuilla. Jalostustyöryhmä ylläpitää yhdistyksen pentuvälitystä sekä uutta kotia etsivien dalmatiankoirien ilmoituspalsta. Jalostustyöryhmä järjestää terveystutkimuksen dalmatiankoiria kasvattaville ja harrastaville tarvittaessa tai ainakin kahden vuoden välein, sekä ehdottaa muutoksia yhdistyksen jalostussuositusperiaatteisiin ja ylläpitää pentuvälityskäytäntöä. Jalostustyöryhmän tehtävänä on myös tiedottaa WAFDAL:in terveystutkimuksen päätöksistä, suosituksista ja ohjeista koskien dalmatiankoirien jalostusta.

Jalostustyöryhmä tekee yhteistyötä ulkomaisten jalostustyöryhmien kanssa ja jakaa tietoa muiden maiden dalmatiankoirien tilanteesta mahdollisimman globaalisti. Tärkeimmät yhteistyömaat ovat pohjoismaat. Pohjoismaiden jalostustyöryhmien kokous pyritään järjestämään vuosittain ja Suomen dalmatiankoirien jalostustyöryhmä osallistuu näihin kokouksiin mahdollisuuksien mukaan.

4. Rodun nykytilanne

4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja

Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistyminenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole. Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2-3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20–50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä.

MMT Katariina Mäki 5.8.2013, Kennelliitto.fi

4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

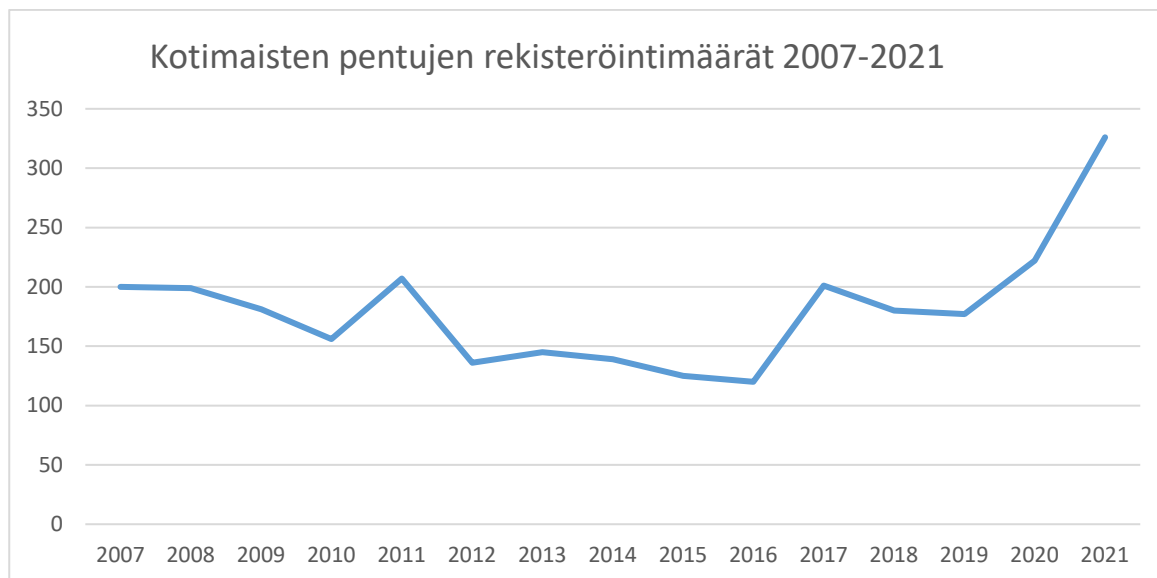
	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Pennut (kotim.)	326	222	177	180	201	120	125	139	145	136	207
Tuonnit	5	9	15	12	7	7	11	14	9	6	5
Rekisteröinnit	331	231	192	192	208	127	136	153	154	142	212
Pentueet	41	32	25	25	24	17	16	18	16	17	28
Pentuekoko	8	6,9	7,1	7,2	8,4	7,1	7,8	7,7	9,1	8	7,4
Kasvattajat	32	25	21	22	22	16	15	18	14	13	25
jalostukseen käytetyt eri urokset											
- kaikki	32	26	21	23	22	17	15	16	15	15	24
- kotimaiset	18	17	11	13	13	7	6	9	11	10	15
- tuonnit	9	7	7	3	2	4	4	2	1	1	6
- ulkomaiset	5	2	3	7	7	6	5	5	3	4	3
- keskimääräinen	4 v 1 kk	4 v 5 kk	4 v 6 kk	5 v 5 kk	4 v 10 kk	3 v 9 kk	5 v 1 kk	4 v 7 kk	4 v 1 kk	3 v 1 kk	3 v 11 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut											
- kaikki	40	32	25	24	24	17	16	18	16	17	28
- kotimaiset	31	23	17	19	19	13	14	16	14	15	22
- tuonnit	9	9	8	5	5	4	2	2	2	2	6
- keskimääräinen	3 v 9 kk	4 v	4 v 1 kk	4 v	3 v 4 kk	4 v 9 kk	3 v 9 kk	4 v	4 v 1 kk	3 v 6 kk	4 v 2 kk
Isoisät	52	43	38	38	33	29	30	30	22	26	40
Isoäidit	63	49	42	43	37	29	30	31	26	28	47
Sukusiitosprosentti	1,82 %	2,26 %	1,42 %	1,92 %	1,97 %	1,46 %	1,58 %	2,80 %	3,53 %	2,38 %	2,36 %
Sukukatokerroin	0,87	0,84	0,85	0,84	0,85	0,85	0,86	0,84	0,77	0,8	0,81

Taulukko 1: Vuositolasto – Rekisteröinnit vuosina 2011-2021 (KoiraNet-järjestelmä 15.5.2022)

Rekisteröintimäärät suomessa

Dalmatiankoirien rekisteröintimäärät ovat olleet selkeästi nousussa viimeisten vuosien aikana.

Vuosituhanne vaihteen molemmin puolin dalmatiankoirien vuotuinen pentuerekisteröintimäärä oli 20–30 pentuetta. 2010-luvun aikana pentuerekisteröintien vuotuinen keskiarvo oli alle 20 pentuetta vuodessa. Viimeisen viiden vuoden (2017-2021) aikana pentuerekisteröintien vuotuinen keskiarvo on jälleen yli 20 pentuetta vuodessa. Aikaisempaan pentuerekisteröintimäärän laskuun vaikuttavia syitä olivat osittain muutamien aikaisemmin erittäin aktiivisten kenneleiden toiminnan lopettaminen tai väheneminen. Viimeisten vuosien rekisteröintimäärän nousuun vaikuttavia syitä taas olivat mahdollisesti 2019 alkanut koronapandemia, joka yleisesti on lisännyt koirien kysyntää sekä lisääntynyt rodun esiintuominen monipuolisena harrastus- ja seurakoirana. Lisäksi rotu on saanut lisää uusia aktiivisia kasvattajia ja usealle kasvattajalle on syntynyt saman vuoden aikana enemmän kuin yksi pentue.

Kaavio 3: Kotimaisten pentujen rekisteröintimäärät 2007- 2021 (KoiraNet-järjestelmä 15.5.2022)

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

Dalmatiankoirien tuonti ja vienti on ollut viimeisen 15 vuoden aikana melko vilkasta eri maiden välillä. Vuosien 2007-2021 välillä Suomeen on rekisteröity 152 tuontikoiraa eri maista, pääasiassa Venäjältä (32), Virosta (30), Ruotsista (26) ja Saksasta (16), mutta myös Norjasta (10), Kroatiasta (6) Iso-Britanniasta (5) sekä Valko-Venäjältä (5). Koirien tuonti on edelleen suuntautunut enemmän itään, mutta jälleen on nähtävissä tuonnin lisääntyminen myös lännestä ja keski-Euroopasta. Koirat ovat kuitenkin suvullisesti melko saman taustaisia. Vertailun vuoksi mainittakoon, että nyt tarkasteltavaa 15-vuotiskautta edeltäneenä 15-vuotiskautena (vuosina 1992-2006) Suomeen rekisteröitiin vain 86 ulkomailta tuotua koiraa. Vuonna 2008 tuotiin 26 dalmatiankoiraa, mutta keskimäärin tuodaan noin 10 dalmatiankoiraa. Tuontikoirien määrissä on mukana myös jalostuslainassa Suomessa olleita uroksia, joista osa on rekisteröity laina-aikana Suomeen. Dalmatiankoiria tuodaan nykyään myös lemmikiksi, ei enää pelkästään siitoskandidaateiksi.

Vientikoirien määrää on hankalampaa arvioida, koska tilastointi niiden osalta ei ole mahdollista KoiraNetin tietokannassa. Maan rajojen ulkopuolelta kuitenkin kysytään paljon suomalaisia dalmatiankoiria ja joka vuosi pentuja lähtee niin lemmikiksi kuin siitokseenkin ulkomaille.

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

Vuosi	Urokset	Nartut
2021	4 v 1 kk	3 v 9 kk
2020	4 v 5 kk	4 v
2019	4 v 6 kk	4 v 1 kk
2018	5 v 5 kk	4 v
2017	4 v 10 kk	3 v 4 kk
2016	3 v 9 kk	4 v 9 kk
2015	5 v 1 kk	3 v 9 kk
2014	4 v 7 kk	4 v
2013	4 v 1 kk	4 v 1 kk
2012	3 v 1 kk	3 v 6 kk
2011	3 v 11 kk	4 v 2 kk
2010	3 v 10 kk	4 v 3 kk
2009	4 v 3 kk	4 v
2008	4 v 7 kk	4 v 1 kk
2007	4 v	3 v 8 kk

Taulukko 2: Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä (Koiranet-järjestelmä 15.5.2022)

Jalostuskoirien keski-ikä on sekä uroksilla että nartuilla pysynyt melko korkeana, noin neljässä vuodessa. Neljän vuoden sukupolviväli sopii siis dalmatiankoirille hyvin. Kohtuullisen korkeaa jalostuskoirien ikää voidaan pitää positiivisena asiana rodussa, joka on pitkäikäinen ja jonka yksilöt kypsyvät hitaasti. On kuitenkin hyvä huomioida, että uroksella on jalostusikää lähes puolet enemmän kuin nartulla, joten uroksia voisi käyttää keskimääräistä vanhempinakin. Tällöin niiden terveydestä ja käyttäytymisestä olisi kertynyt jo kokonaisvaltaista tietoa.

Tietoa sukusiitoksesta

Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valitun geeniparin molemmat alleelit ovat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli (geeniversio) on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja perimän kautta identtinen. Sukusiitos vähentää yksilön geeniparien heterotsygotiaa, mikä lisää myös haitallisten, usein resessiivisten alleelien ilmenemistä. Vika tai sairaus tulee tällöin ilmi, kun geeniparissa ei ole enää normaalia alleelia varmistamassa geenin toimintaa.

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär -parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella on pyritty tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämismuotoja eläimiä ja kasvattamaan tietyn

yksilön osuutta syntyvissä jälkeläisissä. On ajateltu, että jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitettykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa; nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Suositellaan, että neljän-viiden sukupolven perusteella laskettu sukusiitosaste pysyy alle 6,25 %.

Kennelliitto.fi

Sukukatkerroin

Sukukatkerroin ilmaisee kuinka monta eri koiraa sukutaulusta löytyy suhteessa siihen, että jokainen esivanhempi esiintyisi sukutaulussa vain kerran. Sukusiitettyjen vanhempien yhdistäminen johtaa alhaiseen sukukatkerroimeen, vaikka jälkeläisen sukusiitosaste olisi nolla sen vuoksi, että vanhemmat eivät ole sukua keskenään. Alhainen sukukatkerroin siis liittyy suvussa olevan geneettisen vaihtelun vähäisyyteen, mutta se ei kuitenkaan kerro suoraan koiran heterotsygotian eli eriperintäisyyden tasosta.

Kennelliitto.fi

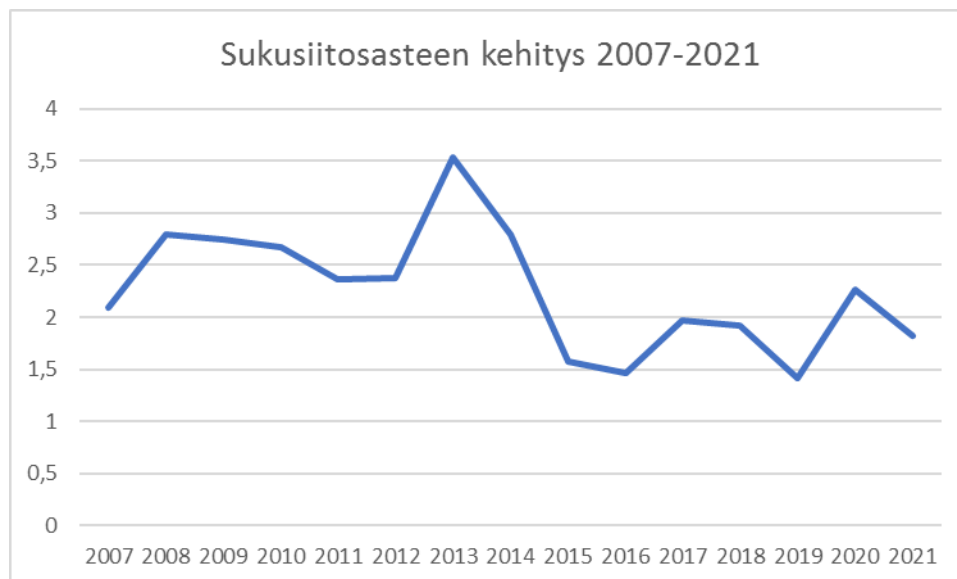
Sukukatkerroin ilmoittaa kuinka suuri osuus sukutaulun koirista on eri yksilöitä. Kerroin voi saada arvoja väliltä 0-100%. Jos koiralla on vaikka viiden polven sukutaulustaan tiedossa 60 esivanhempaa, joista 30 on eri koiria, on sukukatkerroin 0,50 eli 50%. Mitä suurempi kerroin on, sitä parempi mahdollisuus monimuotoiseen sukutauluun. Vaikka koiran sukusiitosaste olisi nolla, sillä voi silti olla sukukatoa. Silloin sen vanhemmat eivät ole keskenään sukua, mutta jompikumpi tai kumpikin vanhemmista on sukusiitetty.

(<http://siperianhusky.fi/wp/koiranet-info-7-2005/>)

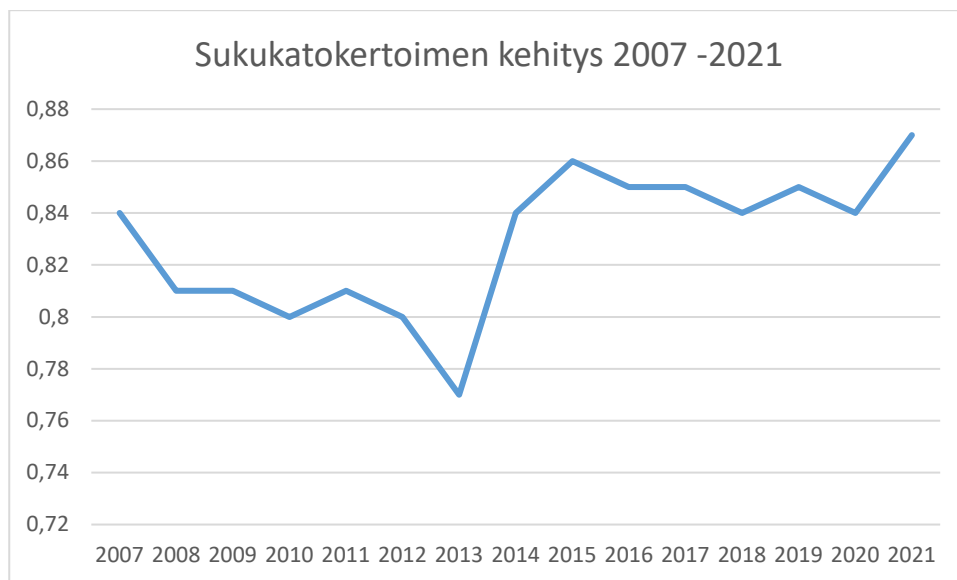
Dalmatiankoirilla sukukatkerroimeen (SKK, kansainvälisesti ALK/ALC) tulee kiinnittää enemmän huomiota, sillä arvon avulla voidaan tarkkailla geenipoolin monimuotoisuuden säilyttämistä. Dalmatiankoirien tehollinen populaatioluku on viimeisen tarkasteltavan sukupolven aikana noussut hieman, mutta pidemmällä aikavälillä tehollinen populaatio on hieman alhainen. Tarkastelemalla sukukatkerrointa sukusiitosasteen lisäksi, tilanteeseen pystytään kiinnittämään enemmän huomiota. Sukukatkerroimen tulisi jokaisessa yhdistelmässä kolmen sukupolven mukaan laskettuna olla yksi.

Rodun vuosittainen sukusiitosaste

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä sukusiitosprosentti lasketaan oletusarvoisesti sillä sukupolvimäärällä, jonka kohdalla tunnettujen (tallennettujen) esivanhempien määrä ylittää vielä 50 %. Taulukoissa sukusiitosasteen luvut ovat tästä kennelliiton tilastosta. Sukusiitoskertoimen luvut on laskettu 6 sukupolven mukaan.

Kaavio 4: Sukusiitosasteen kehitys (KoiraNet-järjestelmä 15.5.2022)

Kaavio 5: Sukukatokertoimen kehitys (KoiraNet-järjestelmä 15.5.2022)

Dalmatiankoirien sukusiitosaste on ollut melko maltillinen. Syntyneiden pentueiden sukusiitosprosentti on ollut keskimääräisesti alle 3 %, poikkeuksena vuosi 2013. Viimeisen viiden vuoden aikana sukusiitosprosentti on selkeästi laskenut ja sukukatokerroin vastaavasti noussut.

4.1.2 Jalostuspohja

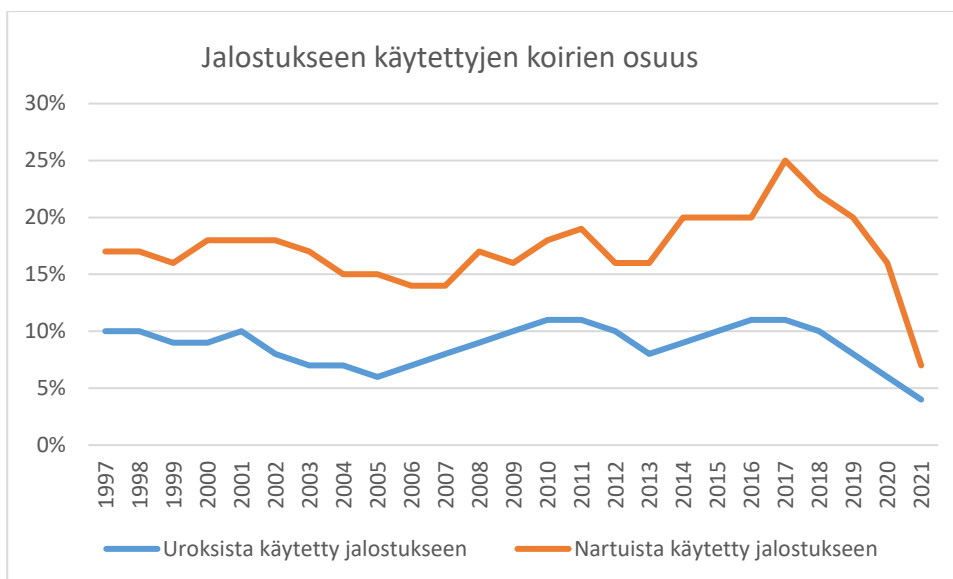
Per sukupolvi (4v.)	2021-2018	2017-2014	2013-2010	2009-2006
- pentueet	123	75	83	106
- jalostukseen käytetyt eri urokset	75	56	61	68
- jalostukseen käytetyt eri nartut	97	61	76	87
- isät/emät	0,77	0,92	0,8	0,78
- tehollinen populaatio	118 (48%)	79 (53%)	94 (57%)	160 (50%)
- uroksista käytetty jalostukseen	4 %	11 %	8 %	10 %
- nartuista käytetty jalostukseen	7 %	25 %	16 %	16 %

Taulukko 3: Vuosilasto – Jalostuspohja (KoiraNet-järjestelmä 15.5.2022)

Uroksia käytetään narttuihin verrattuna huomattavasti suppeammin. Uroksia tulisi jatkossa käyttää laajemmalla pohjalla ja välttää yksittäisten urosten ylikäyttöä.

Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen osuus syntyneistä

Urosten käyttömäärä jalostukseen kaikista syntyneistä pennuista on ollut korkeimmillaankin vain 11%. Tilastollinen käyttömäärän lasku viimeisen neljän vuoden aikana selittyy osaksi sillä, että jälkimmäisen ajanjakson koirat ovat yhä siitosiässä. Narttuja käytetään jalostukseen huomattavasti laajemmin ja käyttömäärä näyttäisi olevan hieman nousussa aikaisemmin vakiintuneesta 15-20%.

Kaavio 6: Jalostukseen käytettyjen koirien osuus (KoiraNet-järjestelmä 15.5.2022)

Isät/emät luku

Isien ja emien lukumäärän suhde, eli isien lukumäärä jaettuna emien lukumäärällä, on Koiranetin antamien tietojen avulla helposti laskettava luku, joka kuvaa kuinka lähellä urosten lukumäärä on narttujen lukumäärää. Kun suhde on yksi, uroksia käytetään yhtä paljon kuin narttuja, ja perinnöllistä vaihtelua säilyy tehokkaimmin.

http://katariinamaki.com/artikkelit/Koiranet_jalostuspohja.htm

Sukupolvi	I/E-SUHDE
1990-1993	0,56
1994-1997	0,68
1998-2001	0,67
2002-2005	0,77
2006-2009	0,78
2010-2013	0,8
2014-2017	0,92
2018-2021	0,77

Taulukko 4: Isät/emät –suhde (KoiraNet-järjestelmä 15.5.2022)

Isät/Emät suhde on noussut 2020-luvulle tultaessa tasaisesti. Nuorimman sukupolven kohdalla uroksia on jälleen käytetty huomattavasti narttuja suppeammin. Vaikka suuntaus on ollut useampaa sukupolvea tarkastellessa hyvä, voisi uroksia kuitenkin edelleen käyttää laajemmin jalostukseen.

Rodun tehollinen populaatiokoko

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että tehollinen populaatiokoko kertoo kuinka monen yksilön geenimuotoja tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun sukusiitosaste kasvaa yhtä nopeasti kuin jos rodussa olisi 50 tasaisesti jalostukseen käytettyä, keskenään eri sukuista koiraa. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja perinnöllinen vaihtelu vähenee. Samalla sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Kun tehollista kokoa arvioidaan jalostuskoirien lukumääristä tai rekisteriaineistojen sukutauluista, laskelmat tehdään aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla kolmesta neljään ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enintään neljä kertaa tänä aikana jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä.

Jalostuskoirien lukumäärän perusteella laskettu tehollinen koko on aina yliarvio, koska kaava olettaa, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät. Parempi tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen, mutta tämä kaava toimii vain suljetulle populaatiolle ja aineistolle, jossa sukupuut ovat hyvin pitkiä. Tehollista kokoa voidaan arvioida myös rodun koirista otettujen dna-näytteiden avulla.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä käytettävää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentakaavaa on hieman muokattu, jotta se huomioisi paremmin jalostuskoirien epätasaiset jälkeläismäärät ja keskinäisen sukulaisuuden. Jalostustietojärjestelmässä käytetään kaavaa $Ne = 4 * Nu * Nn / (2 * Nu + Nn)$, jossa

- Nu on neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusurosten ja*
- Nn neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusnarttujen lukumäärä.*

Eräs suositus jalostuseläinten minimimäärästä on 25 lisääntyvää urosta ja 50 narttua, jotka eivät ole keskenään läheistä sukua, eli joilla ei ole yhteisiä sukulaisia kolmen tai

neljän sukupolven etäisyydellä. Tämä vastaa tehollista kokoa 67. Nykytiedon mukaan tehollisen koon tulisi lyhyellä aikavälillä olla vähintään 100 ja pitkällä aikavälillä paljon tätä isompi, jopa tuhat yksilöä, jotta sukulaistumisesta johtuva sukusiitos ei rappeuttaisi sitä. Useimmilla koiraroduilla tähän pitkän aikavälin tavoitteeseen ei päästä, joten tulevaisuudessa tarvitaan ennen pitkää risteytyksiä. Jos rodun tehollinen koko on alle 50, rotu on kriittisessä tilassa, jossa geenimuotoja häviää niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta.

Paras tapa pitää tehollinen koko mahdollisimman suurena on käyttää rodun koiria ja sukulinjoja jalostukseen mahdollisimman laajasti ja huolehtia, että koirien jälkeläismäärät pysyvät tasaisina. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme ”uutta verta”. Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan.

Katariina Mäki, Kennelliitto.fi

Sukupolvi	Urokset	Nartut	Tehollinen koko
1990-1993	54	96	102
1994-1997	83	122	141
1998-2001	72	107	123
2002-2005	73	95	115
2006-2009	68	87	106
2010-2013	61	76	94
2014-2017	56	61	79
2018-2021	75	97	118

Taulukko 5: Tehollinen populaatiokoko 1990-2021 (Koiranet-järjestelmä 15.5.2022)

Populaation tehollinen koko on ollut laskussa useamman aikaisemman sukupolven ajan. Viimeisen sukupolven aikana tehollinen koko on pentuemäärän kasvun myötä noussut. Jatkossakin on kiinnitettävä huomiota, että suuntaus pysyy samana ja suomalaisia koiria käytetään jalostukseen entistä monipuolisemmin.

Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 urosta

#	Uros	Tilastointiaikana			%osuus	Toisessa polvessa			Yhteensä	
		synt.	Pentueita	Pentuja		kumulat.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	Holmankarin Robert Redford	2011	5	45	2,27 %	2 %	18	137	5	45
2	Assiduitas Legal Eagle	2013 imp. DE	5	40	2,02 %	4 %	4	27	5	40
3	Dalamigos Hit The Road Jack	2014	5	39	1,97 %	6 %	2	16	5	39
4	Stelton Gilbert Grape	2008	5	37	1,87 %	8 %	9	65	5	37
5	Aboensis Forrest Gump	2014	4	36	1,82 %	10 %	4	28	5	38
6	Unelias	2009	4	34	1,72 %	12 %	4	37	4	34
7	Blanco Solar Gabriel	2015 imp. EE	4	33	1,67 %	13 %	1	2	4	33
8	Marnellin Hot To Handle	2008	3	30	1,51 %	15 %	10	73	6	49
9	Sassafras Paint It Black	2007 imp. GB	4	30	1,51 %	16 %	12	81	5	34
10	Gracilis Masterpiece	2011	3	30	1,51 %	18 %	11	92	3	30
11	Perdita's Albertus	2014 imp. GB	5	30	1,51 %	19 %	2	21	5	30
12	Lanacos G-Force	2017	4	29	1,46 %	21 %	0	0	4	29
13	Spotnik's Gallant Gambler	2009 imp. NO	3	28	1,41 %	22 %	4	36	3	28
14	Gardian Enzhel Hulk	2016 imp. RU	3	26	1,31 %	24 %	0	0	3	26
15	Gracilis My Best Friend	2011	3	26	1,31 %	25 %	4	27	3	26
16	Mis-Zer Boss Himself	2014	2	24	1,21 %	26 %	2	15	2	24
17	Holmankarin Think Twice	2013	3	23	1,16 %	27 %	1	7	4	31
18	Diamond Dal's Rowan	2016	3	23	1,16 %	28 %	1	9	3	23
19	Coastal Musta Pekka	2017	3	23	1,16 %	30 %	0	0	3	23
20	Dalylove Key For Love	2013 imp. EE	2	22	1,11 %	31 %	3	14	2	22

Taulukko 6: Jalostusurokset (Koiranet-järjestelmä 15.5.2022)

Dalmatiankoirien tavoiteohjelmassa kaudelle 2018-2022 oli määritelty liikakäytön raja (5% sukupolven eli neljän vuoden aikana rekisteröidyistä koirista) 35 koiraan edellisten rekisteröintimäärien perusteella. Arvo oli laskettu viimeisen 10 vuoden rekisteröintimäärän keskiarvolla.

Kymmenen vuoden aikana on käytetty yhteensä 158 urosta, joista taulukossa nähtävissä olevat urokset ovat tuottaneet noin kolmasosan kaikista pennuista. 39 urosta on tuottanut 50 % ajanjakson pennuista. 35 % käytetyimmistä uroksista ovat tuonteja (imp.). Viidellä uroksella ylittyy jalostuskriteerien mukainen pentuemäärä (35 yksilöä), lisäksi neljällä muulla uroksella se ylittyy otettaessa huomioon pentueet, jotka ovat tarkasteltavan ajanjakson ulkopuolella. Toisen polven jälkeläismäärä saisi yksittäisellä koiralla olla 10 % suhteutettuna yhden sukupolven rekisteröintimäärään, joka tarkoittaisi 70 toisen polven jälkeläistä. Seitsemällä tarkastelujakson aikana käytetyllä koiralla on yli 70 toisen polven jälkeläistä. Dalmatiankoirat tekevät pääosin isoja pentueita, joten olisi hyvä miettiä onko tarvetta käyttää jo muutama kertaan käytettyä urosta vai voisiko käyttää esimerkiksi sen veljeä tai muuta lähisukulaista.

Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 narttua

#	Narttu	Tilastointiaikana			%osuus	Toisessa polvessa		Yhteensä	
		synt.	Pentueita	Pentuja		Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	Zhelannaya Radost Iz Sozvezdiya Yunony	2011 imp. RU	3	33	1,67 %	1	6	3	33
2	Mis-Zer Book Of Dreams	2014	4	31	1,56 %	1	6	4	31
3	Spotpower Smirgeline	2011	2	27	1,36 %	2	14	2	27
4	Moppekerhon Angelique	2014	3	27	1,36 %	2	13	3	27
5	Gloriandus Navarra	2015 imp. RU	3	26	1,31 %	3	16	3	26
6	Titara's Indian Princess	2014	3	25	1,26 %	3	26	3	25
7	Lanacos Black Panther	2010	2	25	1,26 %	2	16	2	25
8	Beloe Zoloto Luxury Line	2014 imp. RU	3	22	1,11 %	0	0	3	22
9	Zabavan Czigan	2006	2	21	1,06 %	5	34	2	21
10	Mis-Zer X-Factor	2011	2	21	1,06 %	11	103	2	21
11	O'zone Indira	2008	2	20	1,01 %	8	41	2	20
12	Leodalma's Culta Cimpale	2011	2	20	1,01 %	7	62	2	20
13	Magical Spot's Eternal Magic	2009	2	20	1,01 %	3	15	2	20
14	Zabavan Pavlova	2013	2	19	0,96 %	1	2	2	19
15	Lukius Flying Solo	2010 imp. AU	2	19	0,96 %	8	56	2	19
16	Holmankarin One Of Us	2009	2	19	0,96 %	3	30	2	19
17	Spotpower Elegant Estelle	2017	2	19	0,96 %	2	21	2	19
18	Caesands Fame N'fortune	2005	2	18	0,91 %	1	8	2	18
19	Moppekerhon Äkkijyrkkä	2011	2	17	0,86 %	1	8	2	17
20	Coastal Lumen Taju	2012	2	17	0,86 %	5	42	2	17

Taulukko 7: Jalostusnartut (KoiraNet-järjestelmä 15.5.2022)

Pääpiirteissään narttuja käytetään maltillisemmin kuin uroksia. Useimmilla nartuista on tehty 1 tai 2 pentuetta, mutta niiden narttujen lukumäärä, joilla on tehty useampi kuin 2 pentuetta on kasvanut. Tarkastelujaksolla yksikään nartuista ei ole ylittänyt liikkakäytön rajaa, mutta kolmella nartulla toisen polven jälkeläisten määrä on yli 70.

Jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus

Eniten jalostukseen käytettyjen koirien lähimpiä sukulaissuhteita:

- #2. Assiduitas Legal Eagle ja #8. Beloe Zoloto Luxury Line ovat puolisisaruksia
- #9. Sassafras Paint It Black on #1. Holmankarin Robert Redfordin isä
- #1. Holmankarin Robert Redford on #4. Moppekerhon Angeliquen isä
- #15. Lukius Flying Solo on #3. Dalamigos Hit The Road Jackin emä
- #7. Blanco Solar Gabrielin isä on #11. O'zone Indiran veli
- #10. Gracilis Masterpiece ja #15. Gracilis My Best Friend ovat pentuesisaruksia ja näillä on sama isä #4. Stelton Gilbert Grapen kanssa
- #10. Gracilis Masterpiece on pentuesisarusten #16. Mis-Zer Boss Himselfin ja #2. Mis-Zer Book Of Dreams isä
- #10. Mis-Zer X-Factor on pentuesisarusten #16. Mis-Zer Boss Himselfin ja #2. Mis-Zer Book Of Dreams emä

- #6. Unelias on #10. Mis-Zer X-Factorin isä ja pentuesisarusten #16. Mis-Zer Boss Himselfin ja #2. Mis-Zer Book Of Dreamsin isoisä
- #8. Marnellin Hot To Handle on #7. Lanacos Black Pantherin isä
- #13. Spotnik's Gallant Gamblerillä #3. Spotpower Smirgelinellä ja #12. Leodalma's Culta Cimpaleella on sama isä
- #13. Spotnik's Gallant Gambler on #12. Lanacos G-Forcen isoisä
- #9. Zabavan Czigany on #14. Zabavan Pavlovan emä
- #7. Lanacos Black Pantherilla ja #9. Zabavan Cziganylla on sama emä
- #20. Coastal Lumen Taju on #19. Coastal Musta Pekan emä
- #12. Leodalma's Culta Cimpale on #4. Moppekerhon Angeliquen emä

Taulukoista ilmenevät sukulaissuhteet näyttävät pääosin sen, että samaa sukulinjaa on käytetty jalostukseen useammassa polvessa sekä useampaa pentuesisarusta. Tämän vuoksi monella jalostukseen käytetyllä koiralla on keskenään läheiset sukulaissuhteet. Kun tarkastellaan taulukoiden koirien taaempaa olevia sukulaissuhteita, on taustalla hyvin paljon samoja koiria ja huomataan, että myös useimpien tuontikoirien sukulinjat ovat samoja suomalaisten koirien kanssa. Taulukoiden koirien taaempaa olevia sukulaisuussuhteita ei ole mielekästä alkaa listaamaan laajemmin, sillä listasta tulisi hyvin sekava päällekkäisten ja ristikkäisten sukulaisuussuhteiden vuoksi. Mainittakoon kuitenkin neljä koiraa, jotka esiintyvät näiden edellä listattujen koirien sukutauluissa vanhempina tai isovanhempina vähintäänkin kolmen eri koiran takana:

- Dalmo's Head Hunter II (Stelton Gilbert Grape, Gracilis Masterpiece, Gracilis My Best Friend, Mis-Zer Boss Himself, Holmankarin Think Twice, Mis-Zer Book Of Dreams)
- Alphadirato Future Brand (Spotnik's Gallant Gambler, Spotpower Smirgeline, Leodalma's Culta Cimpale, Moppekerhon Angelique)
- Rallallaa Tittelintuure (Zabavan Czigany, Zabavan Pavlova, Coastal Lumen Taju)
- Spotnik's First Farao For Ormond (Assiduitas Legal Eagle, Beloe Zoloto Luxury Line, Spotpower Elegant Estelle)

			Toisessa polvessa		Ensimmäisessä polvessa	
#	Uros	synt.	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	Holmankarin Robert Redford	2011	18	137	5	45
2	Dalmo's Head Hunter II	2006 imp. NO	20	133	6	47
3	Alphadirato Future Brand	2005 imp. EE	13	100	5	27
4	Gracilis Masterpiece	2011	11	92	3	30
5	Sassafras Paint It Black	2007 imp. GB	12	81	5	34
6	Marnellin Hot To Handle	2008	10	73	6	49
7	Lacrima Christi Coppola	2000 HR	16	73	5	49
8	Stelton Gilbert Grape	2008	9	65	5	37
9	Washakie Chief As Great As	2002 GB	11	65	3	25
10	Perdita's Right On Time	2007 NO	24	65	1	7
11	Solbo's Nester Av Kayo	2010 imp. SE	7	58	2	10
12	Casus Knaxus Of Royalsots	2010 RU	9	57	1	10
13	Marnellin Who Is Who	2004	8	57	2	15
14	Price-Spot's Cool Running's	2011 NO	6	53	1	9
15	Ice-T Vom Furlbach	2015 SE	6	52	1	13
16	Toot's Fields Of Gold	2010 NO	8	51	1	3
17	Somora's Forrest Ranger	2012 DE	6	44	2	19
18	Gwynmor Hitch Hiker	2014 NL	7	44	1	12
19	Firehouse's Powerback	2012	7	42	2	19
20	O'zone Ilmarinen	2008	5	40	2	9

Taulukko 8: Urokset, joilla eniten toisen polven jälkeläisiä vuosina 2011-2021 (KoiraNet-järjestelmä 15.5.2022)

Seitsemällä ensimmäisellä listan uroksella on toisen polven jälkeläisiä enemmän kuin 70.

#	Narttu	synt.	Toisessa polvessa		Ensimmäisessä polvessa	
			Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	Mis-Zer X-Factor	2011	11	103	2	21
2	Gracilis Higher Power	2005	13	84	2	17
3	Holmankarin Josephine	2005	11	80	2	14
4	Leodalma's Culta Cimpale	2011	7	62	2	20
5	Lukius Flying Solo	2010 imp. AUS	8	56	2	19
6	Caesands Riverdance	2012	6	52	1	13
7	Caesands Pride And Joy	2011	7	51	2	16
8	Mis-Zer Joyride	2004	6	51	3	30
9	Beloe Zoloto Desert Rose	2011 imp. RU	7	50	2	15
10	Stelton Echo's Spring	2007	6	44	2	15
11	Coastal Lumen Taju	2012	5	42	2	17
12	O'zone Indira	2008	8	41	2	20
13	Firehouse's My One Desire	2008	7	37	1	4
14	Zabavan Czigany	2006	5	34	2	21
15	Holmankarin Marie Curie	2008	4	31	1	10
16	Santakallio La-Limoviikuna	2005	3	31	1	10
17	Holmankarin One Of Us	2009	3	30	2	19
18	Jilloc's Scandal Beauty	2007 imp. SE	3	30	2	13
19	Flight In Time Famous Fiona	2014 imp. BY	3	29	3	16
20	Caesands Just A Crush	2008	3	29	1	9

Taulukko 9: Nartut, joilla eniten toisen polven jälkeläisiä vuosina 2011-2021 (KoiraNet-järjestelmä 15.5.2022)

Kolmella listan nartulla on toisen polven jälkeläisiä enemmän kuin 70.

Tilastoissa on huomioitu ne urokset ja nartut, joilla on ensimmäisessä polvessa jälkeläisiä viimeisen 10 vuoden ajalta. Toisen sukupolven jälkeläisissä on huomioitu jälkeläiset myös tarkastelujakson ulkopuolelta.

Jalostuskoirien käyttömäärät

Keskiarvollisesti viimeisen 15 vuoden pentueista laskettuna kutakin urosta kohti on 1,7 pentuetta ja 12,8 jälkeläistä. Nartulla samalla ajanjaksolla on keskimäärin 1,3 pentuetta ja 10,1 jälkeläistä. Dalmatiankoirien populaation kehitys on määrällisesti noususuunnassa Isät/emät-suhde on hetkellisen nousun jälkeen jälleen laskussa, mutta tehollinen populaatio on sen sijaan nousujohteinen. Pentueita siis syntyy määrällisesti enemmän ja jalostukseen valikoituvat yksilöt edustavat toisiinsa nähden kohtuullisesti eri sukuja.

Yhdistyksen asettamaa jalostussuositusta jälkeläismäärästä noudatetaan hyvin. Yhdistys on määrittänyt suosituksen (liikakäytön raja) perustuen aikaisempiin tilastoihin (5% yhden sukupolven rekisteröintimäärästä. Yhden sukupolven koko on laskettu viimeisen 10 vuoden keskiarvosta). Dalmatiankoirien rekisteröintimäärät ovat viime vuosina kasvaneet, joten yhdistys voi pohtia liikakäytön rajan nostamista nykyisestä 35. jälkeläisestä. Tämänhetkinen laskennallinen liikakäytön raja olisi 38 jälkeläistä. Yhdistyksen suosituseriaatteita voidaan muuttaa vain yhdistyksen sääntömääräisen kokouksen päätöksellä ja yleiskokoukselle tullaankin esittämään rajan nostamista. Liikakäytön rajan nousuun tulee kuitenkin suhtautua maltillisesti ja edelleen tulisi suosia koirien laajempaa jalostuskäyttöä. Yhdistyksen suosituseriaatteiden mukaan uroksella tulisi olla korkeintaan kaksi pentuetta per vuosi.

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Dalmatiankoira on hyvin edustettuna muun muassa pohjoismaissa, Saksassa, Hollannissa, Venäjällä ja Iso-Britanniassa. Rodun alkuperämaana pidetään Kroatiaa. Tietoja populaatiosta vertailua varten on kuitenkin haasteellista saada useista maista, sillä maiden luotettavat tilastot puuttuvat. Saimme tietoja vertailuun Ruotsista, Norjasta, Virosta sekä Saksasta. 2010-luvulta lähtien koirien tuonti ja vienti eri maiden välillä on ollut vilkasta. Globaali koronapandemia vaikutti kuitenkin tuonti- ja vientilukuihin hieman laskevasti.

Saksa

Saksassa on neljä dalmatiankoirakerhoa, jotka keräävät tilastotietoa oman kerhonsa jäsenistöltä. Yhteensä Saksassa vuotuinen pentueluku on lähes 150, joista syntyy noin 1300 pentua. Jokaisen kennelkerhon tilastoja tarkastelemalla erikseen ei yhtä urosta käytetä vuosittain yhtä kertaa enempää joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Samaa urosta saatetaan käyttää kuitenkin toisessa kennelkerhossa rekisteröitävissä pentueissa. Saksan dalmatiankoira populaatio on melko iso ja sieltä luonnollisesti löytyy myös samoja sukulinjoja kuin Suomesta.

Ruotsi

Ruotsissa on rekisteröity viimeisen 15 vuoden aikana 3046 dalmatiankoiraa, joista 101 on ollut tuontikoiria. Pentueita on syntynyt 413. Dalmatiankoirien keskimääräinen rekisteröinti on ollut hieman laskussa tällä aikavälillä. Kuten Suomessakin Ruotsissa käytettävien urosten määrä on emälukua pienempi, mutta hieman tasaisempi Suomen lukuihin verrattuna.

Norja

Dalmatiankoirakanta oli runsaassa kasvussa 2000-luvun alussa, jonka jälkeen rekisteröintimäärät tasaantuivat useaksi vuodeksi aikaisemmalle tasolle keskimäärin noin 150:en vuosittaiseen rekisteröintiin. 2010-luvun jälkeen rekisteröintimäärät ovat kuitenkin laskeneet keskimäärin alle sataan. Jalostukseen käytettävä populaatio on kasvanut ollen nykyisin noin 10-20 % ja sukusiitos on kuuden sukupolven mukaan saatu laskemaan keskimääräiseen 5 %, joka on Suomen lukuihin verrattuna edelleen korkea.

Ruotsin ja Norjan dalmatiankoirakanta on pitkälti samaa kantaa niin suvullisesti kuin ulkonäöllisesti Suomen kannan kanssa. Suomalaiset ovat aikaisempina vuosina tehneet eniten yhteistyötä juuri ruotsalaisten ja norjalaisten koirankasvattajien kanssa. Myös tuonti ja vienti on näiden maiden välillä ollut kohtalaisen vilkasta. Norjalaisten koirien käyttö sekä tuonti on kuitenkin viime vuosina laskenut huomattavasti, joka selittyy Norjan koirapopulaation pienenemisellä. Tarkastelujakson aikana koiria tuotiin pohjoismaiden sijaan enemmän idästä; Venäjältä ja Virosta.

Viro

Viron populaatio on hyvin pieni. Viimeisen 15 vuoden aikana maahan on rekisteröity vain 381 koiraa. Pentueita syntyy keskimäärin 4 vuodessa.

Kroatia

Rodun alkuperämaasta Kroatiasta ei ole saatavana tilastotietoa populaatiosta. Kroatialaisia koiria on sekä tuotu Suomeen, että käytetty jalostuksessa joitakin yksilöitä.

Iso-Britannia

Iso-Britannian dalmatiankoirapopulaatio on ollut hieman erisukuista pohjoismaiseen populaatioon nähden, samoin ulkonäöltään ne ovat olleet hieman muun Euroopan populaatiosta poikkeavia. Iso-Britanniaan on kuitenkin tuotu pohjoismaalaisia ja niiden sukuisia koiria, ja englantilaiset ovat myös lainanneet koiria jalostuskäyttöön muualta Euroopasta. Varsinaisia tilastoja Iso-Britanniasta ei ole saatavilla. Iso-Britannian erottua EU:sta koirien tuonti, vienti sekä jalostuskäyttö maiden yli on hieman vaikeutunut.

Venäjä

Venäjällä on runsaasti aktiivisia dalmatiankoirakasvattajia. Tarkastelujaksolla venäläiset koirat kiinnostivat ympäri maailman ja koiria onkin tuotu sieltä paljon myös Suomeen. Samoin Venäjällä on käytetty jalostukseen paljon suomalaisia koiria. Rekisteröinti- tai muita lukuja ei ole saatavilla Venäjältä.

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Rodun jalostuspohjan laajuus

Samoja nimiä löytyy sukutauluista ympäri maailmaa. Koirien vilkas tuonti ja vienti eri maiden välillä, sekä ulkomaisten urosten käytön helppous aiheuttavat sen, että eri maiden koirakannoissa esiintyvät samat koirat. Vieraampia sukuja on mahdollista löytää, mutta niiden terveysasioista on hankalaa saada tietoa.

Kuten edellä olevista taulukoista ilmenee, korkealle ”käytetyin siitoskoira” -tilastoissa pääsee jo muutamalla pentueella. Tämä johtuen dalmatiankoirien populaation pienuudesta ja siitä, että dalmatiankoirat synnyttävät useimmiten isoja pentueita. Suomessa dalmatiankoirien tehollinen populaatio on lähivuosina ollut kasvussa, samoin kuin pentuemäärät. Sen sijaan isät/emät luku on hieman laskenut, joten urosten monipuolisempaan käyttöön tulee edelleen kiinnittää enemmän huomiota. On kuitenkin mainittava, että Suomessa jalostusurosten ja -narttujen käyttö on melko laajaa ja kohtalaisen monipuolista.

Merkittävimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

- Yksittäisten urosten runsas käyttö etenkin ulkomailla, jolloin geenipooli yksipuolistuu
- Liian pienen yksilömäärän, populaatioon suhteutettuna, käyttö jalostukseen ja näiden liian suuri käyttömäärä suhteessa populaatioon. Useamman jälkeläisen ja etenkin useammasta pentueesta peräisin olevan yksilön käyttö jalostuksessa lisäisi geenipoolia.

Dalmatiankoirilla ei ole jälkeläismäärään perustuvaa PEVISA-ohjelmaa, eikä sitä katsota tarpeelliseksi.

4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttööminaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Rotumääritelmän mukaan dalmatiankoiran käyttötarkoitus on metsästys-, seura- ja perhekoira, joka soveltuu koulutettavaksi monenlaisiin tarkoituksiin. Metsästyskoiran ominaisuuksia ei ole perinteisesti liitetty dalmatiankoiriin ja maininta on lisätty rotumääritelmään vuonna 2011, kun rodun kotimaa Kroatia julkaisi uuden version dalmatiankoiran rotumääritelmästä.

Rotumääritelmä kuvaa dalmatiankoiran luonnetta hyvin lyhyesti: ”Miellyttävä ja ystävällinen, ei arka eikä epävarma, ei lainkaan hermostunut eikä aggressiivinen. Eloisa, uskollinen, itsenäinen ja helposti koulutettava. Dalmatiankoira pitää vedestä ja erilaisista aktiviteeteistä, ja sillä on selvä ajovietti.” Lisäksi hylkäävinä virheinä mainitaan vihaiisuus ja liiallinen arkuus sekä selvästi epänormaali käyttäytyminen.

4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin

Dalmatiankoirissa ei ole muodostunut erillisiä näyttely- tai käyttölinjoja, vaan rotua kasvatetaan maailmanlaajuisesti pääasiassa seurakoiraksi.

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus

Dalmatiankoirilla ei ole PEVISA-ohjelmaan sisällytettyä luonteen tai käyttäytymisen testausta tai kuvausta.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Terveys- ja luonnekysely

Vuoden 2019 helmikuussa otettiin käyttöön yhdistyksen uusittu terveys- ja luonnekysely, johon oli vastattu 31.12.2021 mennessä 366 eri dalmatiankoirasta. Uroksia vastauksista oli 165 ja narttuja 201. Pentuvälityskäytäntöjen mukaan terveys- ja luonnekysely tulee olla täytettyä kaikilta jalostukseen käytettäviltä koirilta, joiden pentueita välitetään yhdistyksen pentuvälityksessä. Kyselyn vastauksista 137 kappaletta eli 37 % prosenttia oli jalostukseen käytetyistä koirista. Suurin osa, 85 % (312) vastauksista koski vuosina 2012–2020 syntyneitä dalmatiankoiria. Vuosina 2012–2020 rekisteröitiin kaikkiaan 1 445 dalmatiankoiraa, joista 25,3% on täytetty terveys- ja luonnekysely.

	Kuvaile koiran käytöstä		Urokset	Jalostukseen käytetyt urokset	Nartut	Jalostukseen käytetyt nartut	JTO 2017-2021	Muutos %
	Kpl	%						
Ystävällinen	350	95,63 %	93 %	100 %	98 %	98 %	92,7 %	+2,9 %
Eloisa / iloinen	340	92,90 %	93 %	94 %	93 %	94 %	94,1 %	-1,2 %
Itsenäinen	143	39,07 %	41 %	43 %	38 %	35 %	72,2 %	-33,1 %
Helposti koulutettava	208	56,83 %	54 %	55 %	59 %	60 %	76,8 %	-20,0 %
Ylivilkas	50	13,66 %	15 %	6 %	13 %	7 %	-	-
Arka	14	3,83 %	4 %	0 %	3 %	1 %	21,2 %	-21,4 %
Epävarma joissakin tilanteissa	116	31,69 %	31 %	16 %	32 %	26 %	34,4 %	-2,7 %
Hermostunut joissakin tilanteissa	49	13,39 %	14 %	2 %	13 %	12 %	23,2 %	-9,8 %
Ajovietin omaava	80	21,86 %	24 %	29 %	20 %	19 %	47,0 %	-25,1 %

Taulukko 10: Terveys- ja luonnekyselyn vastaukset rotumääritelmässä mainittujen ominaisuuksien osalta. Toivotut ominaisuudet sekä oleelliset muutokset on lihavoitu.

Terveys- ja luonnekyselyssä pyydettiin kuvailemaan koiran käytöstä rotumääritelmän mukaisesti. Lähes kaikki vastaajat kertoivat koiransa olevan rotumääritelmän mukaisesti ystävällinen ja eloisa/iloinen. Hieman yli puolet vastaajista kertoi koiransa olevan helposti koulutettava (56,8%). Vain 39% vastanneista koki koiransa olevan itsenäinen. Vastanneista 21,9% kertoi koiransa olevan ajovietin omaava.

Huomioitavaa kyselyn vastauksissa oli, että vastaajista 31,7% kertoi koiransa olevan epävarma joissakin tilanteissa. Arkoja koiria oli kyselyn mukaan 3,8% ja hermostuneita joissakin tilanteissa 13,4%. Ylivilkkaiksi koiransa koki 13,7 % vastanneista.

Tuloksista laskettiin taulukon mukaisia prosentteja vastanneista (kaikki, urokset tai nartut). Tulosten mukaan jalostukseen käytetyt koirat vastasivat muita koiria paremmin rotumääritelmän luonneominaisuuksia. Huomionarvoista on että arkuus on tulosten perusteella vähentynyt huomattavasti, samoin itsenäisyys. Myös hermostuneisuus joissakin tilanteissa, itsenäisyys ja ajovietin esiintyvyys on vähentynyt selvästi.

Tuloksia edelliseen terveys- ja luonnekyselyn tuloksiin verrattessa (JTO 2017-2021) on huomioitava, että osa kysymysten asetteluista on muuttunut kyselyn uudistamisen myötä selkeämmäksi. Siksi tulosten suora vertailu ei ole mahdollista kuin tietyissä kysymyksissä. Esimerkiksi arkuuden selvä vähentyminen on selitettävissä tällä ja nykyinen tulos vastaa paremmin todellisuutta.

Terveys- ja luonnekyselyssä kysyttiin koiran käyttäytymistä yksin ollessaan. Urosten kohdalla on nähtävissä hieman enemmän ääntelyä, nartut saattavat olla hieman toimeliaampia yksin ollessaan. Sukupuolten väliset erot ovat kuitenkin pieniä. Vertailuna edellisen terveys- ja luonnekyselyn tuloksiin (JTO 2017-2022) voidaan todeta, että ääntely yksin ollessa on lisääntynyt noin 10 %:lla.

		Kaikki Kpl	Kaikki %	Urokset %	Jalostukseen käytetyt urokset	Nartut %	Jalostukseen käytetyt nartut	JTO 2017-2022 kaikki	Muutos %
Vinkuu, haukkuu tai ulvoo									
	Ei koskaan	203	55 %	52 %	49 %	59 %	58 %	66 %	-11 %
	Harvoin	148	40 %	44 %	45 %	38 %	40 %	30 %	10 %
	Toistuvasti	10	3 %	4 %	4 %	1 %	0 %	1 %	2 %
Tuhonnut kotia (ei pentuaikana)									
	Ei koskaan	296	81 %	81 %	90 %	78 %	80 %	82 %	0 %
	Harvoin	59	16 %	16 %	10 %	18 %	16 %	16 %	0 %
	Toistuvasti	4	1 %	1 %	0 %	1 %	1 %	1 %	0 %

Taulukko 11: Terveys- ja luonnekyselyn vastaukset: onko koira yksin ollessaan tehnyt seuraavia asioita

Terveys- ja luonnekyselyssä kysyttiin koiran käyttäytymistä erilaisissa paikoissa ja tilanteissa sekä koiran käyttäytymistä vieraita ihmisiä ja koiria kohtaan. Suurin osa koirista ei ollut koskaan tai oli harvoin käyttäytynyt taulukossa 12 esitettyjen käytösten mukaan. Rotumääritelmän mukaan dalmatiankoira ei saa olla arka, epävarma, hermostunut tai aggressiivinen. Pääsääntöisesti koirat eivät ole käyttäytyneet arvaamattomasti. Edelliseen kyselyyn verrattuna koirien arvaamaton käytös on vähentynyt 10%. Nartuilla ilmenee hieman enemmän arvaamattomuutta kuin uroksilla, joilla arvaamattomuutta ei kyselyn perusteella esiinny juuri lainkaan. Vieraita ihmisiä kohtaan koirat eivät ole pääsääntöisesti arkoja, mutta harvoin

ilmenevä arkuus on lisääntynyt 12%. Sukupuolien välillä ei tässä ole näkyvissä eroa. Kyselyn tulosten perusteella voidaan sanoa, että dalmatiankoirat eivät ole aggressiivisia vieraita ihmisiä kohtaan. Hihnassa koirat käyttäytyvät pääsääntöisesti hyvin. Harvoin esiintyvää aggressiivisuutta esiintyy noin 15% koirista, hieman enemmän nartuilla kuin uroksilla. Muunlaiset hihnakäytösongelmat ovat sen sijaan hieman yleisempiä ja niitä on nähtävissä enemmän uroksilla kuin nartuilla. Vieraita koiria kohtaan on kuitenkin 35% koirista käyttäytynyt aggressiivisesti harvoin tai toistuvasti. Uroksilla tällainen käytös on selvästi narttuja yleisempää. Edelliseen kyselyyn verrattuna vieraita koiria kohtaan esiintyvä aggressiivisuus on vähentynyt 8%. Oman lauman muihin koiriin kohdistuvaa aggressiota esiintyy dalmatiankoirilla harvoin. Aikoinaan dalmatiankoiria käytettiin vaunukoirana myös vaunujen vahtimiseen, mikä näkyy myös kyselyssä, sillä 60% koirista vahtii reviiriään usein tai toistuvasti. Oman reviirin vahtiminen on kyselyn mukaan hieman yleisempää uroksilla kuin nartuilla. Edelliseen kyselyyn verrattuna oman reviirin toistuva vahtiminen on vähentynyt 8%, mutta harvoin vahtiminen lisääntynyt 10%. Samoin sellaisten koirien määrä, jotka eivät koskaan vahdi reviiriään, on lisääntynyt 9%.

Jalostukseen on käytetty keskiarvojen mukaan paremmin käyttäytyviä koiria.

		Kaikki Kpl	Kaikki %	Urokset %	Jalostukseen käytetyt urokset	Nartut %	Jalostukseen käytetyt nartut	JTO 2017- 2022	Muutos %
Käyttäytynyt arvaamattomasti									
	Ei koskaan	309	84 %	84 %	94 %	85 %	87 %	74 %	10 %
	Harvoin	49	13 %	15 %	6 %	12 %	13 %	25 %	-12 %
	Toistuvasti	6	2 %	2 %	0 %	1 %	0 %	1 %	1 %
Ollut arka vieraita ihmisiä kohtaan									
	Ei koskaan	244	67 %	68 %	78 %	65 %	72 %	74 %	-7 %
	Harvoin	98	27 %	26 %	20 %	27 %	28 %	15 %	12 %
	Toistuvasti	21	6 %	5 %	0 %	6 %	0 %	9 %	-3 %
Käyttäytynyt aggressiivisesti vieraita ihmisiä kohtaan									
	Ei koskaan	342	93 %	92 %	100 %	95 %	99 %	96 %	-3 %
	Harvoin	20	5 %	7 %	0 %	4 %	1 %	3 %	2 %
	Toistuvasti	2	1 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
Käyttäytynyt aggressiivisesti hihnassa lenkillä									
	Ei koskaan	294	80 %	80 %	92 %	75 %	90 %	N/A	N/A
	Harvoin	56	15 %	15 %	8 %	21 %	7 %	N/A	N/A
	Toistuvasti	13	4 %	4 %	0 %	4 %	2 %	N/A	N/A
Aiheuttanut ongelmia hihnassa muulla tavalla kuin olemalla aggressiivinen									
	Ei koskaan	219	60 %	56 %	65 %	85 %	65 %	N/A	N/A
	Harvoin	91	25 %	31 %	29 %	11 %	23 %	N/A	N/A
	Toistuvasti	28	8 %	8 %	2 %	3 %	3 %	N/A	N/A
Käyttäytynyt aggressiivisesti vieraita koiria kohtaan									
	Ei koskaan	239	65 %	55 %	67 %	74 %	74 %	57 %	8 %
	Harvoin	108	30 %	39 %	33 %	21 %	24 %	34 %	-4 %
	Toistuvasti	17	5 %	5 %	0 %	4 %	1 %	7 %	-2 %
Käyttäytynyt aggressiivisesti oman lauman koiria kohtaan									
	Ei koskaan	323	88 %	88 %	86 %	88 %	90 %	89 %	-1 %
	Harvoin	39	11 %	12 %	14 %	10 %	9 %	9 %	2 %

	Toistuvasti	0	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	-1 %
Vahtinut reviiriään									
	Ei koskaan	141	39 %	33 %	29 %	43 %	45 %	31 %	9 %
	Harvoin	137	37 %	42 %	45 %	34 %	36 %	27 %	10 %
	Toistuvasti	83	23 %	24 %	25 %	21 %	17 %	31 %	-8 %

Taulukko 12: Terveys- ja luonnekyselyn vastaukset koiran käytöksestä: Onko koira tehnyt seuraavia asioita?

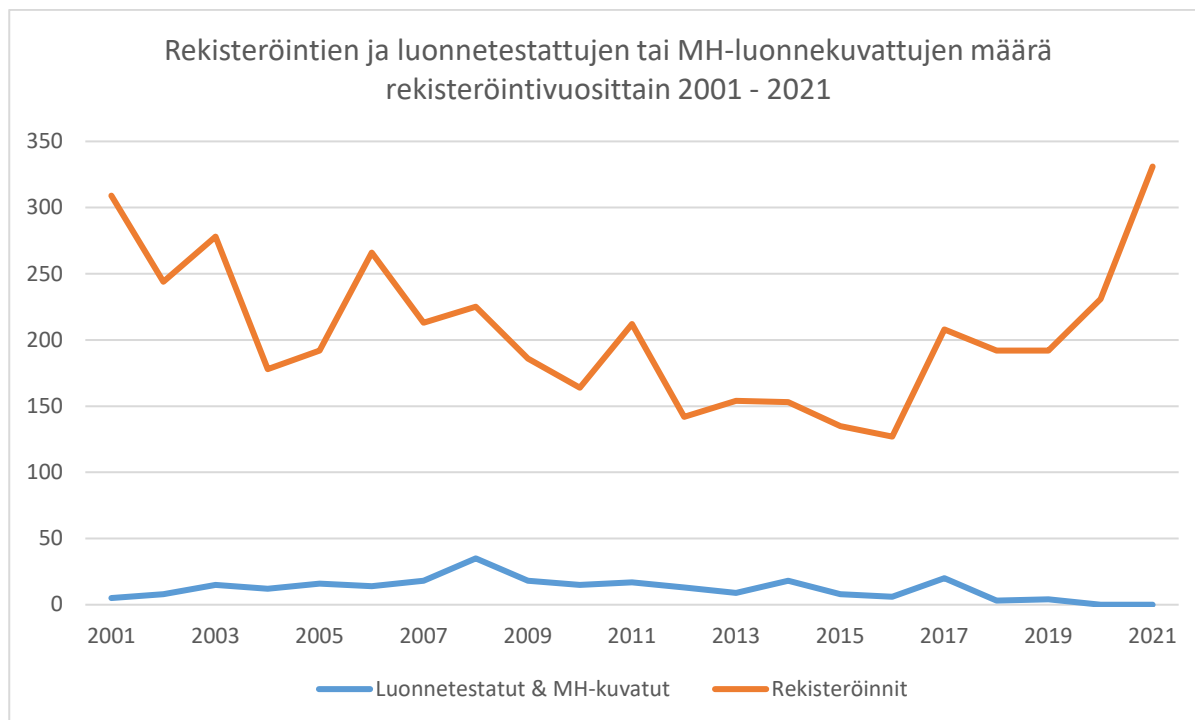
Kyselyssä kysyttiin minkä verran koirat reagoivat erilaisiin koviin ääniin. Valtaosa koirista ei koskaan reagoi tai reagoi satunnaisesti. Ilotulitteisiin usein tai toistuvasti reagoi 9% koirista, ukkoseen 5% ja muihin epätavallisiin ääniin 3%. Ääniin pelokkaasti reagoivien koirien osuus on vähentynyt edellisestä kyselystä noin 10%. Jalostukseen käytetyt yksilöt reagoivat pelokkaasti ääniin keskimääräistä vähemmän. Suurta eroa sukupuolien välillä ei ole nähtävissä kyselyn tulosten perusteella.

		Kaikki Kpl	Kaikki %	Urokset %	Jalostukseen käytetyt urokset	Nartut %	Jalostukseen käytetyt nartut	JTO 2017-2022 kaikki	Muutos %
Ilotulitteet									
	Ei koskaan	276	75 %	75 %	84 %	76 %	73 %	68 %	7 %
	Harvoin / satunnaisesti	55	15 %	16 %	10 %	14 %	19 %	20 %	-5 %
	Toistuvasti / usein	33	9 %	9 %	6 %	9 %	8 %	12 %	-3 %
Ukkonen									
	Ei koskaan	304	83 %	84 %	92 %	82 %	81 %	74 %	9 %
	Harvoin / satunnaisesti	42	11 %	10 %	6 %	12 %	14 %	19 %	-8 %
	Toistuvasti / usein	20	5 %	5 %	2 %	5 %	5 %	7 %	-2 %
Muut epätavalliset äänet									
	Ei koskaan	261	71 %	68 %	82 %	74 %	83 %	60 %	11 %
	Harvoin / satunnaisesti	93	25 %	28 %	16 %	23 %	16 %	36 %	-11 %
	Toistuvasti / usein	12	3 %	4 %	2 %	2 %	1 %	4 %	-1 %

Taulukko 13: Terveys- ja luonnekyselyn vastaukset koiran ääniherkkyydestä

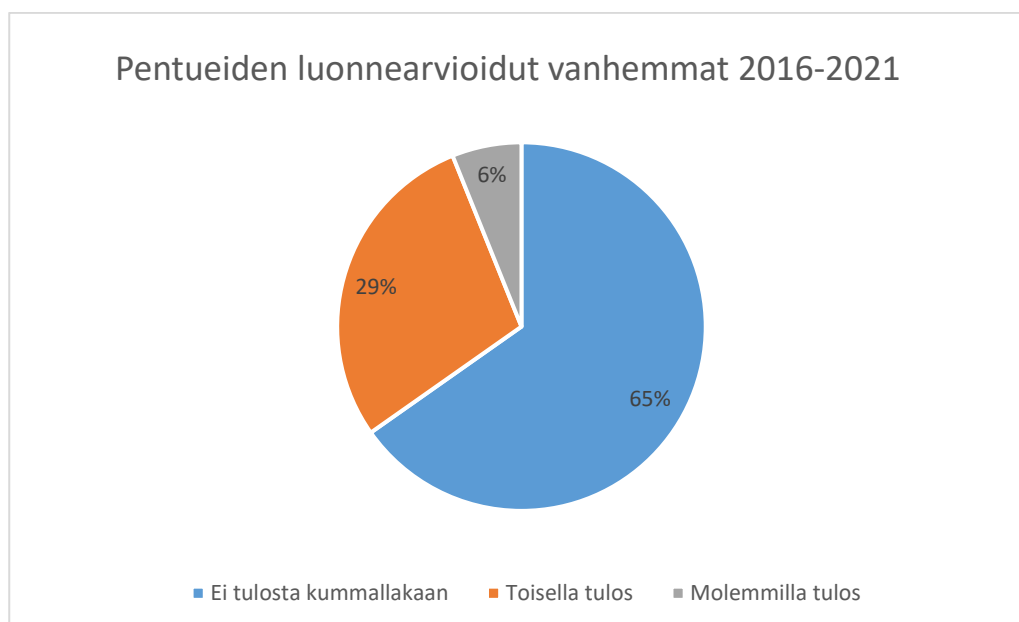
Luonnetestattujen ja MH-luonnekuvattujen määrät

Vuosina 2001–2021 on luonnetestiin osallistunut yhteensä 182 dalmatiankoiraa, joista kahdeksan koiran testi on keskeytetty. Vuodesta 2009 alkaen kaikkiaan 79 dalmatiankoiraa on osallistunut MH-luonnekuvaukseen. Näistä kahden kuvaus on keskeytetty.

Kaavio 7: Rekisteröintien ja luonnetestattujen tai MH-luonnekuvattujen määrä rekisteröintivuosittain 2001–2021 (SPKL, KoiraNet-järjestelmä 31.12.2021)

Dalmatiankoirien luonteita testataan suhteellisen vähän verrattuna rekisteröintimäärään. Prosentuaalisesti eniten testattuja tai kuvattuja ovat olleet vuonna 2008 (16%) rekisteröidyt dalmatiankoirat. Toiseksi eniten testattuja tai kuvattuja on ollut vuonna 2014 rekisteröidyt (12%). Muutoin testausmäärät ovat olleet suhteessa rekisteröinteihin 10% luokkaa tai alle. Kaaviota 7 tarkasteltaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon, että viimeiselle 7-9 vuodelle voi vielä tulla lisää testituloksia, sillä luonnetestiin saa osallistua 2-7 vuotiaat koirat ja MH-luonnekuvauksella ei ole yläikärajaa. Lisäksi huomioitavaa on, että koronapandemia on vähentänyt ja jopa estänyt vuosien 2020-2021 luonnetestien ja MH-luonnekuvausten järjestämisen pääosin kokonaan.

Kaavio 8: Pentueiden luonnearvioidut vanhemmat 2016-2021 (KoiraNet-järjestelmä 31.12.2021)

Vuosina 2016–2021 on jalostukseen käytetty 100 urosta. Näistä vain 17:lla (17 %) on luonnetesti tai MH-luonnekuvaustulos. Narttuja käytettiin samalla ajanjaksolla 125 kappaletta ja näistä 26:lla (20,8 %) on joko luonnetesti tai MH-luonnekuvaustulos. Jalostuskoirien osalta testaus- tai kuvausmäärien tulisi olla suuremmat, sillä nyt 80,9%:sta siitoskoiria ei ole luonteen osalta objektiivista tietoa.

Vuosina 2016–2021 syntyi 164 pentuetta. Vain 10 pentueen (6%) molemmilla vanhemmilla oli luonnetesti tai MH-luonnekuvaustulos. 47 pentueessa (29%) toisella vanhemmalla oli luonnetesti tai MH-luonnekuvaustulos ja pentueita, joiden vanhemmilla kummallakaan ei ollut luonnetesti tai MH-luonnekuvaustulosta oli 107 kappaletta (65%). Sellaisia pentueita, joiden toinen tai molemmat vanhemmat ovat luonnetestattuja ja / tai MH-luonnekuvattuja on vuosina 2016-2021 rekisteröity vuosiin 2011-2016 verrattuna hieman vähemmän.

Kaavio 8 ei kuitenkaan ota huomioon sitä, onko vanhemmat luonnearvioitu ennen vai jälkeen pentueen syntymistä.

Luonnetesti

Luonnetestin tarkoitus on arvioida ja kirjata koiran käyttäytyminen tilanteessa, joissa sen hermosto joutuu rasitetuksi. Se ei ole koe eikä kilpailu. Vaikka lopputulos on pisteytetty, on tärkeämpää katsoa lomakkeesta se, mitä koirasta kerrotaan. Testin loppupistemäärä on merkitsevä vain, jos testi on rodulle valionarvon edellytys tai jos se on vähemmän kuin +75 pistettä, jolloin testin saa uusida. Seurakoiralle on tärkeää, että koira on tasapainoinen ominaisuuksiltaan. Tasapainoinen, pienellä määrällä kaikkia ominaisuuksia varustettu seurakoira on iloinen ystävä, joka turvaa mielellään laumaansa ja viihtyy sen parissa. Harrastuskoiralta voidaan kuitenkin odottaa enemmän luonteen vahvuutta ja silloin tärkeimpiä ominaisuuksia ovat hyvät hermot, toimintakyky ja tasapainossa oleva vilkkausaste eli temperamentti. Testitulosta voidaan hyödyntää koiran luonnekuvan määrittämiseen ja koulutuskelpoisuuden arviointiin. Testitulos antaa myös viitteitä koiran jalostuskelpoisuudesta rotujärjestöille ja kasvattajille.

Kennelliitto.fi

	Yhteensä tuloksia	182	90	92	70
	1 Toimintakyky	Kaikki	Urokset	Nartut	Jalostukseen käytetyt
1 Toimintakyky	+3 suuri	0 %	0 %	0 %	0 %
	+2 hyvä	7 %	6 %	9 %	10 %
	+1a kohtuullinen	37 %	39 %	35 %	27 %
	+1b kohtuullisen pieni	12 %	12 %	11 %	11 %
	-1 pieni	34 %	34 %	33 %	36 %
	-2 riittämätön	7 %	6 %	8 %	10 %
	-3 toimintakyvytön	0 %	0 %	0 %	0 %
	2 Terävyys				
2 Terävyys	+3 kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	30 %	31 %	29 %	33 %
	+2 suuri ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	3 %	4 %	1 %	3 %
	+1a pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	52 %	51 %	52 %	47 %
	+1b koira joka ei osoita lainkaan terävyyttä	11 %	10 %	12 %	11 %
	-1 pieni jäljelle jäävin hyökkäyshaluin	0 %	0 %	0 %	0 %
	-2 kohtuullinen jäljelle jäävin hyökkäyshaluin	0 %	0 %	0 %	0 %
	-3 suuri jäljelle jääsin hyökkäyshaluin	0 %	0 %	0 %	0 %
	3 Puolustushalu				
3 Puolustushalu	+3 kohtuullinen hillitty	38 %	37 %	39 %	36 %
	+2 suuri hillitty	4 %	7 %	1 %	4 %

	+1 pieni	46 %	46 %	46 %	46 %
	-1 haluton	8 %	8 %	9 %	9 %
	-2 erittäin suuri	0 %	0 %	0 %	0 %
	-3 hillitsemätön	0 %	0 %	0 %	0 %
	4 Taisteluhalu				
	+3 suuri	3 %	2 %	3 %	1 %
	+2a kohtuullinen	36 %	38 %	35 %	30 %
	+2b kohtuullisen pieni	11 %	10 %	12 %	17 %
	+1 erittäin suuri	0 %	0 %	0 %	0 %
	-1 pieni	40 %	41 %	38 %	40 %
	-2 riittämätön	5 %	6 %	5 %	4 %
	-3 haluton	1 %	0 %	1 %	1 %
	5 Hermorakenne				
	+3 tasapainoinen ja varma	0,0 %	0 %	0 %	0 %
	+2 tasapainoinen	2 %	3 %	1 %	0 %
	+1a hieman rauhaton	76 %	73 %	79 %	70 %
	+1b hermostunein pyrkimyksin	11 %	12 %	10 %	14 %
	-1 vähän hermostunut	6 %	8 %	4 %	10 %
	-2 hermostunut	0,0 %	0 %	0 %	0 %
	-3 erittäin hermostunut	0,0 %	0 %	0 %	0 %
	6 Temperamentti				
	+3 vilkas	35,0 %	32 %	37 %	34 %
	+2 kohtuullisen vilkas	37,0 %	34 %	39 %	34 %
	+1 erittäin vilkas	21 %	28 %	15 %	23 %
	-1a häiritsevän vilkas	2 %	1 %	2 %	0 %
	-1b hieman välinpitämätön	0 %	0 %	0 %	0 %
	-1c impulsiivinen	1 %	1 %	1 %	3 %
	-2 välinpitämätön	0 %	0 %	0 %	0 %
	-3 apaattinen	0 %	0 %	0 %	0 %
	7 Kovuus				
	+3 kohtuullisen kova	11 %	9 %	13 %	9 %
	+2 kova	0 %	0 %	0 %	0 %
	+1 hieman pehmeä	77 %	81 %	73 %	79 %
	-1 erittäin kova	0 %	0 %	0 %	0 %
	-2 pehmeä	8 %	7 %	9 %	7 %
	-3 erittäin pehmeä	0 %	0 %	0 %	0 %
	8 Luoksepäästävyys				
	+3 hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin	66 %	68 %	65 %	63 %
	+2 a luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen	21 %	18 %	24 %	23 %
	+2b luoksepäästävä, hieman pidättyväinen	7 %	9 %	5 %	7 %
	+1 mielitelevä	1 %	1 %	0 %	1 %
	-1a selvästi pidättyväinen, ei yritä purra	1 %	1 %	0 %	0 %
	-1b selvästi pidättyväinen, yrittää purra	0 %	0 %	0 %	0 %
	-2 hyökkäävä	0 %	0 %	0 %	0 %
	-3 salakavala	0 %	0 %	0 %	0 %
	9 Laukaukset				
	+++ laukaisuvarma	60 %	66 %	55 %	59 %
	++ laukauskokematon	28 %	19 %	37 %	29 %
	+ paukkuärtyisiä	2 %	2 %	1 %	1 %
	- laukaussaltis	4 %	8 %	1 %	6 %
	-- laukauskarka	1 %	2 %	0 %	0 %

Taulukko 14: Kennelliiton käyttötymisen jalostustyöryhmän tekemä luonnetestin ihanneprofiili dalmatiankoirille ja vuosien 2002-2021 luonnetestitulokset

Taulukkoon 14 on merkitty vihreällä taustavärillä ihanteellisimmat ja punaisella ei hyväksyttävät tulokset. Valkoisella pohjalla oleviin tuloksiin suhtautuminen on hyväksyttävää. Taulukkoon 14 on merkitty vuosien

2002–2021 luonnetesti tulosten prosenttiosuudet eri osa-aluepisteille ja myös omat prosenttiosuudet uroksille, nartuille sekä jalostukseen käytetyille koirille.

2001-2016				2001-2021			
	Ihanne	Hyväksyttävä	Ei hyväksyttävä		Ihanne	Hyväksyttävä	Ei hyväksyttävä
1 Toimintakyky	49,0 %	44,1 %	7,0 %	1 Toimintakyky	48 %	41 %	7 %
2 Terävyys	62,9 %	32,9 %	4,2 %	2 Terävyys	63%	30 %	3 %
3 Puolustushalu	45,5 %	49,0 %	5,6 %	3 Puolustushalu	46 %	46 %	4 %
4 Taisteluhalu	48,3 %	39,2 %	11,9 %	4 Taisteluhalu	47 %	40 %	9 %
5 Hermorakenne	90,2 %	3,5 %	6,3 %	5 Hermorakenne	79 %	11 %	6 %
6 Temperamentti	76,9 %	22,4 %	0,7 %	6 Temperamentti	71 %	21 %	3 %
7 Kovuus	77,6 %	21,7 %	0,7 %	7 Kovuus	77 %	19 %	0 %
8 Luoksepäästävyys	90,2 %	7,7 %	2,1 %	8 Luoksepäästävyys	87 %	8 %	1 %
9 Laukauspelottomuus	65,0 %	28,0 %	7,0 %	9 Laukauspelottomuus	60 %	28 %	7 %
Keskiarvo	67,3 %	27,6 %	5,1 %	Keskiarvo	64 %	27 %	4 %

Taulukko 15: Yhteenveto vuosien 2001-2016 vrt 2001–2021 luonnetestituloksista osa-alueittain

Testatut dalmatiankoirat eivät täysin vastaa ihanneprofiilia, sillä vain 64% koirien tuloksista vastaa rodun ihannetta. Kuitenkin ei hyväksyttävien ominaisuuksien osuus on vain 4%.

Toimintakykynä pidetään luonteen ominaisuutta, joka saa koiran ilman ulkopuolista pakotetta pitämään puolensa todellista tai kuviteltua vaaraa vastaan. 48% dalmatiankoirista sai toimintakyvystä ihannetuloksen +1a (kohtuullinen) tai +1b (kohtuullisen pieni). 7% sai tuloksen -2 (riittämätön), joka ei ole rodulle hyväksyttävää.

Terävyys on ominaisuus, joka saa koira reagoimaan aggressiivisesti sen tuntiessa itsensä uhatuksi. 63% testatuista dalmatiankoirista sai ihannetta vastaavan tuloksen +1a (pieni, ilman jäljelle jäävä hyökkäyshalua) tai +1b (koira ei osoita lainkaan terävyyttä). Ei hyväksyttävän -tuloksen +2 (suuri ilman jäljelle jäävä hyökkäyshalua) sai 3% testatuista.

Puolustushalulla tarkoitetaan koiran synnynnäistä taipumusta hyökkäykseen tai hyökkäysyrityksen avulla aktiivisesti puolustaa itseään, laumaansa tai reviiriään. Ihannetuloksen +1 (pieni) sai 46% ja ei hyväksyttävän tuloksen +2 (suuri hillitty) 4% testatuista dalmatiankoirista.

Taisteluhaluksi kutsutaan koiran synnynnäistä taipumusta nauttia taistelusta itsestään ilman, että se perustuisi aggressioon. Taisteluhalu on koiralle moottori, liikkeelle paneva voima ja sitä voisi kutsua myös tietynlaiseksi leikkihaluksi. Taisteluhalusta 47% dalmatiankoirista sai ihannetulokset +2a (kohtuullinen) tai +2b (kohtuullisen pieni). 9% koirista sai tuloksia +3 (suuri), -2 (riittämätön) ja -3 (haluton), nämä eivät ole ihanneprofiilin mukaan hyväksyttäviä.

Hermorakenteella tarkoitetaan koiran synnynnäistä heikko- tai vahvahermoisuutta sen joutuessa voimakkaisiin ja vaihteleviin sisäisiin jännitystiloihin. Ihanteellisin tulos dalmatiankoirille olisi +2 (tasapainoinen) ja +1a (hieman rauhaton). 79% dalmatiankoirista saivat ihanne tuloksen. -1 (vähän hermostunut) ei ole dalmatiankoirilla toivottavaa ja sen sai 6% testatuista.

Temperamentilla tarkoitetaan käyttäytymisen vilkkautta, tarkkaavaisuutta sekä kykyä sopeutua uusiin tilanteisiin ja ympäristöihin. Suurin osa hyvin sopeutumiskykyisistä koirista on vilkkaita. Temperamentista

71% dalmatiankoirista sai tulokset +3 (vilkas) ja +2 (kohtuullisen vilkas). Nämä molemmat ovat rodun ihanteen mukaisia. 21% dalmatiankoirista oli +1 erittäin vilkkaita. Vilkkkaus on rodulle tyypillistä, mutta kahta erittäin vilkasta (+1) ei tulisi yhdistää keskenään.

Kovuudella tarkoitetaan koiran taipumusta muistaa tai olla muistamatta epämiellyttäviä kokemuksia. 77% luonnetestatuista koirista sai tuloksen +1 (hieman pehmeä), mikä on rodun ihanne. Tuloksen -2 (pehmeä) sai 8% testatuista. Pehmeä voi olla arjessa seurakoirana mukava, mutta kahta pehmeää ei tule yhdistää keskenään.

Luoksepäästävyydellä tarkoitetaan koiran suhtautumista vieraisiin henkilöihin. Luoksepäästävyyydessä ihannetulokset olisivat +3 (hyväntahtoinen, luoksepäästävä ja avoin) sekä +2a (luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen). 87% testatuista sai ihannetuloksen.

60% testatuista dalmatiankoirista oli laukaisuvarmoja (+++) ja 7% paukkuärtyisiä (+), laukausalttiita (-) tai laukausarkoja (--). Ääniherkkyys voi pahimmillaan vaikuttaa koiran jokapäiväiseen elämään erittäin negatiivisesti. Laukausarkaa koiraa siitokseen käytettäessä tulisi harkita sen muut ominaisuudet ja päätyä jalostuskäyttöön vain, jos koiralla on muuta erityistä annettavaa rodulle. Parituskumppanin tulee olla laukaisuvarma.

LT-luonnetestin päivitetty ihanneprofiili on otettu käyttöön 16.3.2022. Ihanneprofiili on päivitetty vastaamaan dalmatiankoiran rotumääritelmää. Uusi LT-luonnetestin ihanneprofiili löytyy liitteestä 4.

MH-luonnekuvaus

MH-luonnekuvauksessa koira käy läpi kymmenen eri testiosiota, jossa kuvataan koiran 31 eri käyttäytymisreaktiota. Luonnekuvauksen aikana kaksi kuvaajaa tarkastelevat koiran luonteenominaisuuksia kuten leikkisyyttä, pelkoa, saalisviettiä ja sosiaalisuutta. Jokainen ärsytystilanne aloitetaan samalla tavalla kaikille koirille. Koiran osoittaessa vähäistä kiinnostusta tai se ei kiinnostu ollenkaan, ei osiota tehdä erilaiseksi tai kiinnostavammaksi koiran aktivoimiseksi. Koiran käsittely ja ärsytystilanteet ovat jokaiselle voimakkuudeltaan ja järjestelyiltään samanlaiset. Osiot päätetään siten, ettei siitä koidu koiralle uutta ärsytystilannetta. Ajalla on suuri merkitys koiran palautumiselle ja siksi eri toimenpiteet suoritetaan tietyin aikavälein.

Kennelliitto.fi

Seuraavassa taulukossa on esitetty dalmatiankoirien MH-luonnekuvaustulokset vuosilta 2009–2021. Rodun ihanneprofiilia vastaavat tulokset on merkitty taulukkoon vihreällä pohjalla. Eniten tuloksia saaneet arvosanat on taulukossa alleviivattu. Sulkeissa on esitetty vertailuluku vuosilta 2009-2016.

MH-luonnetestattuja koiria yhteensä 79 vuosina 2009-2021.

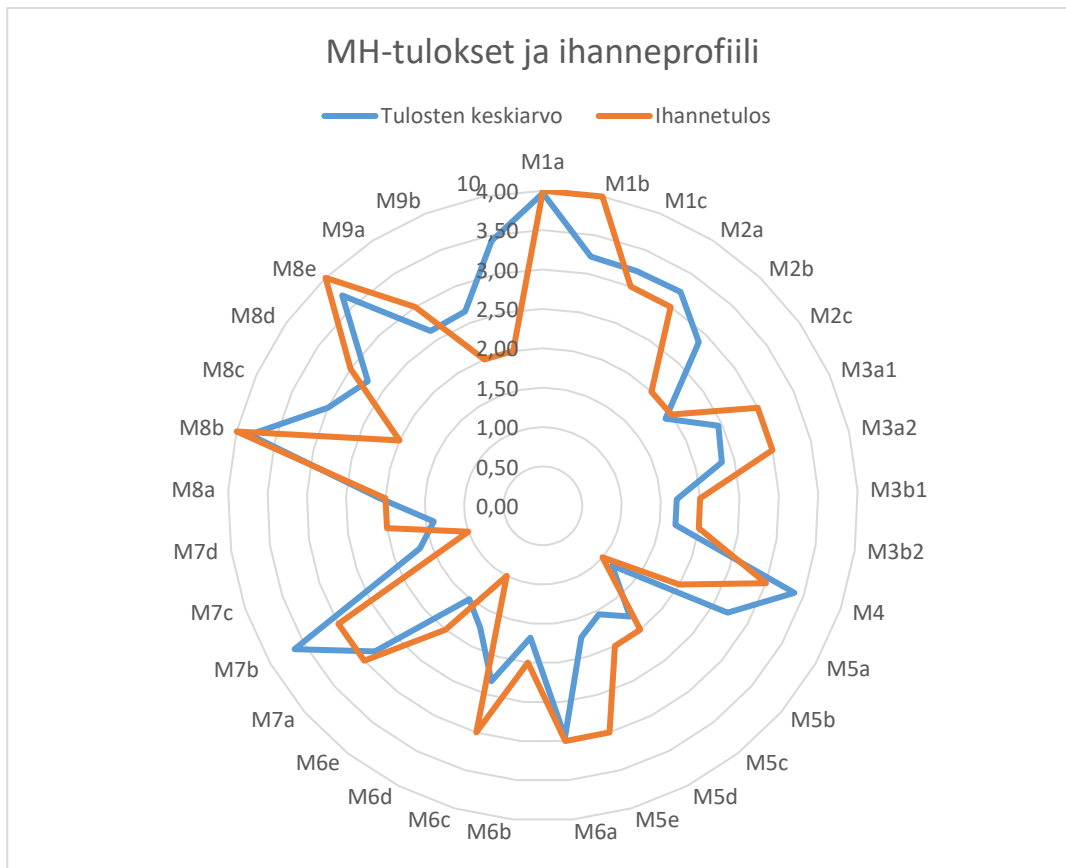
1. KONTAKTI	1	2	3	4	5
a. tervehtiminen	Torjuu kontaktia, murisee tai yrittää purra 0, 0 % (0,0 %)	Välttää kontaktia, väistää 1, 1 % (1,8 %)	Hyväksyy kontaktin vastaamatta siihen, ei väistä 3, 4 % (3,5 %)	Ottaa itse kontaktia tai vastaa siihen 73, 92% (93,0%)	Mielistelevä kontaktinotossa, hyppii, vinkuu, haukkuu, jne. 2, 3 % (1,8 %)

b. yhteistyö	Ei lähdän vieraan ihmisen mukaan / Ei kokeilla 4, 5 % (3,5 %)	Lähtee mukaan haluttomasti 5, 6 % (7,0 %)	Lähtee mukaan, mutta ei ole kiinnostunut TO:sta 43, 54 % (52,6 %)	Lähtee mukaan halukkaasti, kiinnostuu TO:sta 27, 34 % (36,8 %)	Lähtee mukaan hyvin innokkaasti, erittäin kiinnostunut TO:sta 0, 0 % (0,0 %)
c. käsittely	Torjuu murisemalla ja / tai yrittää purra 3, 4 % (1,8 %)	Väistää tai hakee tukea ohjaajasta 15, 19 % (26,3 %)	Hyväksyy käsittelyn 29, 37 % (33,3 %)	Hyväksyy ja ottaa kontaktia 31, 39 % (38,6 %)	Hyväksyy ja vastaa liioitellulla kontaktilla 1, 1 % (0,0 %)
2. LEIKKI 1	1	2	3	4	5
a. leikkihalu	Ei leiki - ei osoita kiinnostusta 5, 6 % (8,8 %)	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta 10, 13 % (14,0 %)	Leikkii - aktiivisuus lisääntyy / vähenee 33, 42 % (38,6 %)	Leikkii - aloittaa nopeasti ja on aktiivinen 6, 8 % (29,8 %)	Leikkii - aloittaa erittäin nopeasti ja on hyvin aktiivinen 6, 8 % (8,8 %)
b. tarttuminen	Ei tartu esineeseen 6, 8 % (10,5 %)	Ei tartu, nuuskii esinettä 26, 33 % (31,6 %)	Tarttuu esineeseen viiveellä tai etuhampailla 26, 33 % (29,8 %)	Tarttuu heti koko suulla 15, 19 % (19,3 %)	Tarttuu heti, nappaa esineenvauhdista 6, 8 % (8,8 %)
c. puruote ja taisteluhalu	Ei tartu esineeseen 43, 54 % (56,1 %)	Tarttuu viiveellä - irrottaa / pitää, ei vedä vastaan 7, 9 % (7,0 %)	Tarttuu, vetää vastaan, mutta irrottaa ja tarttuu uudestaan / Korjailee otetta 24, 30 % (31,6 %)	Tarttuu heti koko suulla, vetää vastaan kunnes TO irrottaa 4, 5 % (3,5 %)	Tarttuu heti koko suulla, vetää, tempoo, ravistaa - kunnes TO irrottaa 1, 1 % (1,8 %)
3. TAKAA-AJO	1	2	3	4	5
a. 1. kerta	Ei aloita 33, 42 % (40,4 %)	Aloittaa, mutta keskeyttää 5, 6 % (7,0 %)	Aloittaa etenemisen hitaasti, voi lisätä vauhtia, seuraa koko matkan saalista 18, 23 % (19,3 %)	Aloittaa kovalla vauhdilla päämäärähakuisesti, pysähtyy saaliille 21, 27 % (31,6 %)	Aloittaa heti kovalla vauhdilla juosten saaliin ohi, voi kääntyä saaliille 2, 3 % (1,8 %)
a. 2. kerta	Ei aloita 40, 51 % (47,4 %)	Aloittaa, mutta keskeyttää 4, 5 % (5,3 %)	Aloittaa etenemisen hitaasti, voi lisätä vauhtia, seuraa koko matkan saalista 10, 13 % (8,8 %)	Aloittaa kovalla vauhdilla päämäärähakuisesti, pysähtyy saaliille 21, 27 % (33,3 %)	Aloittaa heti kovalla vauhdilla juosten saaliin ohi, voi kääntyä saaliille 4, 5 % (5,3 %)
3. TARTTUMINEN	1	2	3	4	5
b. 1. kerta	Ei kiinnostu saaliista / Ei juokse perään 41, 52 % (52,6 %)	Ei tartu, nuuskii saalista 28, 35 % (35,1 %)	Tarttuu saaliiseen epäroiden tai viiveellä 7, 9 % (7,0 %)	Tarttuu heti saaliiseen, mutta irrottaa 0, 0 % (0,0 %)	Tarttuu heti saaliiseen, pitää sitä suussaan vähintään 3 sekuntia 3, 4 % (5,3 %)
b. 2. kerta	Ei kiinnostu saaliista / Ei juokse perään 53, 67 % (66,7 %)	Ei tartu, nuuskii saalista 12, 15 % (14,0 %)	Tarttuu saaliiseen epäroiden tai viiveellä 5, 6 % (7,0 %)	Tarttuu heti saaliiseen, mutta irrottaa 4, 5 % (3,5 %)	Tarttuu heti saaliiseen, pitää sitä suussaan vähintään 3 sekuntia 5, 6 % (8,8 %)
4. AKTIVITEETTITASO	1	2	3	4	5
	Tarkkailematon, kiinnostumaton, passiivinen 0, 0 % (0,0 %)	Tarkkailevainen, rauhallinen, voi istua, seistä tai maata 11, 14 % (14,0 %)	Tarkkailevainen ja enemmän rauhallinen, yksittäisiä toimintoja 30, 38 % (36,8 %)	Tarkkailevainen, toiminnot tai rauhattomuus lisääntyy vähitellen 34, 43 % (43,9 %)	Toiminnot vaihtelevat nopeasti osion aikana / Rauhaton koko ajan 4, 5 % (5,3 %)
5. ETÄLEIKKI	1	2	3	4	5
a. kiinnostus	Ei kiinnostu avustajasta 5, 6 % (7,0 %)	Tarkkailee avustajaa, välillä taukoja 22, 28 % (28,1 %)	Kiinnostunut avustajasta, seuraa ilman taukoja 45, 57 % (52,6 %)	Kiinnostunut avustajasta, yksittäisiä lähtöyrityksiä 5, 6 % (8,8 %)	Erittäin kiinnostunut avustajasta, toistuvia lähtöyrityksiä 2, 3 % (3,5 %)
b. uhka/ aggressio	Ei osoita uhkauseleitä 71, 90 % (87,7 %)	Osoittaa yksittäisiä (1-2) uhkauseleitä osion ensimmäisessä osassa 6, 8 % (8,8 %)	Osoittaa yksittäisiä (1-2) uhkauseleitä osion ensimmäisessä ja toisessa osassa 1, 1 % (1,8 %)	Osoittaa useampia uhkauseleitä osion ensimmäisessä osassa 0, 0 % (0,0 %)	Osoittaa useampia uhkauseleitä osion ensimmäisessä ja toisessa osassa 1, 1 % (1,8 %)

c. uteliaisuus	Ei saavu avustajan luo 50, 63 % (61,4 %)	Saapuu linjalle aktiivisen avustajan luo 10, 13 % (14,0 %)	Saapuu piilossa olevan puhuvan avustajan luo 8, 10 % (7,0 %)	Saapuu avustajan luo epäroiden tai viiveellä 7, 9 % (10,5 %)	Saapuu avustajan luo suoraan ilman apua 4, 5 % (7,0 %)
d. leikkihalu	Ei osoita kiinnostusta 54, 68 % (66,7 %)	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta 17, 22 % (22,8 %)	Leikkii - voi tarttua varovasti, mutta ei vedä 2, 3 % (1,8 %)	Tarttuu, vetää vastaan, voi irrottaa ja tarttua uudelleen 2, 3 % (3,5 %)	Tarttuu, vetää vastaan, ei irrota 4, 5 % (5,3 %)
e. yhteistyö	Ei osoita kiinnostusta 56, 71 % (68,4 %)	Kiinnostuu, mutta keskeyttää 2, 3 % (1,8 %)	On kiinnostunut leikkivästä avustajasta 14, 18 % (21,1 %)	Kiinnostunut leikkivästä sekä passiivisesta avustajasta 0, 0 % (0,0 %)	Houkuttelee myös passiivista avustajaa leikkimään 7, 9 % (8,8 %)
6. YLLÄTYS	1	2	3	4	5
a. pelko	Ei pysähdy tai pysähtyy nopeasti 4, 5 % (5,3 %)	Kyykistyy ja pysähtyy 7, 9 % (8,8 %)	Väistää kääntämättä pois katettaan haalarista 60, 76 % (77,2 %)	Pakenee enintään 5 metriä 5, 6 % (5,3 %)	Pakenee enemmän kuin 5 metriä 3, 4 % (3,5 %)
b. puolustus/ aggressio	Ei osoita uhkauseleitä 44, 56 % (47,4 %)	Osoittaa yksittäisiä uhkauseleitä 22, 18 % (31,6 %)	Osoittaa useita uhkauseleitä 9, 11 % (14,0 %)	Osoittaa useita uhkauseleitä ja muutamia hyökkäyksiä 4, 5 % (7,0 %)	Osoittaa useita uhkauseleitä ja hyökkäyksiä, voi purra 0, 0 % (0,0 %)
c. uteliaisuus	Menee haalarin luo, kun se on laskettu maahan / Ei mene ajoissa 18, 23 % (19,3 %)	Menee haalarin luo, kun ohjaaja puhuu kyykyssä ja houkuttelee koiraa 35, 44 % (43,9 %)	Menee haalarin luo, kun ohjaaja seisoo sen edessä 13, 16 % (15,8 %)	Menee haalarin luo, kun ohjaaja on edennyt puoliväliin 9, 11 % (14,0 %)	Menee haalarin luo ilman ohjaajan apua 4, 5 % (7,0 %)
d. jäljellejäävä pelko	Ei minkäänlaisia liikkumisnopeuden vaihtelua tai väistämistä 50, 63 % (61,4 %)	Pieni niaus tai liikkumisnopeuden vaihtelu jollain ohituskerralla 10, 13 % (14,0 %)	Pieni niaus tai nopeudenvaihtelu kerran, pienenee toisen ohituskerran jälkeen 11, 14 % (12,3 %)	Niaus tai nopeuden vaihtelu samanlaisina vähintään kahdella ohituskerralla 7, 9 % (10,5 %)	Voimakas pelko, voi lisääntyä jokaisella ohituskerralla 1, 1 % (1,8 %)
e. jäljellejäävä kiinnostus	Ei osoita kiinnostusta haalariin 50, 63 % (56,1 %)	Pysähtyy, haistelee tai katselee haalaria yhdellä ohituskerralla 18, 23 % (29,8 %)	Pysähtyy, haistelee tai katselee haalaria vähintään kahdella ohituskerralla 11, 14 % (14,0 %)	Puree haalaria tai leikkii sen kanssa, kiinnostus vähenee 0, 0 % (0,0 %)	Puree haalaria tai leikkii sen kanssa vähintään kahdella ohituskerralla 0, 0 % (0,0 %)
7. ÄÄNIHERKKYYS	1	2	3	4	5
a. pelko	Ei pysähdy tai pysähtyy nopeasti 12, 15 % (14,0 %)	Kyykistyy ja pysähtyy 2, 3 % (3,5 %)	Väistää kääntämättä pois katettaan 56, 71 % (71,9 %)	Pakenee enintään 5 metriä 6, 8 % (5,3 %)	Pakenee enemmän kuin 5 metriä 3, 4 % (5,3 %)
b. uteliaisuus	Ei mene katsomaan 11, 14 % (17,5 %)	Menee räminälaitteen luo kun ohjaaja puhuu kyykyssä ja houkuttelee koiraa 16, 20 % (17,0 %)	Menee räminälaitteen luo kun ohjaaja seisoo sen vieressä 4, 5 % (3,5 %)	Menee räminälaitteen luo kun ohjaaja on edennyt puoliväliin 10, 13 % (10,5 %)	Menee räminälaitteen luo ilman apua 38, 48 % (54,4 %)
c. jäljellejäävä pelko	Ei minkäänlaisia liikkumisnopeuden vaihteluita tai väistämistä 50, 53 % (64,9 %)	Pieni niaus tai liikkumisnopeuden vaihtelu jollain ohituskerralla 9, 11 % (8,8 %)	Pieni niaus tai nopeudenvaihtelu kerran, pienenee toisen ohituskerran jälkeen 15, 19 % (21,1 %)	Niaus tai nopeuden vaihtelu samanlaisina vähintään kahdella ohituskerralla 5, 6 % (5,3 %)	Voimakas pelko, voi lisääntyä jokaisella ohituskerralla 0, 0 % (0,0 %)
d. jäljellejäävä kiinnostus	Ei osoita kiinnostusta räminälaitetta kohtaan 54, 68 % (68,4 %)	Pysähtyy, haistelee tai katselee laitetta yhdellä ohituskerralla 18, 23 % (21,1 %)	Pysähtyy, haistelee tai katselee laitetta vähintään kahdella ohituskerralla 7, 9 % (10,5 %)	Puree laitetta tai leikkii sen kanssa, kiinnostus vähenee 0, 0 % (0,0 %)	Puree laitetta tai leikkii sen kanssa vähintään kahdella ohituskerralla 0, 0 % (0,0 %)
8. AAVEET	1	2	3	4	5

a. puolustus/ aggressio	Ei osoita uhkauseleitä 23, 29 % (21,1 %)	Osoittaa yksittäisiä uhkauseleitä 34, 43 % (42,1 %)	Osoittaa useita uhkauseleitä 16, 20 % (26,3 %)	Osoittaa useita uhkauseleitä ja muutamia hyökkäyksiä 6, 8 % (8,8 %)	Osoittaa uhkauseleitä ja useampia hyökkäyksiä 0, 0 % (1,8 %)
b. tarkkaavaisuus	Yksittäisiä vilkaisuja, ja sen jälkeen ei kiinnostusta / Ei kiinnostu lainkaan 2, 3 % (3,5 %)	Katselee aaveita silloin tällöin 2, 3 % (3,5 %)	Tarkkailee aaveita, pitkiä taukoja, kumpaakin puolet ajasta tai koko ajan toista 24, 30 % (24,6 %)	Tarkkailee aaveita, lyhyitä taukoja 29, 37 % (43,9 %)	Tarkkailee molempia aaveita koko osion ajan 22, 28 % (24,6 %)
c. pelko	On ohjaajan edessä tai sivulla 19, 24 % (24,6 %)	On enimmäkseen ohjaajan edessä tai sivulla, pientä välimatkanottoa 15, 19 % (15,8 %)	On enimmäkseen ohjaajan edessä tai sivulla, vaihtelee paon ja kontrollin välillä 13, 16 % (15,8 %)	On enimmäkseen ohjaajan takana, vaihtelee paon ja kontrollin välillä 11, 14 % (17,5 %)	Peruuttaa enemmän kuin taluttimen mitan tai lähtee paikalta / Pakenee 21, 27 % (26,3 %)
d. uteliaisuus	Menee katsomaan, kun ohjaaja on ottanut avustajalta hupun pois / Ei mene ajoissa 20, 25 % (24,6 %)	Menee katsomaan, kun ohjaaja puhuu avustajan kanssa ja houkuttelee koiraa 16, 20 % (19,3 %)	Menee katsomaan, kun ohjaaja seisoo avustajan vieressä 18, 23 % (26,3 %)	Menee katsomaan, kun ohjaaja on edennyt puoleenväliin 16, 20 % (21,1 %)	Menee katsomaan ilman apua 9, 11 % (8,8 %)
e. kontaktinotto aaveeseen	Torjuu kontaktia / Ei mene ajoissa 7, 9 % (7,0 %)	Hyväksyy avustajan tarjoaman kontaktin, mutta ei vastaa siihen 1, 1 % (1,8 %)	Vastaa avustajan tarjoamaan kontaktiin 5, 6 % (5,3 %)	Ottaa itse kontaktia avustajaan 65, 82 % (84,2 %)	Innostunutta kontaktinottoa avustajaan, esim. hyppii tai vinkuu 1, 1 % (1,8 %)
9. LEIKKI 2	1	2	3	4	5
a. leikkihalu	Ei leiki - ei osoita kiinnostusta 22, 28 % (31,6 %)	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta 8, 10 % (8,8 %)	Leikkii - aktiivisuus lisääntyy / vähenee 30, 38 % (31,6 %)	Leikkii - aloittaa nopeasti ja on aktiivinen 16, 20 % (22,8 %)	Leikkii - aloittaa erittäin nopeasti ja on hyvin aktiivinen 3, 4 % (5,3 %)
b. tarttuminen	Ei tartu esineeseen 23, 29 % (33,3 %)	Ei tartu, nuuskii esinettä 11, 14 % (10,5 %)	Tarttuu esineeseen viiveellä tai etuhampailla 22, 28 % (26,3 %)	Tarttuu heti koko suulla 17, 22 % (21,1 %)	Tarttuu heti, nappaa esineen vauhdista 6, 8 % (8,8 %)
10. AMPUMINEN	1	2	3	4	5
	Ei häiriinny, havaitsee nopeasti ja sen jälkeen täysin välinpitämätön 10, 13 % (10,5 %)	Häiritsevyyttä lisääntyy leikin / passiivisuuden aikana, sen jälkeen välinpitämätön 9, 11 % (10,5 %)	Kiinnostuu laukauksista, yleisöstä tms, mutta palaa leikkiin / passiivisuuteen 21, 27 % (26,3 %)	Keskeyttää leikin / passiivisuuden, lukkiutuu yleisöä, laukauksia tms kohden, ei palaa leikkiin / passiivisuuteen 22, 28 % (28,1 %)	Häiriintynyt, pelokas / Yrittää paeta / Ohjaaja luopuu ampumisesta 17, 22 % (24,6 %)

Taulukko 16: Kennelliiton MH-työryhmän tekemä MH-ihanneprofiili dalmatiankoirille ja MH-kuvaustulokset prosenttiosuuksin. Sulkeissa vertailuna prosenttiosuudet vuosilta 2009-2016, 57 kuvastusta koirasta.

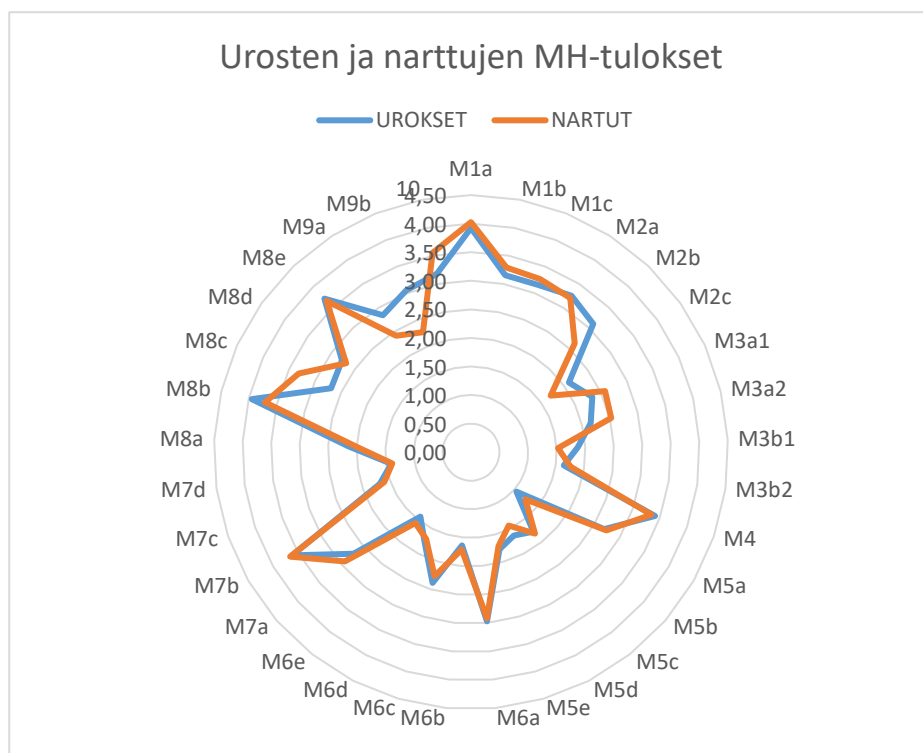

Kaavio 9: Dalmatiankoirien MH-tulosten keskiarvon ja rodun ihanneprofiilin vertailu 2009-2021

Eniten dalmatiankoirien MH-tulosten keskiarvo eroaa rodun ihanneprofiilista osioissa 5e, 8c ja 10. Osiossa 5, etäleikki kuvataan koiran kykyä yhteistyöhön vieraan ihmisen kanssa välimatkan päässä ohjaajastaan, kiinnostuuko koira vieraasta ja ensin hieman epämääräiseltä vaikuttavasta, mutta myöhemmin leikkiin kutsuvasta ihmisestä. Osion kohdassa 5e, yhteistyö arvioidaan koiran aktiivisuutta etäleikkijän kanssa. Tässä kohdassa suurin osa (70%) dalmatiankoirista ei osoittanut kiinnostusta etäleikkijään sen sijaan, että olisi ihanneprofiilin mukaan ollut kiinnostunut leikkivästä avustajasta.

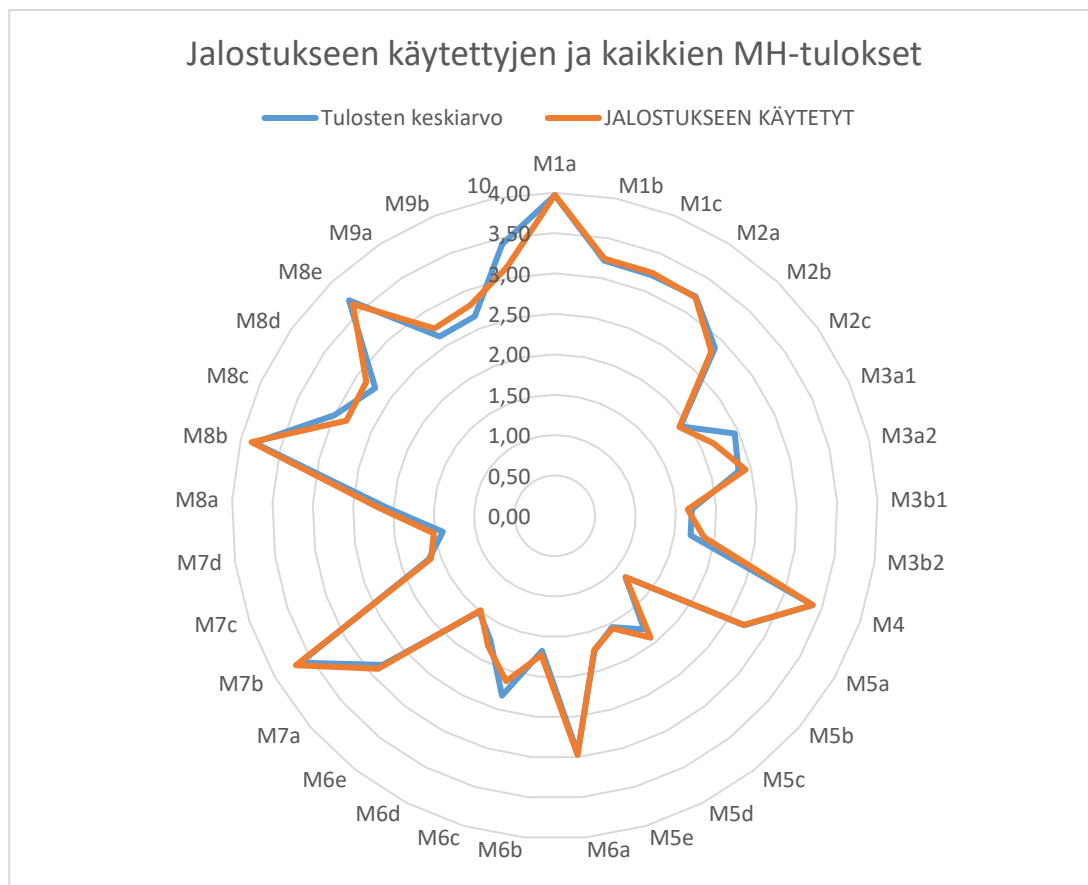
Osiossa 8, aaveet kuvataan koiran reaktioita, kun uhkaavasti liikkuvat koiran näkökulmasta tuntemattomat kohteet lähestyivät hitaasti edestäpäin kohti koira. Osion kohdassa 8c, pelko, arvioidaan pelkääkö koira ja missä se seisoo. Tässä kohdassa oli tulosten määrässä hyvin paljon hajontaa ja jokainen arvosana sai 14% - 25% tuloksista. 25% kuvatuista dalmatiankoirista peruutti enemmän kuin taluttimen mitan tai pakeni / lähti paikalta. Ihannearvosanan sai 19% koirista. Ne olivat enimmäkseen ohjaajan edessä tai sivuilla ja ottivat pientä välimatkaa.

Osiossa 10, ampuminen kuvataan koiran reaktioita ja käyttäytymistä laukausten yhteydessä. Arvio koiran käyttäytymisestä laukauksien aikana kuvaa koiran reaktioita, ei koiran pelon määrää – vain arvosana 5 kuvaa koiran pelkoa. Sen sai 22% dalmatiankoirista. Profiilin mukaan ihannetulos olisi arvosana 2, jossa koiran häiritsevyys lisääntyy leikin tai passiivisuuden aikana, mutta koira on kuitenkin sen jälkeen välinpitämätön. Ihannearvosanan sai vain 11% dalmatiankoirista. Suurin osa tuloksista jakautui kohtalaisen tasaisesti arvosanoihin 3, 4 ja 5.

Kaavio 10: Urosten ja narttujen MH-tulosten keskiarvon vertailu 2009-2021.

Urosten, narttujen tai jalostukseen käytettyjen dalmatiankoirien keskiarvojen välillä suurimmat erot tuloksissa ova tosioissa 8c ja 9b. Osiossa 8c aaveita kohtaan koettu pelko on hieman suurempi nartuilla kuin uroksilla. Osiossa 9b kokeen loppupuolella leikkiminen ei maistunut nartuille enää niin hyvin kuin uroksille. Kaiken kaikkiaan urosten ja narttujen välillä ei tuloksissa ole näkyvissä oleellisia eroja. Uroksia oli testattu 39 ja narttuja oli testattu 38.

Kaavio 11: Kaikkien dalmatiankoirien ja jalostukseen käytettyjen MH-tulosten keskiarvojen vertailu

Jalostukseen käytetyt dalmatiankoirat vastasivat hyvin rodun keskiarvoisia tuloksia. Suurin ero tuloksissa oli, että jalostukseen käytetyt MH-kuvatut yksilöt sietävät ampumista keskimääräisiä tuloksia paremmin keskimääräisellä tuloksella 3,14 (kiinnostuu laukauksista, yleisöstä tms, mutta palaa leikkiin / passiivisuuteen).

MH-luonnekuvauksen päivitetty ihanneprofiili on otettu käyttöön 16.3.2022. Ihanneprofiili on päivitetty vastaamaan dalmatiankoiran rotumääritelmää. Uusi MH-luonnekuvauksen ihanneprofiili löytyy liitteenä nr 5.

Näyttelyt

Vuosien 2016–2021 näyttelyistä yhdistyksellemme oli toimitettu 6 934 arvostelua. 8 arvostelussa oli merkitty kohtaan suhtautuminen tuomariin – väistää ja yhden koiran arvostelussa oli merkitty vihainen. Vuosien 2013–2015 näyttelyistä yhdistyksellemme oli toimitettu 4 111 arvostelua. 14 arvostelussa oli merkitty kohta suhtautuminen tuomariin – väistää ja kahden koiran arvostelussa oli merkitty vihainen.

Ulkomaat

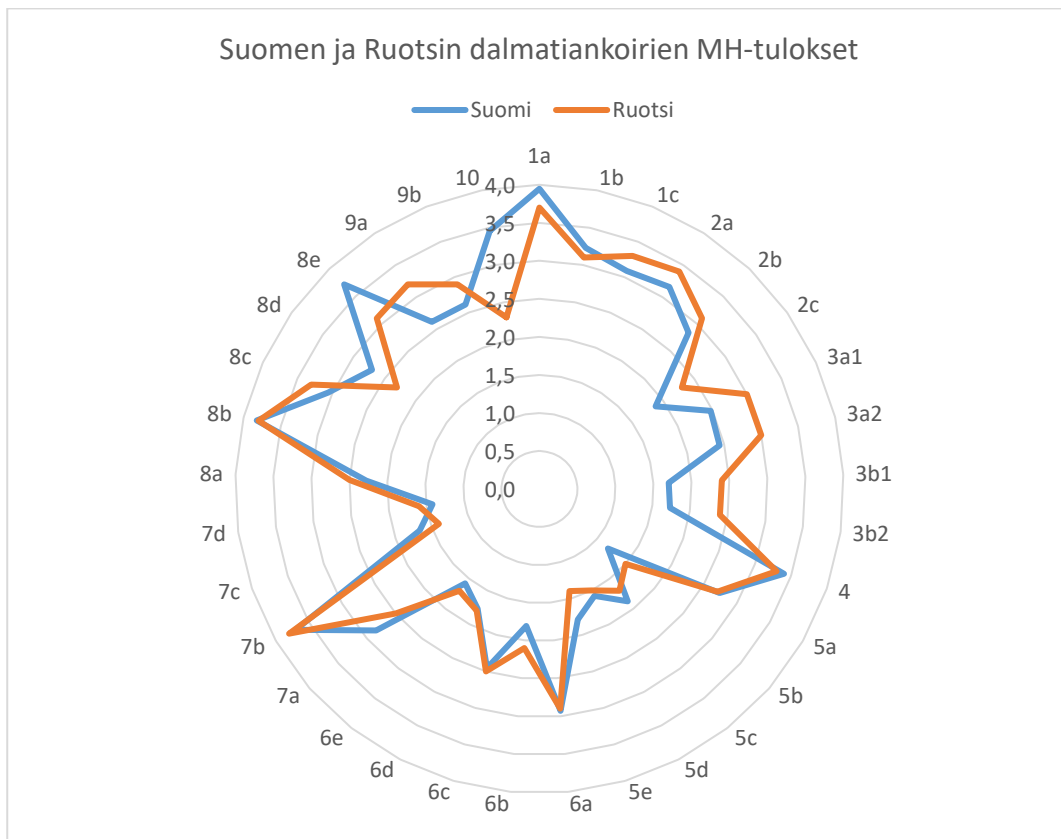
Norjassa tehtiin luonne- ja terveystarkastus vuosilta 2003–2012 ja siihen osallistui 399 dalmatiankoiraa. Kyselyn mukaan 89% vastaajista oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä koiransa perusluonteeseen. Suurin osa koirista koettiin kontaktinhakuisina, iloisina ja helposti oppivina, mikä vastaa hyvin rotumääritelmän luonnekuvauksia. Rotumääritelmän mukaan dalmatiankoira ei saa olla epävarma, mutta 37% koirista luonnehdittiin epävarmoiksi joissakin tilanteissa. Noin 14% prosenttia koirista näyttivät aggressiivisia signaaleita usein tai hyvin usein toisia koiria kohtaan kävellessään remmissä. Dalmatiankoiran vaunujen

vahtikoiran menneisyys näkyy kyselyssä, sillä 51%:lla vastanneiden koirista on taipumus haukkua ovikellolle ja 31%:lla haukkua usein tai aina kun joku kävelee talon tai aitauksen ohi. Rotumääritelmän mukaan dalmatiankoiralla on selvä ajovietti, mutta vain 17% koirista halusi jahdata usein tai aina villieläimiä, 34% kissoja. Noin 95% dalmatiankoirista olivat hyvin vapautuneita kotonaan.

Verrattaessa Suomen ja Norjan luonnekyselyiden vastauksia keskenään, sen verran kun kysymykset ovat verrattavissa ne vastaavat hyvin pitkälti toisiaan. Molemmissa maissa suurin osa koirista oli iloisia, kontaktinhakuisia ja helposti oppivia ja hieman alle puolet koirista vahtivat reviiriään usein tai toistuvasti.

Norjan luonnekyselyä ei ole uusittu vuoden 2012 jälkeen kuin vasta nyt viime vuoden aikana. Päivitetyt kyselyvastaukset ovat saatavilla aikaisintaan 2023.

Vuosina 2007–2016 193 dalmatiankoiraa on osallistunut MH-luonnekuvaukseen Ruotsissa. 2017–2021 vuosina MH-luonnekuvaukseen on osallistunut neljä dalmatiankoiraa. Tämän vuoksi uutta tulosten vertailua ei voida tehdä.

Kaavio 12: Suomalaisten ja ruotsalaisten dalmatiankoirien MH-tulosten keskiarvon vertailu

Suomalaisten ja ruotsalaisten dalmatiankoirien tuloksien keskiarvot vastasivat hyvin pitkälti toisiaan. Muutamassa kohdassa voi kaaviossa 12 kuitenkin nähdä eroavaisuuksia.

Osiossa 3, takaa-ajo pyritään selvittämään koiran halua ajaa takaa (3a) loittonevaa kohdetta, saalista ja tarttua (3b) siihen. Suomalaisten ja ruotsalaisten dalmatiankoirien keskiarvot poikkeavat tässä osiossa toisistaan 0,7-0,5 arvosanaa. Suomalaiset koirat ovat olleet osiossa ruotsalaisia passiivisempia.

Osiossa 8e, kontaktin otto aaveeseen, suomalaiset dalmatiankoirat ottivat reippaammin kontaktia avustajaan kuin ruotsalaiset. Keskiarvon erotus oli 0,6.

Osiossa 10, ampuminen suomalaisten ja ruotsalaisten dalmatiankoirien keskiarvojen erotus oli 1,2. Suomalaiset dalmatiankoirat reagoivat voimakkaammin laukauksiin kuin ruotsalaiset.

Ruotsissa MH-luonnekuvausta suosittumaksi dalmatiankoirien keskuudessa on noussut BPH – Beteende- och Personlighetsbeskrivning Hund luonne- ja persoonallisuustestaus, jossa arvioidaan yksilön luonteenpiirteitä sekä käytöstä. 15.11.2021 mennessä Ruotsissa on BPH-kuvattu dalmatiankoiria 260 eri yksilöä, joista Ruotsissa kasvatettuja oli 241, joista 233 suoritti kuvauksen loppuun. 8 koirakkoa keskeytti kuvauksen kesken.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Dalmatiankoira on puhtaasti seurakoira, eikä siltä rotumääritelmässä edellytetä varsinaisia käyttöominaisuuksia. Valionarvon saavuttamiseen riittävät näyttelystä hankitut tulokset, luonnetestiä tai koetuloksia ei tarvita. Alkuperältään dalmatiankoira on vaunukoira, jonka tehtäviin on kuulunut juosta pitkiä matkoja vaunujen mukana ja vierellä, mikä asettaa vaatimuksia terveelle rakenteelle ja liikkumiselle. Se on myös vartioinut isäntiensä omaisuutta, ja rodussa esiintyvä vahtimistaipumus on todennäköisesti peräisin noilta ajoilta. Dalmatiankoiran vahtimistaipumus ei ilmene aggressiivisena käytöksenä ihmisiä kohtaan, vaan moni dalmatiankoira oppii helposti ilmoittamaan kotiväelle esim. ovikellon soiton tai ne saattavat tarkkailla hyvin valppaina kotipihansa ympäristöä ja ilmoittaa äänellä ohikulkijoista, vaikka niillä ei ole muuten kotiolioissa tapana haukkua ilman erityistä syytä.

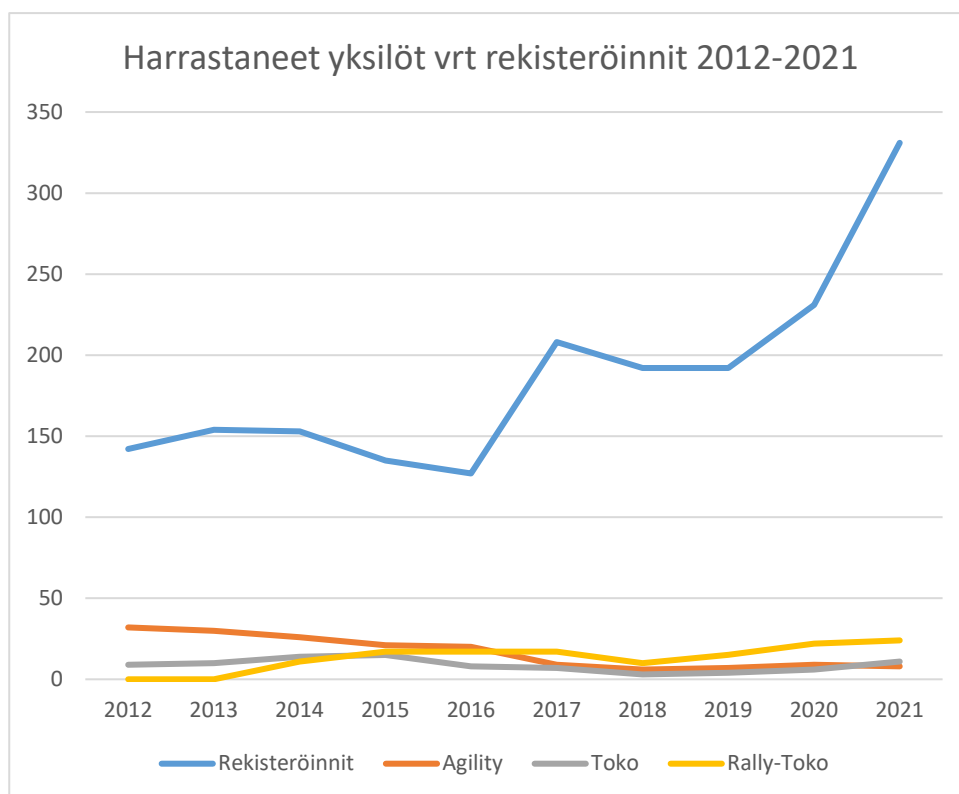
Rotumääritelmässä dalmatiankoiran sanotaan olevan metsästys-, seura- ja perhekoira ja sen sanotaan omaavan selvän ajovietin. Dalmatiankoiria ei ole Suomessa perinteisesti käytetty metsästykseen, eikä useimmilla dalmatiankoirilla näytä olevan korostunutta kiinnostusta riistaan. 2019-2021 kerättyjen terveyst- ja luonnekyselyn vastausten perustella 22% omistajista kertoo koiriensä olevan ajovietin omaavia. Jotkut yksilöt saattavat nauttia liikkuvan eläimen jahtaamisesta, mutta pääosin ne eivät ole kovin kiinnostuneita eläimien jäljestämisestä tai jahtaamisesta.

Harrastaminen dalmatiankoirien kanssa on ollut viime vuosina monipuolista. Lajien tulokset eivät kuitenkaan anna todellista kuvaa harrastamisesta, sillä useat koirakot eivät kilpaile harrastamisessaan lajeissa. Näyttelyt ovat olleet suosituin koemuoto, eivätkä muut lajit yllä lähellekään sen tasoa tulostulomäärissä. Agility on suosiossa toisena ja rally-toko kolmantena. Dalmatiankoirat saivat palveluskoiraoikeudet vuonna 2008 ja joitain yksittäisiä koesuorituksia on sen jälkeen tullut. Pelastuskoiratoimintaan on osallistunut dalmatiankoiria jo pitkään, mutta kokeisiin osallistuneiden määrät ovat olleet pieniä. Palveluskoirakoeoikeuksien saamisen jälkeen myös muutama yksittäinen koira on osallistunut PK-kokeisiin.

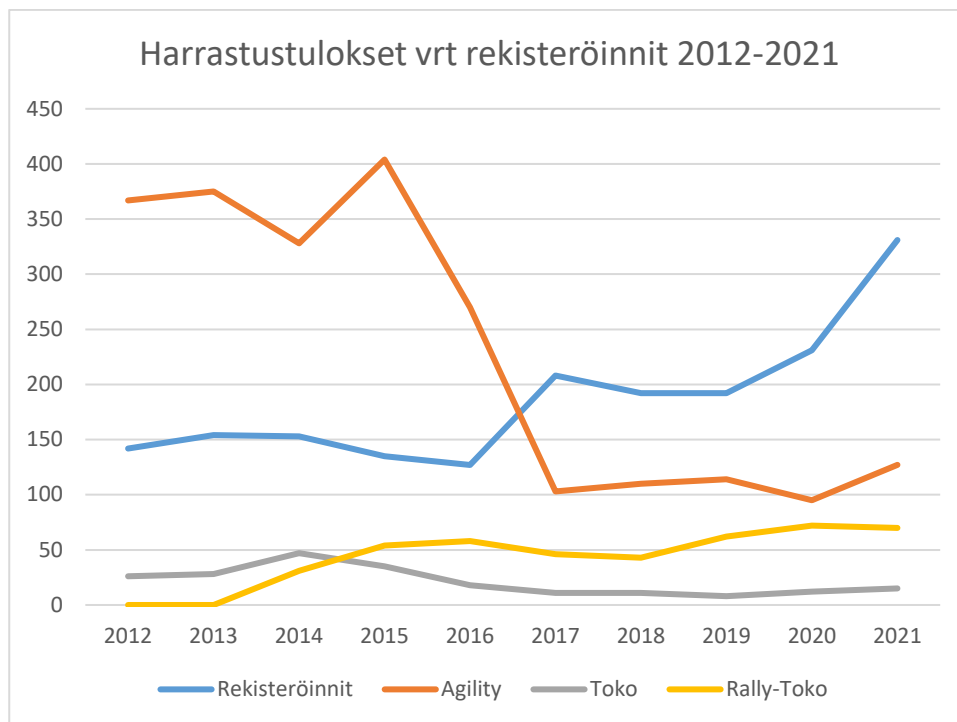
Laji		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Agility	Koirat	32	30	26	21	20	9	6	7	9	8
	Tulokset	367	375	328	404	270	103	110	114	95	127
Toko	Koirat	9	10	14	15	8	7	3	4	6	11
	Tulokset	26	28	47	35	18	11	11	8	12	15
Rally-Toko	Koirat	0	0	11	17	17	17	10	15	22	24
	Tulokset	0	0	31	54	58	46	43	62	72	70
Koiratanssi	Koirat	0	1	0	1	1	2	2	1	1	1

	Tulokset	0	1	0	1	3	7	7	5	1	2
BH	Koirat	2	7	2	2	1	3	3	2	3	3
	Tulokset	2	10	2	2	1	3	3	2	3	4
Mejä	Koirat	0	0	0	2	5	4	7	3	0	3
	Tulokset	0	0	0	3	7	6	9	8	0	7
Palveluskoirakoe	Koirat	2	3	2	2	2	3	2	2	4	6
	Tulokset	5	4	3	5	6	6	8	3	6	10
Pelastuskoirakoe	Koirat	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
	Tulokset	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Valjakkohiihto	Koirat	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
	Tulokset	0	0	0	1	0	0	0	4	0	0

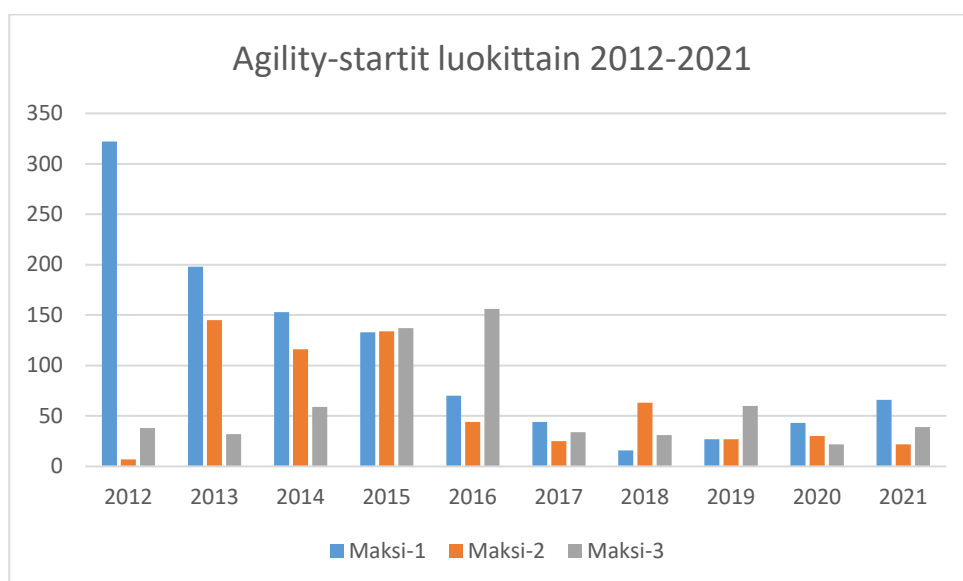
Taulukko 17: Dalmatiankoirien harrastus- ja tulostulokset vuosina 2012–2021

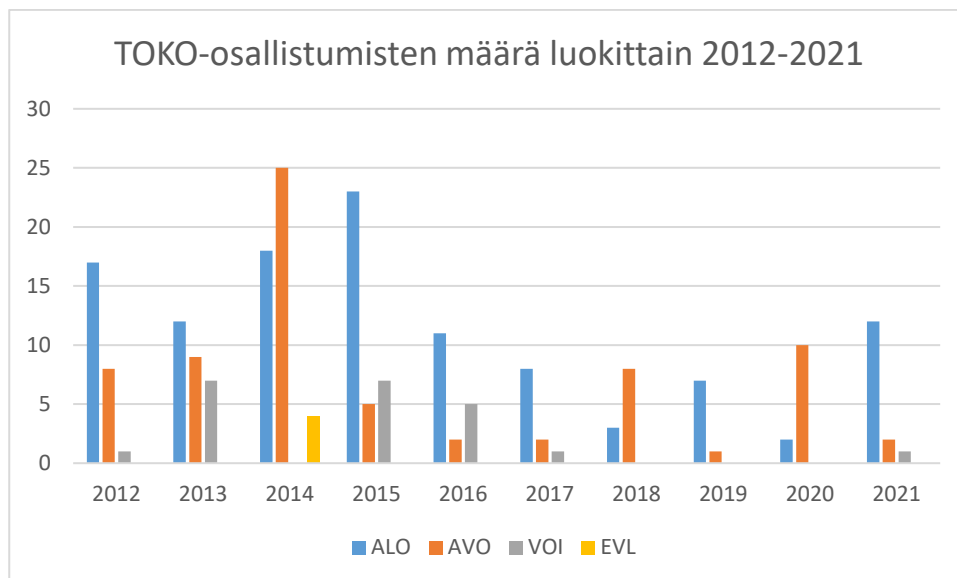
Kaavio 13: Kolmen eniten harrastetun lajin harrastaneet koirakot suhteessa vuosittaisiin dalmatiankoirien rekisteröintimääriin 2012–2021

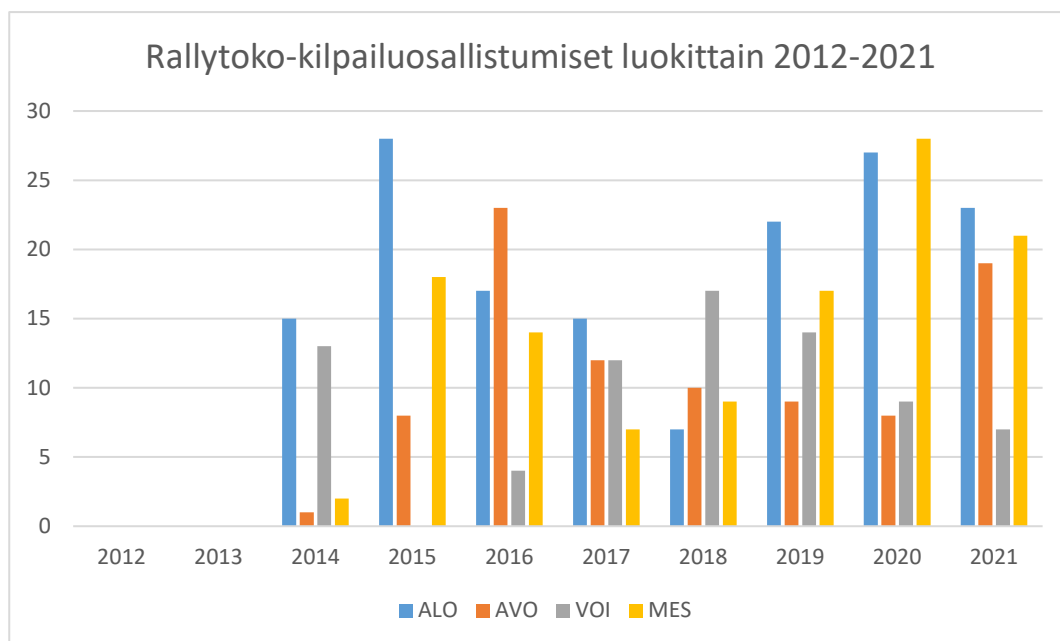
Kaavio 14: Kolmen eniten harrastetun lajin harrastaneet harrastustulokset suhteessa vuosittaisiin dalmatiankoirien rekisteröintimääriin 2012–2021

Kaavio 15: Eri agility-starttien määrä luokittain vuosilta 2012–2021

Kaavio 16: Toko-osallistumisten määrä luokittain vuosilta 2012–2021

Kaavio 17: Rally-tokon kilpailuosallistumisten määrä luokittain vuosilta 2012–2021

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Kotiloissa dalmatiankoirat ovat yleensä hyvin sosiaalisia ihmisten suhteen ja viihtyvät hyvin suuremmassakin koiralaumassa. Dalmatiankoirat tulevat yleensä hyvin toimeen omassa koiralaumassa, kunhan samaa sukupuolta olevilla koirilla on riittävä ikäero. Nartut eivät ole kovin tarkkoja laumajärjestyksestä, mutta niillä olisi hyvä olla vähintään parin vuoden ikäero, jotta vanhempi koira olisi ehtinyt aikuistua ja saada hyvän arkitottelevaisuuskasvatuksen ennen toisen koiran ottamista. Urosten

keskinäisten valtataisteluiden välttämiseksi on vielä tärkeämpää, ettei ota kahta hyvin saman ikäistä urosta samaan talouteen, vaan niiden ikäeron on oltava riittävän suuri. Kuitenkin koirat ovat yksilöitä ja myös koiran omistajat vaikuttavat siihen, kuinka saman perheen koirat tulevat toimeen keskenään ja mitään yleispätevää ikäerosuositusta ei voi antaa. Dalmatiankoirien terveys- ja luonnekyselyn mukaan yksikään koira ei ole käyttäytynyt usein tai toistuvasti aggressiivisesti omassa laumassaan ja 11% harvoin.

Dalmatiankoirat kiintyvät perheeseensä suuresti ja osallistuvat mielellään kaikenlaisiin perheen aktiviteetteihin. Dalmatiankoirat ovat pääsääntöisesti ystävällisiä ja luotettavia myös perheen lasten seuralaisina. Dalmatiankoira ei kuitenkaan sovellu pienten lasten ulkoilutettavaksi vilkkautensa, voimakkuutensa ja suuren kokonsa vuoksi. Dalmatiankoirat ovat myös hyvin sopeutuvaisia perheen erilaisiin elämäntilanteisiin. Vaikka ne olisivat tottuneet runsaaseen liikuntaan tai muihin aktiviteetteihin, kestävät ne hyvin rauhallisempaakin elämää, kunhan niillä on seuraa.

Dalmatiankoirat saattavat joskus herättää huomiota teatraalisella ja äänekkäällä käyttäytymisellään ja valitettavasti myös jättää mielikuvan aggressiivisesta ja huonosti käyttäytyvästä koirasta. Erikoisen ulkonäön takia huomiota herättävästi käyttäytyneet koirat jäävät helposti mieleen ja yksittäinenkin tapaus voi ihmisten mielessä leimata koko rotua. Dalmatiankoirille ominainen tapa nauraa saattaa joskus herättää hämmennystä ja aiheuttaa väärinkäsityksiä rotua tuntemattomien keskuudessa. Dalmatiankoira nauraa ollessaan iloinen, onnellinen tai vaikkapa tullessaan yllätetyksi pahanteosta paljastamalla ylä- ja alahampaansa. Se saattaa myös loksutella leukojaan ja päristä nenän kautta. Tämä näyttää joskus aika hurjalta ja ihmiset jotka eivät rotua tunne eivätkä osaa tulkita koiran muita, ystävällisiä ja alistuvia eleitä, saattavat tulkita naurun vihaisuuden merkiksi.

Dalmatiankoirat suhtautuvat yleensä ystävällisesti vieraisiin, vaikka ne saattavat ilmoittaa vieraiden tulosta haukkumalla. Monien dalmatiankoirien ystävällisyys on suorastaan ylitsevuotavaa, mutta silti lievä pidättyväisyyskin on rodulle sallittua. Dalmatiankoira ei saa missään tapauksessa olla arka tai aggressiivinen. Terveys- ja luonnekyselyn mukaan 4% omistajista kuvailee koiraansa yleisesti araksi ja 6% kertoo koiransa käyttäytyneen arasti vieraita ihmisiä kohtaan toistuvasti ja 27% harvoin. 1% vastanneista kertoo dalmatiankoiransa käyttäytyneen aggressiivisesti vieraita ihmisiä kohtaan usein tai toistuvasti ja 5% harvoin. Vaikka monet dalmatiankoirat ovatkin hyvin reviiritietoisia ja vahtivat omaa aluettaan, niiden vahtiminen ilmenee lähinnä äänen käyttönä eivätkä ne mielellään uhmaa ihmisiä. Terveys- ja luonnekyselyyn vastanneiden mukaan 23% dalmatiankoirista vahtii reviiriään toistuvasti ja 37% harvoin.

Dalmatiankoirat ovat pääsääntöisesti ystävällisiä ja avoimia kotioiloissa, mutta niiden hihnakäyttäytymisessä on joskus toivomisen varaa eli moni vetää hihnassa ja saattaa haukkua vastaantulevia koiria. Terveys- ja luonnekyselyn mukaan 8% dalmatiankoirista on aiheuttanut hankalia ja kiusallisia tilanteita lenkillä usein tai toistuvasti ja 25% harvoin. Usein takana on kuitenkin puutteellinen sosiaalistaminen tai tapakoulutus, nuorten urosten kiihkeys tai koirien epävarmuus. Yhdistettynä vilkkauteen ja tapaan reagoida ennen tilanteen arviointia ne saattavat antaa todellista hankalamman kuvan. Varsinkin uroskoirat saattavat mahtaila ulkoillessa muille uroksille. Vaikka urokset usein eivät tule toimeen vieraiden urosten kanssa, ne eivät yleensä ole kovin tappelunhaluisia, vaan mieluummin yrittävät mahtailullaan karkottaa toisen uroksen alueeltaan. Varsinkin nuoret urokset saattavat olla liiallisen kiinnostuneita nartuista ja niiden hajuista, joka aiheuttaa mahtailua ja hihnassa vetämistä. Vilkkautensa ja uteliaisuutensa vuoksi dalmatiankoira vaatii johdonmukaisen tapakasvatuksen, jotta sen kanssa olisi mukava liikkua ja harrastaa.

Kennelliiton kuolinsyytilaston mukaan viimeisen 15 vuoden aikana yksitoista dalmatiankoiraa on lopetettu käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi. Näistä kahdella on ollut erittäin vaikea eroahdistus, neljä on

käyttäytynyt salakavalasti tai arvaamattomasti ja yksi on lopetettu vihaisuuden vuoksi. Lopuilla viidellä ei tarkempaa syytä ole eritelty.

Lisääntyminen on dalmatiankoiralla yleensä helppoa. Nartuilla on yleensä säännölliset kiimavälit ja selvät juoksut noin 6–10 kuukauden välein. Joillakin yksilöillä on selviä valeraskausoireita, jotka harvoin kuitenkaan vaativat erityistä hoitoa. Yleensä astutukset sujuvat vaivatta ja urokset astuvat ilman ongelmia jo nuoresta iästä lähtien, vaikka kovin nuorten urosten käyttäminen jalostukseen ei ole suositeltavaa. Suurin osa nartuista hoitaa pentunsa hyvin ja itsenäisesti ja maitoa riittää yleensä isollekin pentueelle, kunhan kasvattaja ruokkiin narttunsa hyvin.

MH-luonnekuvaustulosten perusteella suurin osa kuvatuista dalmatiankoirista on reagoinut kuvauksen loppupuoella suoritettuun ampumiseen. Luonnetesteissä dalmatiankoirista kuitenkin vain 7% oli paukkuärtyisiä, laukausalttiita tai -arkoja. Terveys- ja luonnekyselyn vastausten perusteella dalmatiankoirat eivät reagoi koviin äänin hyvin herkästi. Näyttää siltä, että pääsääntöisesti dalmatiankoirat kestävät kovat ja yllättävät äänet ilman suurempia ongelmia, jos tilanne ei muuten ole niitä kuormittava.

Dalmatiankoira on tervarakenteinen peruskoira ja sillä ei ole rakenteellisia seikkoja, jotka aiheuttaisivat sille käyttäytymisongelmia. Joidenkin urosten liiallinen kiinnostus narttuihin ja niiden hajuihin, saattaa vaikuttaa voimakkaasti niiden käytökseen. Monet urokset kiihtyessään saattavat helposti isotella muille uroksille ja vetää hihnassa hajujen perässä. Jotkut urokset jättävät aterioita väliin ja käyttäytyvät sisätiloissakin levottomasti, mikäli niiden lähistöllä on kiimainen narttu. Lisäksi liiallinen kiinnostus narttuihin ja niiden hajuihin saattaa haitata kontaktia koiraan ja vaikeuttaa uroskoirien kanssa harrastamista ja niiden kouluttamista.

Rodussa esiintyvä kuurous saattaisi aiheuttaa dalmatiankoirille suuriakin käyttäytymisongelmia, mutta rodun piirissä on pääsääntöisesti maailmanlaajuisestikin tapana yleensä lopettaa täysin kuurot pennut ennen luovutusikää, joten täysin kuurojen dalmatiankoirien kanssa elämisestä ei ole kovin paljon tietoa saatavilla. Suomessa valtaosa kasvattajista lopettaa kuurot pentunsa ja viimeisen parinkymmenen vuoden aikana vain jokuselle täysin kuurolle pennulle on etsitty tarkoituksella koti. Rotuyhdistyksellä ei ole tarkkaa tietoa siitä, miten kuurous on vaikuttanut näiden koirien elämään, mutta joitakin yksilöitä on päädytty lopettamaan nuoruusikäisenä ilmenneiden kontaktiongelmien vuoksi. Joitakin täysin kuuroja pentuja on päätynyt vahingossa ostajille, jotka ovat luulleet saavansa terveen ja kuulevan pennun. Näissä tapauksissa useimmat koiranomistajat ovat luopuneet koiristaan joko kokiessaan koiran koulutuksen tai tapakasvatuksen liian haastavana tai ilmenneiden käytös- tai koulutusongelmien vuoksi.

Dalmatiankoirilla esiintyy myös toispuoleista kuuroutta (täysin kuuro tai alentunut kuulo toisessa korvassa, toinen korva kuuleva). Rotujärjestölle ei ole raportoitu erityistä koulutus- tai käytösongelmista, jotka johtuisivat toispuoleisesta kuulosta. Useimmat toispuoleisesti kuulevan koiran omistajat eivät huomaa koiransa käytöksessä tai sen kouluttamisessa mitään erityistä ongelmaa. Joidenkin toispuoleisesti kuulevien koirien omistajat ovat huomanneet, että koiralla saattaa joskus olla vaikeuksia hahmottaa suuntaa, josta ääni esim. luoksetulokutsu kuuluu tai koira saattaa nukkuessaan kuuleva korva alaspäin herätä ääniärsyksiin hitaasti.

Kaikilla terveysongelmilla on vaikutusta koirien käytökseen ja hyvinvointiin. Atopiasta kärsivä koira voi olla levoton ja ärtynyt kutinan, kuumuksen tai ihotulehdusten vuoksi. Uraattikiteet aiheuttavat virtsaamiskipuja ja virtsatietulehduksia, jotka tuottavat koiralle kipua ja voivat vaikuttaa käyttäytymiseen.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Yhdistyksen terveys- ja luonnekyselyyn vastanneista yli viidennes kertoi koiriensa olevan jonkin verran arkoja, epävarmoja ja hermostuneita. Arkuus on luonteen ominaisuus, jonka periytymisaste on käyttäytymispiirteistä suurimpia, eli se periytyy voimakkaasti vanhemmilta jälkeläisille. Jalostukseen ei tule käyttää koiria, joilla on huono hermorakenne tai joka on arka tai aggressiivinen.

Jalostuskoirien luonnetta tulee tarkastella kriittisemmin ja objektiivisemmin. Mahdollisuuksien mukaan etenkin jalostuskoirat ja myös muut yksilöt tulee pyrkiä mittamaan luonteeltaan jollakin Kennelliiton luonnemittarilla (luonnetesti, MH-luonnekuvaus tai jalostustarkastuksen käyttäytymisosoio) ja hyödyntää niiden tuloksia jalostusvalinnoissa.

Jotkut dalmatiankoiran omistajat kokevat rodun vilkkauden ja uteliaisuuden ongelmallisena nimenomaan kodin ulkopuolella liikuttaessa. Tämä on kuitenkin rodulle tyypillinen ominaisuus, jota ei ole tarve yrittää muuttaa. Tähän ongelmaan voidaan vaikuttaa sillä, että kasvattajat pentuja myydessään muistaisivat painottaa, että dalmatiankoira on vilkas, utelias ja toimielias koira, joka vaatii ainakin jonkinasteisen tapakasvatuskoulutuksen ja kontaktiharjoittelun omistajansa kanssa. Lisäksi jalostusvalinnoissa asian voi huomioida niin, ettei kahta kovin vilkasta yksilöä yhdistetä.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

Dalmatiankoiralla on rodun harrastajien piirissä maine terveenä ja pitkäikäisenä rotuna. Vaikka rodussa esiintyy joitain sairauksia, suuri osa dalmatiankoirista elää elämänsä ilman minkäänlaisia terveysongelmia. Rodussa esiintyvistä sairauksista suurin osa esiintyy yksittäistapauksina, vain muutama voidaan katsoa rodulle tyypilliseksi. Invalidisoivat tai koiran kuolemaan johtavat sairaudet ovat rodussa harvinaisia. Dalmatiankoira on pitkäikäinen, eikä 12-14 vuoden ja jopa korkeamman iän saavuttaminen ole harvinaista. Monet dalmatiankoirista myös säilyttävät terveytensä ja liikuntakykynsä pitkälle vanhuuteen. Yleensä dalmatiankoirat eivät kärsi luusto-ongelmista vanhetessaankaan.

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Ensimmäinen PEVISA-ohjelma dalmatiankoirille astui voimaan vuonna 1990. Sen mukaan molemmilla vanhemmilla on oltava lonkkakuvaustulos.

1.7.2008 ohjelmaan tuli lisäys lonkkakuvaustuloksen raja-arvosta: ”Jalostukseen käytettävät yksilöt on lonkkakuvattava ja jälkeläisten rekisteröinnin edellytys on, että molempien vanhempien lonkkakuvaustulos on C tai parempi.” Ulkomaisia uroksia koskee poikkeus: FCI-maan ulkopuolella asuvan kohdalla ei vaadita lonkkakuvaustulosta.

1.1.2015 alkaen PEVISA-ohjelma päivitettiin seuraavaan muotoon ja se on edelleenkin voimassa oleva: ”Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuvauslausunto. Rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste C. Ulkomaisia uroksia koskeva poikkeus: FCI-maan ulkopuolella asuvan kohdalla ei vaadita lonkkakuvaustuloksia (2 pentuetta).”

Lonkkaniveldysplasia

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston ja nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen

löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä silmämääräisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa usein nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Myös ympäristöllä on vaikutusta lonkkavian ilmenemiseen ja vaikeusasteeseen. Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteiden ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina.

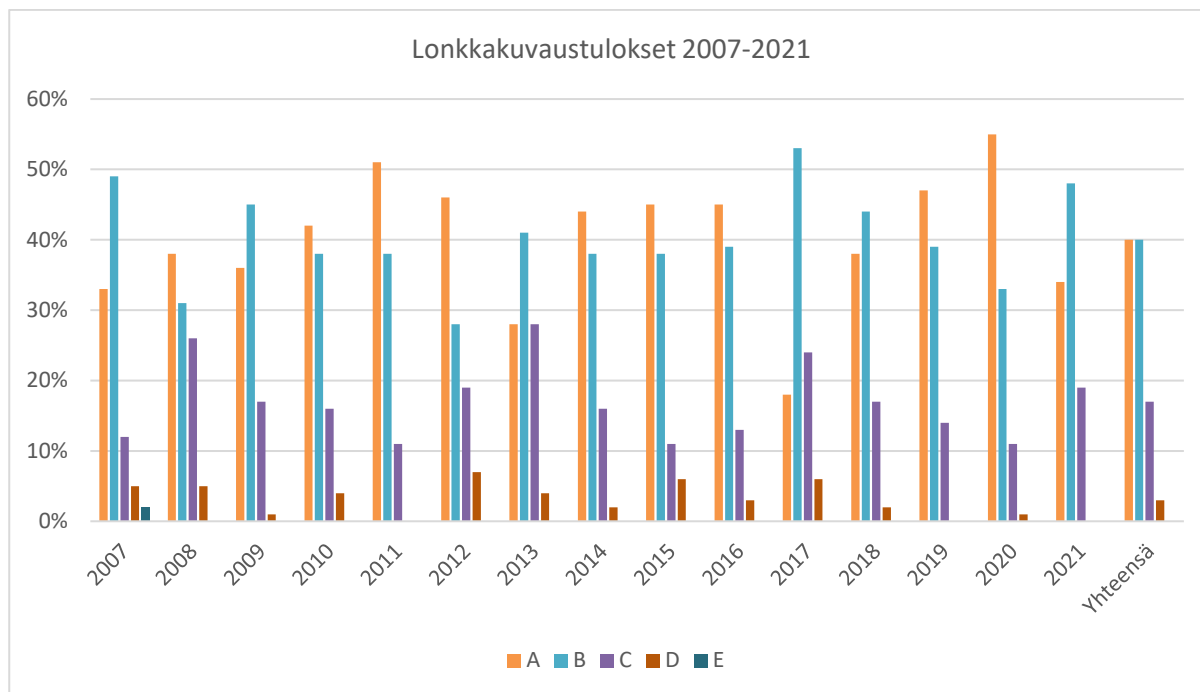
Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla lonkkien röntgenkuvaukseen. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista eikä lonkkavikaisia koiria käytetä. Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta.

Suomessa käytetään FCI:n vahvistamaa kansainvälistä lonkkaniveldysplasian arvosteluasteikkoa:

A ei muutoksia	Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset. Lonkkamaljakon kraniolateraalinen reuna piirtyy terävänä ja on lievästi pyöristynyt. Nivelrako on tiivis ja tasainen. Norbergin asteikko vetoasennossa noin 105° (suosituksena).
B lähes normaali / rajatapaus	Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat vähän epäyhdenmukaiset ja Norbergin asteikko vetoasennossa lähellä 105°, tai reisiluun pään keskus on mediaalisesti lonkkamaljakon dorsaalireunaan nähden ja reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset.
C lievä	Reisiluun pää ja lonkkamalja eivät ole yhdenmukaiset, Norbergin asteikko on noin 100° ja/tai lonkkamaljakon kraniolateraalinen reuna on vähän mataloitunut. Epätasaisuutta tai korkeintaan lieviä nivelrikkomuutoksia lonkkamaljan kraniaali-, kaudaali- tai dorsaalireunassa tai reisiluun päässä tai kaulassa.
D kohtalainen (keskivaikea)	Selvää epätasaisuutta reisiluun päässä ja lonkkamaljakossa, subluksaatio. Norbergin asteikko on suurempi kuin 90° (vain suosituksena). Lonkkamaljakon kraniolateraalireuna tasaantunut ja/tai nivelrikon merkkejä.
E vaikea	Selvästi dysplastinen lonkkanivel. Esim. luksaatio tai selvä subluksaatio, Nordbergin asteikko alle 90°, selvä lonkkamaljakon kraniaalireunan tasaantuminen, reisiluun pään epämuotoisuus (sienimäinen, tasaantunut) tai muut nivelrikkomuutokset.

Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 6 vuoden ikään saakka. Tämän jälkeen arvostelussa on otettava huomioon koiran ikä ja erityisesti sekundäärinivelrikko.

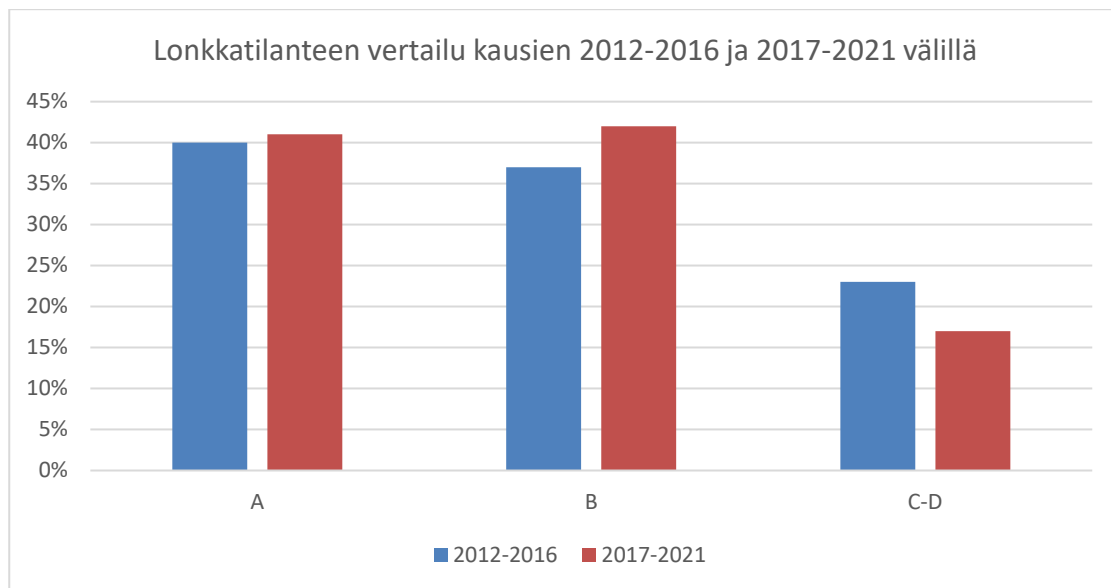
Lappalainen Anu, Lonkkanivelen kasvuhäiriö, päivitetty 30.9.2013, Kennelliitto.fi

Kaavio 18: Lonkkakuvaustulokset 2007-2021 (Koiranet-järjestelmä 26.6.2022)

Vuosi	A	B	C	D	E
2007	33 %	49 %	12 %	5 %	2 %
2008	38 %	31 %	26 %	5 %	0 %
2009	36 %	45 %	17 %	1 %	0 %
2010	42 %	38 %	16 %	4 %	0 %
2011	51 %	38 %	11 %	0 %	0 %
2012	46 %	28 %	19 %	7 %	0 %
2013	28 %	41 %	28 %	4 %	0 %
2014	44 %	38 %	16 %	2 %	0 %
2015	45 %	38 %	11 %	6 %	0 %
2016	45 %	39 %	13 %	3 %	0 %
2017	18 %	53 %	24 %	6 %	0 %
2018	38 %	44 %	17 %	2 %	0 %
2019	47 %	39 %	14 %	0 %	0 %
2020	55 %	33 %	11 %	1 %	0 %
2021	34 %	48 %	19 %	0 %	0 %
Yhteensä	40 %	40 %	17 %	3 %	0 %

Taulukko 18: Lonkkakuvaustulokset 2007-2021 (Koiranet-järjestelmä 26.6.2022)

Lonkkatulokset, viimeiset 5 vuotta eli 2017-2021 vrt 2012-2016:

Kaavio 19: Lonkkatilanteen vertailu (KoiraNet-järjestelmä 26.6.2022)

Lonkkatilanteen kehittyminen viimeisimmän 5-vuotis kauden aikana ja vertailu edelliseen kauteen:

	2012-2016	2017-2021
A	40 % (111 kpl)	41 % (157 kpl)
B	37 % (101 kpl)	42 % (162 kpl)
C-D	23 % (62 kpl)	17 % (67 kpl)

Taulukko 19: Lonkkatilanteen vertailu (KoiraNet-järjestelmä 26.6.2022)

Rekisteröidyistä dalmatiankoirista 25-45% lonkkakuvataan. Lonkkia tutkitaan siis keskimäärin 65 yksilön verran vuosittain. Tulokset ovat pysyneet melko samankaltaisina viimeisen kymmenen vuoden aikana, mutta C- ja D-lonkkaisten osuus on hieman pienentynyt. Neljä viidesosaa lonkista ovat olleet terveitä ja C- tai D-lonkkien osuus on ollut alle yksi viidesosa.

BLUP-indeksi kuvaa koiran lonkkien terveyttä verrattuna koko populaatioon. Rodun indeksien keskiarvo on 100, eli rotuun nähden genotyyppiltään keskiarvoinen koira saa tuloksen 100. Mikäli koiran BLUP-arvo yli 100, se on lonkiltaan keskiarvoa terveempi ja taas alle sadan koira on keskiarvoista huonompi. Yksittäisen koiran indeksiin vaikuttaa paitsi koiran omat tulokset myös sen sukulaisten ja koko populaation tulokset. Näin ollen BLUP-indeksit saattavat muuttua yksittäisen koiran kohdalla useita kertoja. Dalmatiankoirille BLUP -indeksejä alettiin laskemaan vuoden 2010 lopulla ja niitä voidaan nyt hyödyntää jalostusvalinnoissa. Mitä enemmän lonkkakuvaustuloksia on, sitä luotettavampia indeksit ovat. Dalmatiankoirilla lonkkakuvausmääriä tulisi olla vieläkin enemmän arvosteluvarmuuden takaamiseksi. Siitä huolimatta BLUP-indeksi on luotettavampi mittari yksilön jalostusarvosta lonkkavian suhteen, kuin sen oma yksittäinen kuvaustulos.

Vuonna 2015 jalostuksen suosituseriaatteisiin lisättiin kohta ”Mikäli yhdistelmän vanhempien lonkkien BLUP-indeksit ovat tiedossa, pitää niiden yhteenlasketun summan olla vähintään 200 riippumatta vanhempien lonkkakuvaustuloksista.” Tästä kuitenkin luovuttiin vuoden 2018 syyskokouksen päätöksellä

dalmatiankoirien hyvän lonkkatilanteen vuoksi. Suosituspäätöksiä muokattiin siten, että C-lonkkaiselle yksilölle tulee käyttää ainoastaan A-lonkkaista yksilöä.”

Suhtautuminen jalostuksessa

PEVISA-ohjelman mukaan C-lonkkaista huonompaa koiraa ei tule käyttää jalostukseen ja yhdistyksen jalostuksen suosituspäätösten mukaisesti C-lonkkainen koira tulisi yhdistää vain A-lonkkaiseen koiraan. Viimeisen kymmenvuoden aikana on rekisteröity 14 pentuetta, joissa nykyiset jalostuksen suosituspäätökset eivät toteudu. Näissä vain yhdessä on molemmilla vanhemmilla ollut lonkkakuvaustulos C. Viimeisen sukupolven aikana (2018-2021) on rekisteröity seitsemän pentuetta, joissa nykyiset suosituspäätökset eivät toteudu, mutta C-lonkkainen yksilö on kuitenkin yhdistetty näissä pentueissa B-lonkkaiseen.

Lonkkaniveldysplasian esiintyminen muissa maissa

Ruotsi

Noin 20% ruotsin dalmatiankoirapopulaatiosta kuvataan lonkkien osalta. Näistä 83% on terveitä (A tai B). C-lonkkaisten osuus on viime vuosina ollut hienoisessa kasvussa. Ruotsalaisten suositusten mukaan C- ja D-lonkkaisten käyttöä tulee välttää, eikä pentuetta hyväksytä pentuvälitykseen, mikäli vanhemmilla puuttuu lonkkakuvaustulos tai se on huonompi kuin B.

Norja

Norjassa ainoastaan A- ja B-lonkkaiset vanhemmat hyväksytään jalostukseen. Lisäksi Norjassa on käytettävissä BLUP-indeksi, joiden yhteenlasketun summan tulee ylittää 200. Viimeisen 10 vuoden aikana Norjassa on lonkkakuvaustulokset olleet 333 dalmatiankoiraa. Näistä 85% on saanut tuloksen A tai B, 1 % tuloksen C ja 2% tuloksen D. Lonkkakuvaustulokset olivat huonoimmillaan 2001 ja ovat sen jälkeen hieman parantuneet.

4.3.2. Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Vuonna 2019 otettiin käyttöön yhdistyksemme uusittu terveys- ja luonnekysely, johon vuoden 2021 loppuun mennessä oli vastattu 366 eri dalmatiankoirasta. Pentuvälityskäytäntöjemme mukaan terveys- ja luonnekysely tulee olla täytettynä kaikilta jalostukseen käytettäviltä koirilta, joiden pentueita välitetään yhdistyksen pentuvälityksessä.

Kyselyn vastauksista 137 kappaletta eli 37% prosenttia oli jalostukseen käytetyistä koirista. Vastauksista 66% (240) koski vuosina 2014-2019 rekisteröityjä dalmatiankoiria, 24 % oli tätä vanhemmista koirista ja 11 % nuoremmista, vielä jalostusta ajatellen kovin nuoria dalmatiankoiria. Vuosina 2014-2019 rekisteröitiin kaikkiaan 1008 dalmatiankoiraa, joista 23,8% on täytetty terveys- ja luonnekysely. Alla olevissa taulukoissa on esitetty kyselyn terveysosion vastausten yhteenvetoa.

Oireet luustossa ja tukielimistössä		kpl	%
	Ei vastanneet	9	2 %
	Ei ole ollut oireita	317	87 %
	Kertaluonteisena tai nuorena satunnaisia oireita	3	1 %
	Toistuvaa tai jatkuvaa ontumista	9	2 %
	Toistuvia tai jatkuvia selkäkipuja	9	2 %
	Toistuvaa hyppäämishaluttomuutta tai kipuja hypätessä	6	2 %
	Halvausoireita	4	1 %
	Toistuvia tai jatkuvia niskakipuja tai jäykkyyttä niskassa	0	0 %
	Muita oireita kuin jatkuvaa ontumista tai kipua	9	2 %
Diagnosoidut ongelmat luustossa ja tukielimistössä			
	Ei vastanneet	8	2 %
	Ei ole diagnoosia / terve	321	88 %
	Muu syy tai ei vastausta	7	2 %
	Välilevytyrä / välilevynpullistuma	5	1 %
	Spondyloosi	17	5 %
	Osteokondroosi OC, irtopala OCD	6	2 %
	Kyynärnivelen kasvuhäiriö, kyynärniveldysplasia	1	0 %
	Nivelrikko	12	3 %

Taulukko 10: Terveys- ja luonnekyselyn vastaukset luustossa tai tukielimissä esiintyvien ongelmien osalta

Kyynärnivelen kasvuhäiriö

Kyynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan sairaus, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (processus anconaeus). Kyynärnivelen inkongruenssia (nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi.

Suomessa arvostelussa käytetään **I EWG:n** (International Elbow Working Group) esittämää kansainvälistä kyynärniveldysplasian arvosteluasteikkoa:

0 ei muutoksia	Normaali kyynärniveli
1 Lievät muutokset	Lievät nivelrikkomuutokset (artroosi) yleensä ensiksi kyynärpään ulokkeen (processus anconaeus) yläpinnassa (2 mm vahvuuteen saakka) ja/tai lievästi lisääntyntä luun tiiviyyttä varislisäkkeen (processus coroneidu) kantaosassa.
2 Kohtalaiset muutokset	Edellä mainittuja muutoksia 5 mm saakka ja/tai selkeästi lisääntyntä luun tiiviyyttä varislisäkkeen kantaosassa ja/tai muita kyynärniveldysplasiaan (kiinnittymätön kyynärpään uloke, sisemmän varislisäkkeen sairaus, osteokondroosi) viittaavia muutoksia ja/tai lievää nivelen epämuotoisuutta.
3 Voimakkaat muutokset	Edellisen ylittävät nivelrikkomuutokset/voimakas nivelen epämuotoisuus. Todettavissa oleva kyynärniveldysplasia (kiinnittymätön kyynärpään uloke, isemmän varislisäkkeen sairaus, osteokondroosi).

Lappalainen Anu, Kyynärnivelen kasvuhäiriöt, päivitetty 30.11.2020, Kennelliitto.fi

Kaavio 20: Kyynärkuvaustulokset 2012–2021 (KoiraNet-järjestelmä 9.2.2022)

Useimmilta lonkkakuvatuilta dalmatiankoirilta on kuvattu myös kyynärpäät. Suurimmalla osalla kuvatuista koirista on ollut terveet kyynärpäät, mutta yksittäistapauksina esiintyneet poikkeavat tulokset ovat osoittaneet, että tietoa kyynärpäätilanteesta on hyvä lisätä. Vuosina 2012–2021 Suomessa on kuvattu yhteensä 625 dalmatiankoiran kyynärpäät ja kuvatuista koirista 594:lla eli 95 %:lla on ollut terveet kyynärpäät. 24 koiralla on ollut lieviä muutoksia (aste 1) kyynärnivelistä ja seitsemällä koiralla kohtalaisia muutoksia (aste 2).

Suomi on Euroopassa ainoa maa, jossa dalmatiankoirien kyynärpäitä kuvataan tässä laajuudessa. Ruotsissa ja Norjassa kyynärpäitä kuvataan myös jonkin verran, muissa maissa on kuvattu ainoastaan yksittäisiä koiria. Muiden Euroopan maiden dalmatiankoirayhdistykset eivät tiettävästi esitä vaatimuksia kyynärpäiden kuvaamiselle.

Yhdistyksen suosituspäätösten mukaisesti yhdistelmästä ainakin toisella vanhemmista tulee olla kyynärpäiden kuvaustulos 0/0.

Osteochondritis dissecans eli OCD

Osteokondroosi (OC) on kasvuhäiriö, jossa ruston alainen luutuminen epäonnistuu, ja tämä aiheuttaa kyseiseen kohtaan rustovaurion. Joskus epäonnistunut luutuminen johtaa luukystan muodostumiseen (koiralla harvinaisempaa) ja tulehdusreaktioon nivelessä. Osteocondrosis dissecans (OCD) on tila, jossa irronnut rustopala havaitaan esimerkiksi röntgenkuvasta tai tähystyksessä. Osteokondroosi on koirilla yleisintä olkanivelessä, mutta se voi esiintyä melkein missä nivelessä tahansa, kuten kinner-, polvi- ja kyynärnivelistä, ja lisäksi selkänikamassa. Olkaniveleen osteokondroosimuutos sijaitsee olkaluunpään takaosassa. Osteokondroosin oireena on yleensä epämääräinen ontuma 3 – 9 kuukauden iässä, tai ainakin ennen vuoden ikää.

Osteokondroosi on monigeeninen perinnöllinen sairaus, jonka puhkeamiseen vaikuttaa geenien

lisäksi monia tekijöitä (nopea kasvu, liiallinen ruokinta ja ylipaino, fyysinen trauma, verenkiertohäiriö ja hormonaaliset tekijät). Ruokinnalla ja pennun mahdollisella ylipainolla on merkitystä kliinisen sairauden kehittymisessä. Osteokondroosille on esitetty periytymisasteita välillä 0,25-0,40, joten systemaattisilla jalostusvalinnoilla voidaan vähentää sen esiintymistä rodussa. Koiraa, jolla on todettu osteokondroosi missä nivelessä tahansa, ei tule käyttää jalostukseen. On myös muistettava, että oireeton koira voi periä osteokondroosia aiheuttavia geenejä jälkeläisilleen, joten koko suku on otettava huomioon jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa.

Vilma Reunanen, Olkanivelen osteokondroosi, www.kennelliitto.fi

Kennelliitto aloitti virallisten olkanivellausuntojen antamisen vuonna 2021. Olkanivellausunto (OC) annetaan tavallisemmin röntgenkuvista tai vaihtoehtoisesti tietokonetomografiakuvista. Lausunto annetaan vähintään 12 kuukauden ikäiselle koiralle. Jos nivelessä on todettu osteokondroosimuutos alle 12 kuukauden iässä, voidaan lausunto (OC sairas) tässä tapauksessa antaa ennen 12 kuukauden ikää.

Olkanivelet lausutaan erikseen, mutta koiran tulos määritellään huonomman tuloksen mukaan. Arvosteluasteikko on kolmiportainen:

OC Terve: ei todettu osteokondroosimuutoksia	Olkaluun pään takareuna on muodoltaan pyöreä ja pinnaltaan tasainen.
OC Sairas: Todettu osteokondroosimuutoksia	Olkaluun pään takapinnassa näkyy tasaantuma tai röntgenharva alue.
OC tulkinnanvarainen: Hyvin lievät tai epätyypilliset muutokset	Hyvin lievät tai epätyypilliset muutokset.

Ohje olkanivelen osteokondroosin kuvauksista ja luokituksista. www.kennelliitto.fi

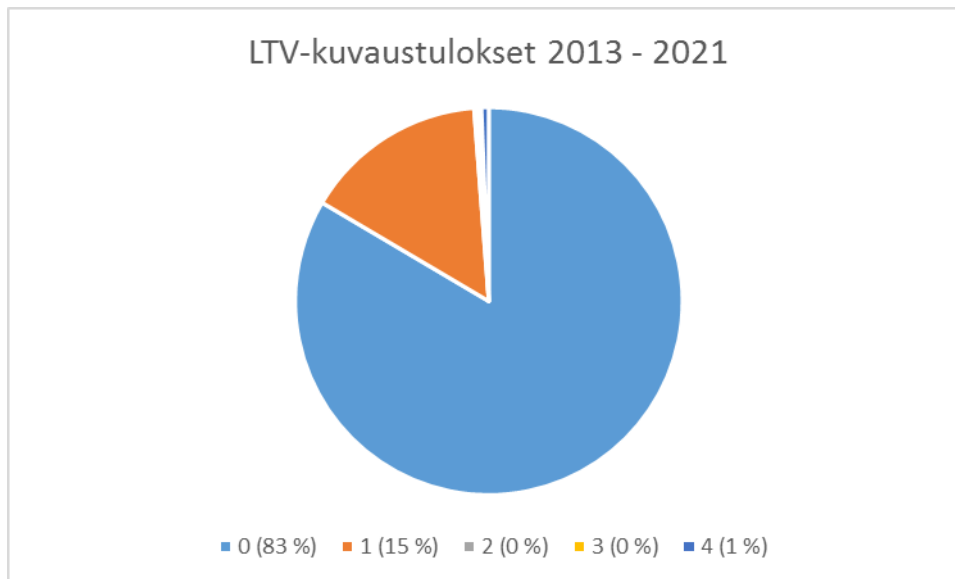
Kaavio 21: OC-kuvaustulokset 2012–2021 (KoiraNet-järjestelmä 9.2.2022)

Yhteensä 15 dalmatiankoiralta kuvattiin olkanivelet ja näistä 13 saivat tuloksen OC terve. Yksi koira sai tuloksen OC tulkinnanvarainen ja yksi koira OC sairas. Dalmatiankoirissa on yksittäisiä kyynärpään tai olkanivelen takia operoituja koiria, eikä tapauksia voi pitää tiettyyn sukuun liittyvinä.

Selkä

Dalmatiankoirilla on esiintynyt jonkin verran selkäongelmia, joista suuri osa on ollut ikään liittyviä silloittumia, lihasperäisiä vaivoja tai tapaturman aiheuttamia kiputiloja. Joukossa on ollut myös muutama välilevyongelma ja joitakin nuorten koirien spondyloositapauksia. Terveys- ja luonnekyselyn mukaan 2%:lla dalmatiankoirista on selkäkipuja toistuvasti.

Kennelliitto alkoi antaa spondyloosilausuntoja vuodesta 2012 lähtien ja välimuotoinen lanne-ristinikamalausuntoja (LTV) vuodesta 2013 lähtien.

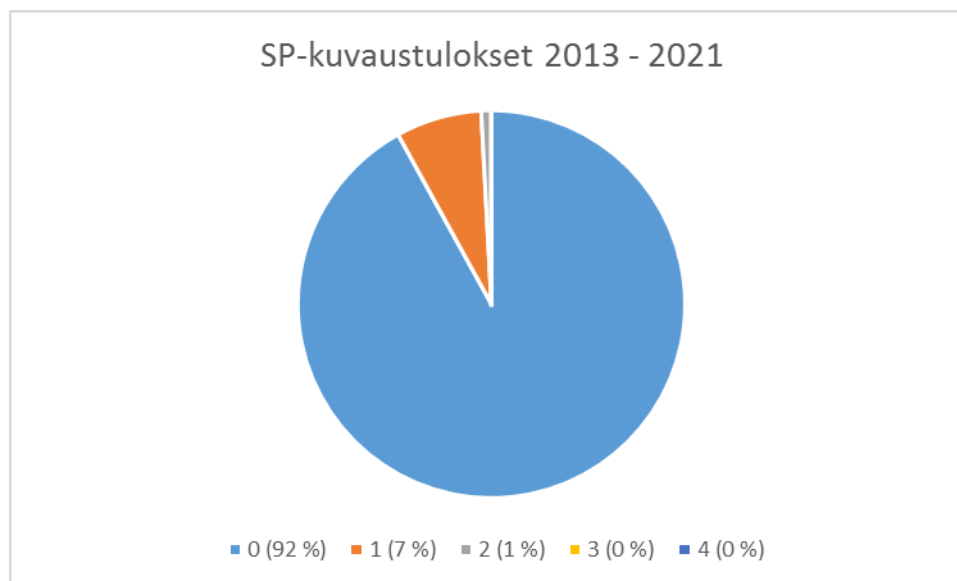
Kaavio 21: Välimuotoisen lanne-ristinikaman (LTV) kuvaustulokset vuosilta 2013-2021 (KoiraNet-järjestelmä 9.2.2022)

Välimuotoinen lanne-ristinikama (lumbosacral transitional vertebra, LTV) on yleinen synnynnäinen ja perinnöllinen nikamaepämuodostuma, jonka periytymismekanismeja ei tunneta. LTV:llä tarkoitetaan nikamaa, jossa on sekä lanne- että ristinikaman piirteitä. Välimuotoinen nikama voi olla viimeinen lannenikama (L7), jolloin puhutaan sakralisaatiosta tai ensimmäinen ristiluun nikama (S1), jolloin puhutaan lumbalisaatiosta. Muutos voi olla symmetrinen eli samanlainen oikealla ja vasemmalla puolella tai epäsymmetrinen, jolloin selällään otetussa röntgenkuvassa nähdään puoliero. Diagnoosi tehdään usein lonkkakuvasta, josta voidaan nähdä koiran ristiluun ja lanne-ristiluuliitos yhdestä suunnasta ("ylhäältäpäin"). Joillain koirilla lannenikamien lukumäärä on poikkeava, normaalin 7 nikaman sijaan näillä koirilla on 8 tai 6 lannenikamaa. Tämä on yksi LTV:n muoto ja se voidaan nähdä sivusuunnasta otetusta röntgenkuvasta (koira on kuvattaessa kyljellään), jossa ristiluun lisäksi näkyy koko lanneranka.

LTV:tä esiintyy useilla koiraroduilla ja ainakin saksanpaimenkoirilla sen yhteydestä selkävaivoihin on tutkimustietoa. LTV altistaa lanne-ristiluuliitosalueen varhaiselle rappeutumiselle, minkä seurauksia voivat olla takaselän kivut ja pahimmassa tapauksessa takajalkojen halvausoireet. Hoitona käytetään lepoa ja kipulääkkeitä sekä vakavimmissa tapauksissa leikkaushoitoa. Kotikoirina sairastuneet koirat pärjäävät usein melko hyvin, mutta ennuste paluusta harrastus- tai työkoiraksi on epävarma.

Dalmatiankoirilla on vuodesta 2013 annettu yhteensä 327 LTV-lausuntoa, joista 273:llä (83,4%) ei havaittu muutoksia (LTV0). Kuvatuista 50 (15,7 %) koiralla havaittiin jakautunut ristiluun keskiharjanne (LTV1), yhdellä (0,3%) symmetrinen välimuotoinen lanne-ristinikama (LTV2), yhdellä (0,3%) epäsymmetrinen lanne-ristinikama (LTV3) ja kahdella (0,6 %) 6 tai 8 lannenikamaa (LTV4).

LTV-muutosten yleisyydestä eri roduissa ei juurikaan ole vielä tietoa. Oireettomia koiria voi käyttää jalostukseen, mutta LTV1-LTV4-tuloksen saaneet koirat suositellaan yhdistämään vain LTV0-koirien kanssa. Oireilevia koiria ei ole suositeltavaa käyttää jalostukseen.

Kaavio 22: Spondyloosin kuvaustulokset vuosilta 2013-2021 KoiraNet-järjestelmä 9.2.2022)

Spondyloosi on selkärangan rappeumasairaus, jossa selkänikamien rajoille muodostuu luupiikkejä ja/tai – siltoja. Spondyloosia pidettiin pitkään koiralle merkityksettömänä oireettomana ikääntymismuutoksena. On kuitenkin havaittu, että selkärankaan muodostuneet luupiikit ja silloittumat voivat aiheuttaa koiralle vaihtelevan asteisia oireita kuten jäykkyyttä, ontumista, epämääräisiä selkäkipuja ja hyppäämishaluttomuutta. Kehittymässä olevat luupiikit voivat murtua tai hangata toisiaan aiheuttaen tulehduskipua alueella. Toisinaan paikalliset oireet helpottavat, kun luutuminen etenee täydeksi sillaksi. Vuodesta 2013 lähtien dalmatiankoirille on annettu 237 virallista spondyloosilausuntoa, joista 218 (92%) koiralla tulos oli puhdas (SP0). Tutkituista koirista 17 (7,2%) todettiin lievä muutos (SP1) ja kahdella muutos oli selkeä (SP2).

		KPL	KAIKKI %	UROKSET %	NARTUT %
IHON, KORVIEN TAI TASSUJEN ONGELMAT					
Ei ole		297	81 %	78 %	84 %
On jotain, satunnaista, toistuvaa, jatkuvaa tai kronista		69	19 %	22 %	16 %
	Toistuva tai jatkuva ihon kutina tai punoitus ilman selvää syytä	17	25 %	24 %	25 %
	Toistuvia tai jatkuvia hiivan aiheuttamia korvatulehduksia	27	39 %	41 %	38 %
	Toistuvia tai jatkuvia hiivan aiheuttamia tulehduksia tassuissa	14	20 %	16 %	25 %
	Toistuva tai jatkuva tassujen kutina, nuoleminen, punoitus tai tulehdus, "furunkuloosi"	17	25 %	27 %	22 %
	Toistuvia tai kroonisia korvatulehduksia (ei hiivan aiheuttama)	0	0 %	0 %	0 %
	Toistuvia paikallisia märkiviä ihotulehduksia (hot Spot)	3	4 %	5 %	3 %
	Sikaripunkki	3	4 %	3 %	6 %
	Muu syy	4	6 %	5 %	6 %
	Allergia mainittu	3	4 %	8 %	0 %
	Atopia mainittu	2	3 %	0 %	6 %
Millaista oireilu havaittuissa iho-ongelmissa on?		69	19 %	22 %	16 %
	Vaimakkaampaa tai yleisempää tiettyyn vuodenaikaan	36	52 %	51 %	53 %
	Samanlaista ympäri vuoden	12	17 %	19 %	16 %
	Selvästi ruokavalioon liittyvää	28	41 %	46 %	34 %
RUUANSULATUSKANAVAN ONGELMAT TAI SAIRAUDET					
Koiralla ei ole ollut merkittäviä, pitkäkestoisia tai toistuvia mahavaivoja		304	83 %	84 %	82 %
Vatsalaukun kiertymä		3	1 %	1 %	0 %
Leikkaushoitoa vaatinut vierasesine mahassa tai suolessa		5	1 %	2 %	1 %
Jatkuvaa tai toistuvaa herkkämahaisuutta, oksentelee tai ripuloi usein, reagoi ruokavalion muutoksiin		25	7 %	7 %	7 %

Taulukko21: Terveys- ja luonnekyselyn vastaukset korvien, ihon ja karvapeitteen, tassujen, mahan ja suoliston osalta

Atopiat ja allergiat

Dalmatiankoirat ovat alttiita allergioille ja atopioille. Allergiassa elimistö herkistyy erilaisille aineille joko suun, ihon tai hengitysteiden kautta. Allergia voi ilmetä ruoka-aine- tai kosketusallergiana tai atopiana. Atopiassa elimistö on herkistynyt erilaisille ympäristöallergeeneille, esim. pölyille, jotka pääsevät koirilla elimistöön lähinnä ihon kautta. Allerginen reaktio on elimistön yliherkkyyssreaktio. Usein allergiaoireet ilmenevät ihon punoituksena kuumotuksena ja kutinana erityisesti taiteissa, kainaloissa, vatsassa, varpaiden väleissä ja hännänjuuressa. Koirilla voi esiintyä karvanlähtöä, korvatulehduksia tai ihottumia. Allergiseen reagointiin voi myös liittyä mahalaukun ja suoliston ärsytystä, nenän limakalvojen turvotusta, erilaisia silmäoireita, kuten tulehduksia ja punotusta sekä aivastelua.

Allergisen reagoinnin syyn selvittäminen on usein vaikeaa, koska sekä ruoka-aineallergian että atopian oireet voivat olla hyvin samanlaisia. Ruoka-aineallergiaa voidaan selvittää eliminaatiodieetin avulla, jolloin koiraa ruokitaan alkuun vain yhdellä hiilihydraatti- ja proteiinilähteellä. Tähän ruokavalioon lisätään sitten pikkuhiljaa muita ruoka-aineita ja pyritään näin löytämään ne aineet, joita koira voi turvallisesti syödä. Atopian selvittämiseksi on käytössä sekä veri- että ihotestejä, joilla pyritään löytämään ne allergeenit, joille koira on herkistynyt. Testien antama tulos on kuitenkin nykytiedon mukaan epävarma. Atopian hoito on hankalaa, koska useimpia allergeeneja on lähes mahdotonta välttää, kuten erilaisia siitepölyjä, homesienten itiöitä tai huonepölyjä. Hoitona käytetään kortisoni- ja antihistamiinilääkitystä, rasvahappoja, ihon pesuja ja huuhteluita, siedätyshoitoa sekä antibioottia tulehduksen hoitoon. Nykyisin on myös mahdollista hoitaa koiraa siklosporiinihoidolla, jolla pyritään koiran immuunivasteen muuntamiseen.

Allergian diagnosointi on vaikeaa ja usein myös kallista, eikä läheskään kaikkia dalmatiankoirien iho- tai turkkiongelmia diagnosoida allergioiksi. Koska allergiataipumusta pidetään voimakkaasti periytyvänä, allergista tai atooppista yksilöä ei saa käyttää jalostukseen. Ihmisistä tehtyjen tutkimusten mukaan jälkeläisellä on 75–100 %:n riski sairastua allergiaan, jos molemmat vanhemmat ovat allergisia. Jos toinen

vanhemmista on allerginen, jälkeläisen riski sairastua on 50–75%. Täysin terveiden vanhempienkin jälkeläisten riski sairastua allergiaan on jopa 25%:a.

Korvatulehdukset

Dalmatiankoirilla esiintyy jonkin verran korvatulehduksia. Osalla koirista näitä esiintyy vain pentuaikana ja oireilu loppuu koiran aikuistuesssa. Terveys- ja luonnekyselyn mukaan 19 %:lla dalmatiankoirista on joko satunnaista, toistuvaa, jatkuvaa tai kroonista ihon, korvien tai tassujen ongelmia. Jos ongelma on toistuvaa tai jatkuvaa, se on tavallisimmin hiivan aiheuttama korvatulehdus. Yhteensä 7,3 % vastanneista kertoo koiran kärsivän tästä. Toistuvien korvatulehdusten aiheuttaja on yleensä atopia tai allergia tai korvakäytävän ahtaus tai muu rakenteellinen vika. Ongelman vakavuudesta ja toistuvuudesta riippuu, miten korvatulehduksia sairastaneitten koirien jalostuskäyttöön pitäisi suhtautua. Kroonisesta tai toistuvista korvatulehduksista kärsivää yksilöä ei saa käyttää jalostukseen.

Karvatupentulehdus

Dalmatiankoirien yleisin karvapeitteen ongelma on karvatupentulehdus. Karvatupentulehdukset ovat usein nuorten koirien ja erityisesti urosten ongelma. Karvatupentulehdusta esiintyy eniten pään ja selän alueella, mutta pahimmillaan se voi levitä muuallekin kuten kylkiin ja raajoihin. Mikäli karvatupentulehdukseen liittyy kutinaa tai muita tulehduksia, on syytä epäillä allergiaa tai atopiaa tulehduksen aiheuttajaksi. Rajoitetulla, pienellä alueella esiintyvä karvatupentulehdus ei vaadi mitään erityistä hoitoa, vaan paranee ajan myötä. Paranemista voi kuitenkin edistää rasvahappolisillä. Jos tulehdus leviää laajalle alueelle, saattaa pitkä antibioottikuuri olla tarpeen.

Furunkuloosi

Pinnallisen karvatupentulehduksen lisäksi dalmatiankoirilla esiintyy joskus myös syvää ihotulehdusta eli furunkuloosia. Furunkuloosi ilmenee useimmiten varpaidenvälien märkäpaiseina. Furunkuloosin syytä on vaikea löytää. Joskus taustalta paljastuu jokin allergia, mutta varsinaista syytä oireiluun ei aina löydy. Furunkuloosin hoito on hankalaa, koska kerran puhjettuaan se helposti kroonistuu. Hoitona käytetään antibioottikuureja, kortisonia, antiseptisia pesuja sekä erilaisia voiteita. Terveys- ja luonnekyselyn mukaan 4,5% dalmatiankoirista on jossain vaiheessa elämänsä esiintynyt furunkuloosia tai toistuvaa ja jatkuvaa tassujen kutinaa, nuolemista tai punoitusta.

Uraattikiteet

Ei ole todettu	306	84 %
Toistuvia virtsatietulehduksia	1	0 %
Jatkuvaa virtsankarkailua	12	3 %
Uraattikiteitä tai -kiviä	37	10 %
Eturauhastulehdus	7	2 %
Kohtutulehdus	6	2 %

Taulukko 22. Terveys- ja luonnekyselyn vastaukset virtsatie- ja lisääntymiselimissä esiintyvien ongelmien osalta

Virtsakivistä ja -kiteistä uraattikiteet ja -kivet ovat rodulle tyypillinen ongelma, johtuen dalmatiankoiran muista roduista poikkeavasta aineenvaihdunnasta. Dalmatiankoirilla entsyymivajauksen takia virtsahappoa muodostuu ja erittyy liian suuria määriä virtsan joukkoon, joka altistaa uraattisakan- ja kiteiden muodostumiseen virtsaan. Pahimmillaan kiteistä voi muodostua uraattikiviä. Erityisesti uroskoirilla uraattikivet voivat virtsateiden rakenteen takia johtaa akuuttiin, hengenvaaralliseen tukokseen, nartuilla nämä tilat ovat harvinaisempia. Proteiinipitoinen ruokavalio lisää riskiä uraattikiteiden muodostumiseen, ja erilaiset runsaasti proteiinia sisältävät aktiivivuoat ovat dalmatiankoirille sopimattomia.

Terveys- ja luonnekyselyn vastausten perusteella 10% dalmatiankoirilla on jossain vaiheessa elämää ollut uraattikiteitä tai -kiviä.

Uraattikiteiden muodostumista voidaan ehkäistä ennalta ruokkimalla dalmatiankoirat vähäpuriinisella ruoalla ja välttämällä sisäelinten sekä nahkojen käyttöä ruokinnassa. Dalmatiankoiran ruokaan kannattaa lisätä runsaasti nestettä, mikä laimentaa virtsaa ja siten ehkäisee kiteiden muodostumista.

Uraattikidevaivoista kärsivät voidaan useimmiten hoitaa kuntoon dieettiruoalla ja/tai allopurini lääkityksellä. Joissain tapauksissa saatetaan kuitenkin joutua turvautumaan myös leikkaukseen.

Uraattikidesakkaa saattaa löytyä dalmatiankoiran virtsasta, vaikkei koiralla olisi minkäänlaisia oireita kuten virtsaamisvaivoja, tulehduksia ym. Sakan määrä voi myös vaihdella samalla koiralla eri aikoina.

Hoitotoimiin on syytä ryhtyä vasta oireilevilla koirilla sekä sellaisilla, jolta löytyy myös kiviä.

Koiria, joilla esiintyy jatkuvia tai toistuvia uraattikideongelmia ei pidä käyttää jalostukseen.

Amerikkalainen geneetikko ja koirankasvattaja Robert Schaible päätti vuonna 1973 yrittää kasvattaa dalmatiankoiria, joilla olisi normaali virtsahappotuotanto. Dalmatiankoiran virtsahappoaineenvaihduntaa säätelee kaksi resessiivistä geeniä (hu/hu). Muilla koirilla tämä geeni on dominantti (N/N). Yhdistämällä dalmatiankoira jonkin muun rotuiseen koiraan, saataisiin jälkeläisiä, jotka ovat terveitä tämän ominaisuuden suhteen (N/hu) ja niillä olisi mahdollisuus periyttää tätä ominaisuutta jälkeläisilleen. Robert Schaible astutti dalmatiankoiranartun pointteriuroksella ja syntyneitä jälkeläisiä ja niiden jälkeläisiä yhdistettiin useiden sukupolvien ajan puhdasrotuisiin dalmatiankoiriin. Lopulta saatiin aikaan ulkoisilta ominaisuuksiltaan puhdasrotuisia dalmatiankoiria vastaavia koiria, joilla oli myös normaali virtsa-aineen vaihdunta. Myös jokunen muu kasvattaja alkoi kasvattaa pentueita käyttäen näitä risteytysprojektin avulla syntyneitä normaalin virtsahappoaineen vaihdunnan omaavia koiria ns. LUA-koiria (low uric acid). Valitettavasti lupaavasti alkanut risteytysprojekti lähti hiipua.

Kun risteytysprojektia alettiin elvyttää kaksituhattaluvulla, ei jäljellä ollut enää yhtään LUA-dalmatiankoiranarttua (genotyyppi N/hu). Kuitenkin kaksi keski-ikäistä LUA-dalmatiankoiraurasta oli vielä hengissä ja lisäksi parista LUA-uroksesta oli kerätty talteen pakastespermaa. USA:ssa usea kasvattaja alkoi käyttää näitä jäljellä olevia LUA-uroksia ja näin saatiin aikaan myös uusia LUA-jalostusnarttuja. Tänä päivänä LUA-taustaiset dalmatiankoirat saadaan rekisteröityä myös Euroopassa. Moni eurooppalainen kasvattaja on astuttanut narttujaan LUA-uroksilla ja pentueisiin on syntynyt uutta LUA-jalostusmateriaalia. Syntyneet pennut testataan geenitestillä ja näin pentueista saadaan eroteltua ne yksilöt, joiden genotyyppi on N/hu eli niillä on normaali virtsa-aineen vaihdunta (LUA).

Suomeen on 2010-luvulla ja sen jälkeen tuotu useampia LUA-koiria sekä LUA-koirien pakastespermaa. Yhä useampi kasvattaja on lähtenyt mukaan LUA-projektiin ja Suomessa on jo melko suuri LUA-koirien populaatio.

Rodun rotumääritelmän alkuperämaana pidetty Kroatia on kieltänyt LUA-koirien rekisteröimisen Kroatian Kennelliittoon.

Silmien tai silmluomien ongelmat	6	2 %
Dilatoiva kardiomyopatio	2	0 %
Sydämen sivuääni	6	2 %
Epilepsia	2	0 %
Kilpirauhasen vajaatoiminta	5	1 %
Maksasairaus	1	0 %
Munuaissairaus	5	1 %

Taulukko 23: Terveys- ja luonnekyselyssä mainitut muut sairaudet

Epilepsia

Epilepsia on koirien yleisin neurologinen sairaus, joka aiheutuu aivojen sähköisen toiminnan häiriöstä. Epilepsia ilmenee toistuvina kohtauksina, joiden luonne voi vaihdella. Koiralla voi olla tajunnan, motoriikan, autonomisen hermoston ja/tai käyttäytymisen häiriöitä. Yleistyneessä kohtauksessa koko koira kouristelee, mutta kohtaus voi esiintyä myös paikallisena, jolloin esim. vain joku raaja tai raajat kouristelevat. Koira voi olla kohtauksen aikana joko tajuissaan tai tajuton.

Ensimmäiset epilepsiakohtaukset esiintyvät yleensä nuorella iällä 1-5-vuotiaana, mutta epilepsia voi alkaa missä iässä vaan. Epilepsiadiagnoosi pohjautuu muiden sairauksien poissulkemiseen. Ellei oireilulle löydy mitään selittävää tekijää, koira sairastaa epilepsiaa. Epilepsiaa sairastavaa koiraa ei voi parantaa, osa yksilöistä hyötyy lääkityksestä.

Epilepsiatapauksia on tiedossa melko vähän, ja useimmiten ne ovat olleet yksittäistapauksia, ainoita lähisuvuissaan. Epilepsiaa on kuitenkin esiintynyt myös useammissa saman sukuisissa koirissa (sisarukset/puolisisarukset, saman koiran jälkeläiset useammassa pentueessa), mikä viittaa perinnölliseen muotoon sairaudesta. Suurin osa epilepsiadiagnoseista on tehty nuorilla koirilla 1–5 v., eikä kohtauksien aiheuttajaksi ole löytynyt selkeää syytä, jolloin sairaus on diagnosoitu idiopaattiseksi epilepsiaksi. Joitain diagnoseja on tehty myös vanhoille, yli 8 vuoden ikäisille koirille.

Jalostustyöryhmän tietoon on tullut noin 30 epileptisesti oireilevaa koiraa, joiden oireilulle ei ole selvinnyt selittävää syytä ja näitä tapauksia on pidetty idiopaattisena epilepsiana. Tapaukset ovat pitkältä ajalta ja vanhimmat 90-luvun alkupuolelta. Uusia epilepsiatapauksia on tullut esiin vain muutamia.

Vaikka määrällisesti epileptikkoja ei ole tullut tietoon paljoa, on epilepsia kuitenkin jalostuksellisesti merkittävä asia. Epileptikkaa ei pidä käyttää jalostukseen ja epilepsian esiintyminen koiran sukulaisissa on syytä ottaa huomioon mahdollista koiran jalostuskäyttöä arvioitaessa. Lisäksi on syytä välttää sellaisten koirien yhdistämistä, joiden lähisuvuissa on esiintynyt epilepsiatapauksia eikä sellaista yhdistelmää pidä toistaa, joka on tuottanut epileptisen jälkeläisen. Dalmatiankoirille ei ole olemassa geenitestiä, jonka avulla sairauden kantajuuden voisi todeta. Jalostustyöryhmä tiedottaa suunniteltujen yhdistelmien kasvattajille ja urosten omistajille, mikäli sillä on tiedossa suunnitellun yhdistelmän lähisuvuissa esiintyviä epilepsiaan sairastuneita koiria.

Kilpirauhasen vajaatoiminta, hypotyreoosi

Hypotyreoosia eli kilpirauhasen vajaatoimintaa on tiedossa yksittäistapauksina. Diagnosoidut koirat hoidetaan säännöllisellä tyroksiinilääkityksellä ja ne elävät täysin normaalia elämää. Hypotyreoosi voi oireilla erilaisilla ja epämääräisillä tavoilla eikä harvinaisempia oireita aina välttämättä yhdistetä hypotyreoosiin.

Sydämentoimintaongelmat

Suomalaisissa terveystarkastuksissa on tullut ilmi vain muutamia tapauksia dalmatiankoirilla esiintyvistä sydämen toimintahäiriöistä. Ruotsissa on raportoitu epäily periytyvästä dilatoivasta kardiomyopatiasta. Se on etenevä, jopa kuolemaan johtava sydänlihaksen sairaus, jossa sydänlihaksen rappeutuminen johtaa vasemman kammion laajentumiseen ja siten pumppausvoiman vähentymiseen. Useimmiten muutokset ovat havaittavissa useita vuosia ennen oireiden ilmaantumista. Tavallisia oireita ja löydöksiä ovat muun muassa sydämen sivuääni, nesteen kertyminen keuhkoihin ja sen aiheuttama rahina, turvotus, yleinen heikkous ja väsymys.

Maksa- ja munuaissairaudet

Maksa- ja munuaissairaudet ovat dalmatiankoirilla suhteellisen harvinaisia, mutta jotain tapauksia on esiintynyt, näistä yleisempänä krooninen munuaisten vajaatoiminta. Vuonna 2017 Norjassa on käynnistetty geenitutkimusprojekti kroonisen munaisten vajaatoiminnan perinnöllisyyden selvittämiseksi.

Progressiivinen nefropatia eli PNP

Progressiivinen nefropatia eli PNP on munuaisten kuorikerroksen rappeuma, joka johtaa munuaisten vajaatoimintaan ja koiran kuolemaan yleensä alle kahden vuoden iässä. Ruotsissa on diagnosoitu joitakin PNP tapauksia ja rotuyhdistys tukee PNP epäiltyjen tapauksien ruumiinavauksia diagnoosin varmistamiseksi.

ARDS

Perinnöllinen ARDS eli nuorten dalmatiankoirien hengitysvaikeusoireyhtymä (liitteet 1 ja 2) on koirissa diagnosoitu ainoastaan dalmatiankoirilla. ARDS:ään sairastuneet koirat saavat hengitysvaikeuksia 4 kk – 1 vuoden iässä ja sairaus pahenee ja johtaa aina koiran kuolemaan tai lopetukseen. ARDS on diagnosoitu Suomessa 17 tapauksista 6 pentueessa vuosina 1987-1997 ja Tanskassa 1 tapaus 1992. Sairausten on todettu olevan autosomaalisesti resessiivisesti periytyvä, ja kaikkein tapauksien taustalta, molempien vanhempien sukutaulusta, on löytynyt sama koira O'Soul Escada. ARDS:ää vastaan on taisteltu erilaisilla jalostussuosituksilla, ja niiden noudattamisen ansiosta ei vuoden 1997 jälkeen Suomessa ole ilmennyt uusia tapauksia.

Vuoden 2017 helmikuussa Hannes Lohen johtama koirien geenitutkimusryhmä tiedotti ARDS-geenin löytymisestä ja kaupallinen geenitesti saatiin markkinoille saman vuoden lopulla. Vaikka ARDS-tapauksia ei ole Suomessa 2000-luvulla ilmaantunutkaan, on ARDS edelleen jalostuksessa huomioon otettava sairaus. Aikanaan Suomesta on myyty ulkomaille useita pentuja, joiden sukutauluissa on ollut ARDS-kantajia ja nykyisellä geenitestillä on löytynyt muutamia geenin kantajia.

Voimassa olevien jalostussuosittelujen mukaan koiria, joista ARDS:n periyttäjään on vähemmän kuin 6 sukupolvea, ei suositella käytettäväksi jalostukseen ilman ARDS:n poissulkevaa geenitestausta.

Kondrodysplasia eli kääpiökasvuisuus

Kondrodysplasia on sairaus, joka aiheutuu rustokudoksen toimintaan liittyvistä häiriöistä. Epäsuhtaisessa kääpiökasvuisuudessa koiran rungon mittasuhteet ovat melko normaalit, mutta raajat ovat lyhyemmät ja varsinkin eturaajojen luut saattavat olla käyrät (koirangeenit.fi). Kääpiökasvuisuus tulee selvemmin ilmi dalmatiankoirassa vasta pennun ollessa yli 2 kuukauden ikäinen. Pentueita, joissa on esiintynyt kääpiökasvuisia dalmatiankoiria, on Euroopassa tavattu 1980-luvulta viimevuosiin saakka. Tapauksien määrä on kuitenkin hyvin pieni, eikä Suomessa tietävästi ole syntynyt kääpiökasvuisia pentuja. Sairausten periytymismekanismeja dalmatiankoirilla ei tiedetä, mutta sen oletetaan periytyvän peittyvästi. Koiria, joilla on kääpiökasvuisia jälkeläisiä, esiintyy runsaasti suomalaisten koirien sukutauluissa.

Kuurous

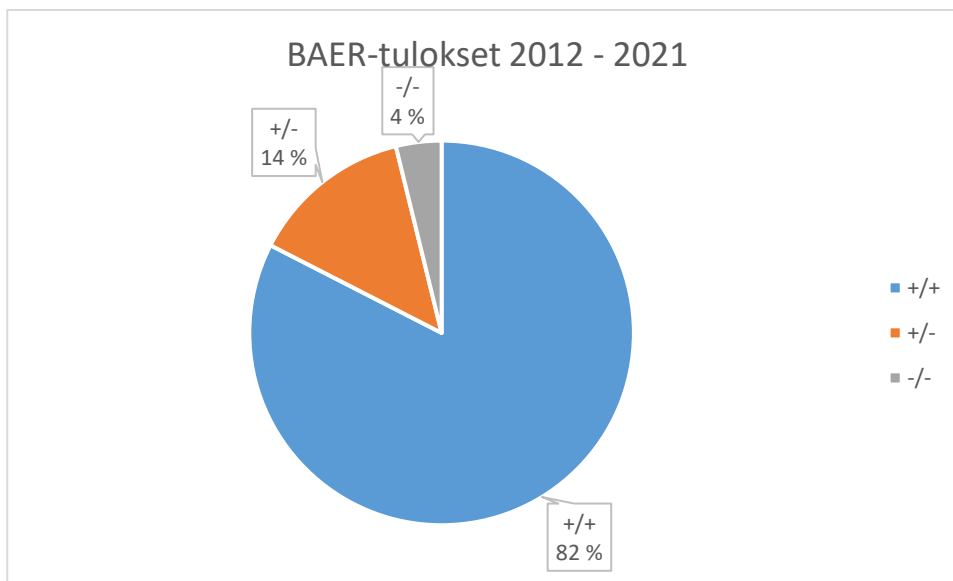
Kuurous on yleisin dalmatiankoirilla ennen luovutusikää havaittava sairaus. Se on rotuun kuuluva, valkoiseen värin liittyvä, perinnöllinen ongelma. Pentu on syntyessään kuuro tai menettää kuulonsa ensimmäisten elinviikkojen aikana. Kuurous voi olla molemminpuolista tai toispuoleista.

Molemminpuolisesti kuurot pennut suositellaan lopetettavaksi ennen luovutusikää eikä niitä tule käyttää jalostukseen. Suurin osa kasvattajista pystyy erottamaan täysin kuurot pennut äänelle ehdollistamalla ja pentuja riittävästi tarkkailemalla. Myös BAER-testiä voidaan käyttää kuurojen löytämiseen. Toispuoleisesti kuulevat koirat voidaan löytää varmasti vain BAER-testien avulla. Ne pystyvät elämään normaalia elämää, mutta asia on syytä ottaa huomioon mahdollista jalostuskäyttöä arvioitaessa.

Suomessa ei ole kieltoa toispuoleisesti kuulevien dalmatiankoirien jalostuskäytölle, vaikka monissa muissa maissa (esim. Saksa) jalostukseen käytetään vain molemmilla korvillaan kuulevia yksilöitä.

Käyttörajoituksilla ei näissä maissa kuitenkaan ole pystytty pääsemään eroon kuuroudesta.

Kuuroutta ja sen periytymistä dalmatiankoirilla on tutkittu monissa maissa, eniten ja pisimpään USA:ssa, ja sen on todettu olevan yhteydessä puutteelliseen pigmenttiin ja siniseen silmien väriin. Suomessa ELL Suvi Pohjola-Stenroos on julkaissut kuuroudesta artikkelin, ja tutkimustulokset hänenkin artikkelissaan ovat peräisin USA:ssa tehdyistä tutkimuksista. Monissa tutkimuksissa on todettu, että sinisilmäiset koirat ovat muita useammin kuuroja tai toispuoleisesti kuuroja, ja periyttävät kuuroutta muita enemmän. Tällä on merkityssä eniten USA:ssa, jossa myös sinisilmäisiä dalmatiankoiria käytetään jalostukseen. Suomessa sinisilmäisiä dalmatiankoiria ei tule käyttää jalostuksessa.

Kaavio24: BAER-testitulokset 2012–2021

Vuosien 2012- 2021 aikana yhdistykselle on toimitettu 177 suomalaisessa rekisterissä olevan pentueen kuulotulokset sekä pentueraportit. Kasvattajien itsensä täyttämien pentueraporttien tietojen perusteella tilastoihin saadaan mukaan myös kasvattajien itse kuuroiksi toteamat pennut, jotka usein lopetetaan ennen BAER-kuulotestausta. Aineistossa on 1437 pentua, joista 1186 olivat molemmin puolin kuulevia (BAER +/+), 196 toispuoleisesti kuulevia (BAER +/- tai -/+) ja 55 oli täysin kuuroja (BAER -/- tai kasvattajan itse kuuroksi toteama). Yhdistyksen tilastojen mukaan molempien vanhempien ollessa molemmin puolin kuulevia (BAER +/+) noin 85 % pennuista on myös molemmin puolin kuulevia, alle 15% on toispuoleisesti kuulevia ja alle 5

% on kuuroja. Kun toinen vanhemmista on toispuoleisesti kuuleva, kuurojen pentujen osuus kasvaa noin 10 % ja toispuoleisten osuus kasvaa myös hieman yli 15 %:iin.

Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta lähes jokainen syntyvä dalmatiankoirapentue BAER-kuulotestataan ennen luovutusikää. Pentueraportteja, joista käy ilmi myös kuurojen osuus, ei ole toimitettu yhdistykselle kaikista pentueista ja sen vuoksi kaikkien pentueiden kuulotuloksia ei voida ottaa huomioon kuulotilastoissa.

Yhdistyksen syyskokous päätti 28.10.2017 että jalostuksen suosituspäätöksiin lisätään 1.1.2018 alkaen ehto, että molempien vanhempien tulee olla kuulotestattuja ja niistä toisen tulee olla molemmiin puolin kuuleva (BAER +/-).

Napatyrä

Lieviä napatyriä havaitaan satunnaisesti pentueissa. Useimmat ovat lieviä, eivätkä vaadi operointia. Napatyrän vuoksi operoitua koiraa ei tule käyttää jalostukseen.

Silmäsairaudet

Dalmatiankoirilla on diagnosoitu yksittäisiä silmäsairauksia kuten iris hypoplasia (mustuaisen reunassa iris on normaalia ohuempaa), nukleaarinen katarakta (harmaakaihi) sekä distichiasis (ylimääräisiä ripsiä, joissa karvatuppi sijaitsee luomirauhasessa). Pennuilla havaitaan joskus silmäluomen sisäänpäin kiertymistä eli entropion. Vika on korjattavissa pienellä leikkauksella eikä haittaa koiran elämää, mutta entropionin takia leikattua koiraa ei saa käyttää jalostukseen, eikä se saa osallistua näyttelyyn. Entropion tapauksia esiintyy rodussa nykyisin erittäin harvoin. Silmiä tutkitaan dalmatiankoirilla verrattain vähän ja tietoisuutta silmäsairauksista ja niiden diagnosoinneista on syytä lisätä.

Ruokatorven laajentuma eli megaesophagus

Ruokatorven laajentumaa on tiedossa yksittäistapauksia. Useimmiten ruokatorven laajentumasta kärsivä pentu ei ole elinkelpoinen ja lopetetaan. Lievissä tapauksissa vaiva saattaa helpottaa pennun varttuessa ja koira pystyy elämän normaalisti. Tällainen koira on kuitenkin syytä jättää pois jalostuskäytöstä. Usein ruokatorvenlaajentuma alkaa oireilla pentujen siirtyessä kiinteään ruokaan. Mikäli pennulla esiintyy ruokatorvenlaajentumaan viittaavaa oireilua, esim. nielemisvaikeuksia ja pulauttelua kannattaa pentu varjoainekuvata diagnoosin varmistamiseksi. Synnynnäisen ruokatorvenlaajentuman periytymistapa ei ole selvillä, mutta olisi suositeltavaa varjoainekuvata oireilevan pennun pentuesisaruksetkin sen varmistamiseksi, että pentueen muut pennut ovat terveitä. Varjoainokuvaus pitäisi tehdä ennen viiden viikon ikää, jotta mahdolliset lievät muutokset tulisivat ilmi.

Kitalakihalkio

Kitalakihalkiota on esiintynyt harvakseltaan joissain pentueissa, ja pennut on lopetettu heti syntymän jälkeen tai ensimmäisen elinviikkojen aikana.

Häntämutka

Lieviä häntämutkia esiintyy rodussa jonkin verran, eikä kaikkia niitä välttämättä edes havaita. Vakavat häntämutkat ovat rodussa harvinaisia.

Kivesvikaisuus

Kivesvikaa on esiintynyt yksittäistapauksina, se on kuitenkin melko harvinainen rodussa.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä	%
Hermostollinen sairaus	7 v 9 kk	2	0,3
Iho- ja korvasairaudet	4 v 7 kk	7	1,1
Immunologinen sairaus	8 v 4 kk	3	0,5
Kadonnut	8 v 6 kk	1	0,2
Kasvainsairaudet, syöpä	9 v 8 kk	73	12
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	10 v 5 kk	22	3,6
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	11 v 9 kk	26	4,3
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	8 v 7 kk	11	1,8
Luusto- ja nivelsairaus	10 v 3 kk	21	3,4
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	9 v 6 kk	23	3,8
Muu sairaus, jota ei ole listalla	7 v 11 kk	34	5,6
Pennun synnynnäinen vika tai epämuodostuma	0 v 1 kk	5	0,8
Petovahinko	8 v 4 kk	1	0,2
Selkäsairaus	10 v 9 kk	37	6
Sisäeritysrauhasten sairaus	8 v 11 kk	4	0,7
Sydänsairaus	9 v 3 kk	16	2,6
Synnytysvaikeus	3 v 0 kk	1	0,2
Tapaturma tai liikennevahinko	4 v 10 kk	18	3
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	13 v 2 kk	177	29
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	7 v 8 kk	18	3
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	9 v 10 kk	110	18
Kaikki yhteensä	10 v 5 kk	610	

Taulukko 24: Kuolinsyytilasto vuosilta 2007-2021 (KoiraNet-järjestelmä 20.8.2022)

Vain 610 dalmatiankoirasta on ilmoitettu kuolinsyy kuolinvuosilta 2007-2021. Tilaston mukaan dalmatiankoirat kuolevat yleisimmin vanhuuteen (29,0%) keskimäärin 13 vuoden 2 kuukauden iässä. Toiseksi eniten dalmatiankoirat kuolevat jonkinlaiseen syöpään (12,0%). Näiden koirien keskimääräinen elinikä on ollut kuitenkin 9 vuotta 8 kuukautta eli syövät vaivaavat tämän tilaston mukaan lähinnä vanhoja ja vanhenevia koiria. Nuorena kuolleet dalmatiankoirat ovat yleisimmin kuolleet virtsatie- tai lisääntymiselintensa sairauteen (3,0% 7 v 8 kk) tai ne ovat kuolleet tapaturmaisesti (3,0% 4 v 10 kk).

4.3.4. Lisääntyminen

Yhdistyksen pentuekysely uudistettiin vuosina 2016 ja 2019. Pentuevälityskäytäntö edellyttää, että kasvattajat täyttävät kasvattamistaan pentueista pentueraportit ennen seuraavaa pentuettaan. Tästä syystä pentueraportteja on täytetty melko kattavasti suuresta osasta pentueita. Vuodesta 2016 alkavassa aineistossa pentueraportteja on 163 pentueesta.

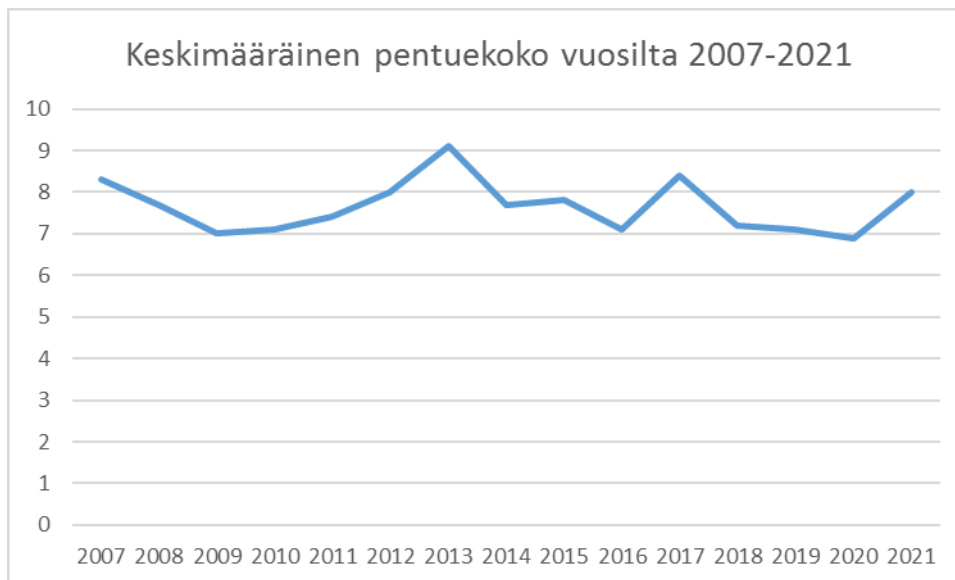
Uudistettujen pentuekyselyiden vastausten mukaan suurimmalla osalla (44,8%) dalmatiankoiranartuista juoksuväli on seitsemän kuukautta. Vastausten mukaan kyselyyn osallistuneista nartuista 15 (9%) oli jäänyt aikaisemmasta astutuksesta tiinehtymättä.

Nartun astutus tapahtuu 8-19 vuorokauden kuluttua juoksun alkamisesta, yleisemmin (40%) päivinä 11-13. Nartuista 138 (85%) astutettiin normaalisti ja 25 (15%) keinosiemennettiin. Keinosiemennyksistä suurin osa

(19 kpl, 76%) johtui uroksen ja nartun etäisyydestä, muissa tapauksissa (6 kpl, 24 %) astutus ei jostakin syystä onnistunut.

87% nartuista oli halukkaita astutukseen, 13% vastusteli jonkin verran. Uroksista sen sijaan 96% oli halukkaita astumaan ja 4% oli hieman varovaisia

Nartut synnyttävät kyselyn vastausten mukaan keskimäärin 62 vuorokauden kuluttua astutuksesta. 66% synnytyksistä oli normaaleja, eikä niihin tarvittu eläinlääkärin apua. 25% synnytyksissä pennut syntyivät eläinlääkärin avustamana, mutta keisarileikkausta ei tarvittu. Eläinlääkäri on antanut apua polttoheikkouksien vuoksi tai synnytyskanavaan juuttuneen pennun asennon muuttamiseksi. Suurimmassa osassa synnytyksiä, jossa eläinlääkärin apua on tarvittu, kyseessä on ollut kuolleen pennun synnytys. Kuollut pentu on vaikea synnyttää, sille se ei stimuloi liikkeillä kohtua supistelemaan. Keisarileikkaukseen päätyi 9% synnytyksistä. Kyselyn mukaan useimmiten syynä keisarileikkaukseen oli synnytyskanavan tukkinut kuollut pentu. Keisarileikkaukseen voidaan päätyä myös suuren pentuekoon vuoksi, vaikka narttu olisi jo osan pennuistaan synnyttänyt.

Kaavio25: Keskimääräinen pentuekoko vuosilta 2007–2021 (Koiranet -järjestelmä 20.8.2022)

Dalmatiankoirien pentueet ovat yleensä suuria, vaikka joskus osa pennuista saattaa menehtyä synnytyksessä. Usein syynä on ollut se, että pentuekoko on ollut hyvin suuri ja kaikki pennut eivät ole selvinneet synnytyksestä sen kestätyä hyvin pitkään.

Dalmatiankoiranartut synnyttävät yleensä hyvin ja osaavat itsenäisesti puhdistaa ja hoitaa syntyneet pentunsa. Hoivakäyttäytyminen on hyvää ja ainoastaan hyvin harvoissa tapauksissa nartuilla on vaikeuksia hoitaa tai hyväksyä vastasyntyneitä pentujaan. Näihin tapauksiin on yleensä ollut syynä keisarileikkaus ja ensikertalainen synnyttävä, mutta yleensä keisarileikatutkin nartut hoitavat pentunsa aivan mallikkaasti alusta lähtien.

Dalmatiankoiran pennut syntyvät yleensä hyvin elinvoimaisina ja niitä ei tarvitse auttaa imemisessä. Noin 9% pennuista syntyi kuolleen tai menehtyi synnytyksessä. Tämän lisäksi noin 3% pennuista menehtyi ensimmäisen elinviikon aikana. Suurin osa näistä oli jo syntyessään heikkoja.

Vaikka pentuja olisi suuri määrä, pennut yleensä pitävät puolensa ja kaikki saavat riittävästi maitoa emältä, eikä kasvattajan tarvitse lisäruokkia tai auttaa pentuja muulla tavalla.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Dalmatiankoira on kooltaan ja rakenteeltaan hyvin keskiverto koira, eikä sillä ole rakenteellisia tai ulkomuotoon liittyviä ominaisuuksia, jotka altistaisivat sitä sairauksille tai hyvinvointiongelmille. Dalmatiankoiran rakenteessa ei myöskään ole piirteitä, jotka vaikeuttaisivat lisääntymistä. Lisääntymiselinten anatomiset poikkeavuudet ovat melko harvinaisia, mutta joitakin tapauksia on tullut ilmi, jossa nartun emättimessä on normaalista poikkeava väliseinä joko pituussuunnassa tai tavallisemmin poikittainen kurouma virtsaputken aukosta hieman eteenpäin. Väliseinä voi vaikeuttaa astumistapahtumaa tai synnytystä ja sitä pidetään periytyvänä poikkeavuutena.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat ja syyt

Keskeisimpinä rodun yksilöiden elämänlaatuun vaikuttavina terveysongelmina voidaan pitää allergioita ja atopiaa sekä virtsakiteitä ja -kiviä. Virtsateihin liittyvien terveysongelmien synnyssä ruokinnalla tiedetään olevan suuri merkitys. Ravinnon korkeat puriini- ja fosforipitoisuudet sekä vähäinen nesteen määrä edesauttavat geneettisen alttiuden puhkeamista sairaudeksi.

Rodussa esiintyy perinnöllistä kuuroutta, joka ei kuitenkaan aiheuta varsinaisia elämänlaatua heikentäviä ongelmia, mikäli koira on toispuoleisesti kuuleva. Muita sairauksia on raportoitu vähän, mutta niiden aiheuttamat ongelmat voivat olla yksilölle merkittävät.

Ongelmiin varautuminen ja niiden ennaltaehkäisy

Laajempi tiedottaminen dalmatiankoirien oikeanlaisen ruokinnan merkityksestä terveyteen voisi parantaa ongelmaa, joka liittyy virtsakiteisiin ja -kiviin.

Muita jalostuskäyttöä rajoittavia sairauksia ovat mm. OCD, selkäsairaudet sekä muut luustoon ja niveliin liittyvät oireilut, allergiat ja toistuvat iho-oireet, toistuvat korvatulehdukset, erikoisruokavalion tarve, säännöllinen lääkitys johonkin sairauteen sekä idiopaattinen epilepsia.

Dalmatiankoirille on olemassa rotukohtainen terveys- ja luonnekysely. Vastanneiden joukossa ovat kaikki jalostusyksilöt, muu osa populaatiosta on edustettuna huomattavasti pienemmin. Terveys- ja luonnekyselyn täyttämistä tulisi kannustaa, myös ikääntyvien koirien osalta, jotta saataisiin enemmän tietoa rodun terveydentilasta ja voitaisiin paremmin ottaa huomioon jalostusyksilöiden sukulaisissa esiintyvät terveysongelmat.

Monissa maissa sallitaan ainoastaan molemmin puolin kuulevien yksilöiden jalostuskäyttö. Tällä käyttörajoituksella ei olla kuitenkaan pystytty pääsemään eroon kuuroudesta. Suomessa toispuoleisesti kuulevien käyttöä jalostuksessa on rajoitettu siten, että sellainen on yhdistettävä molemmin puolin kuulevaan. Kuuroja ei tule käyttää jalostukseen ja toispuoleisesti kuulevan käyttöä tulee harkita. Maailmanlaajuisesti on aikaisemmin yleisesti ollut tapana lopettaa kuurot pennut, joten kuurous on koettu lähinnä kasvattajien ongelmana, koska pennunostajille kuuroja pentuja ei yleensä päädy.

Dalmatiankoirat kärsivät verrattain harvoin luustollisista ongelmista. Lonkkien terveyttä arvioiva BLUP-indeksi ottaa huomioon koko populaation lisäksi erityisesti yksilön sukulaiset. Jotta BLUP-indeksi olisi entistä luotettavampi, tulisi jalostukseen käytettävien koirien sukulaisia kuvata enemmän. Suomessa kyynärpäitä kuvataan maailmanlaajuisesti verrattuna runsaasti, mutta yksilöitä saisi silti olla enemmän. Selkäkuvauslausuntoja on annettu vasta muutamia vuosia. Niistä saatavan tiedon avulla tulee kiinnittää huomiota siihen, että kahta yksilöä, jolla on jonkin asteisia poikkeamia terveestä, ei tule yhdistää.

Jalostukseen käytettävien yksilöiden osalta suosituspäätöksiä koirien terveyden osalta noudatetaan Suomessa hyvin.

Erityistä huomiota tulisi kiinnittää dalmatiankoirissa vielä melko harvinaisina esiintyviin sairauksiin, kuten kääpiökasvuisuuteen, krooniseen munuaisten vajaatoimintaan, dilatoivaan kardiomyopatiaan sekä iris hypoplasiaan. Jalostustyöryhmä on ollut yhteydessä Hannes Lohen tutkimusryhmään näiden sairauksien geenitutkimuksen mahdollisuuksista. Toistaiseksi tulisi kuitenkin jalostusvalinnoilla varmistaa, etteivät ne pääse yleistymään rodussa. Tämän vuoksi kasvattajien ja rodun harrastajien tietoisuuden lisääminen kyseessä olevien sairauksien osalta on tärkeää.

4.4. Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

YLEISVAIKUTELMA: Keskipitkä, sarmiön muotoinen pää, jossa riippuvat korvat. Runko on suorakaiteen muotoinen, voimakas, lihaksikas ja rodulle ominaisesti pilkuttunut karvapeite. Liikkeet tyylikkäät. Sukupuolileima selvä.

TÄRKEITÄ MITTASUhteITA: Rungon pituuden suhde säkäkorkeuteen on 10:9. Rungon syvyys kyynärpään kohdalla on 50 % säkäkorkeudesta. Kintereen korkeus on 20 – 25 % säkäkorkeudesta. Pään pituus on noin 40 % säkäkorkeudesta. Kallon pituuden suhde kuonon pituuteen on 1:1.

LUONNE / KÄYTTÄYTYMINEN: Miellyttävä ja ystävällinen, ei arka eikä epävarma, ei lainkaan hermostunut eikä aggressiivinen. Eloisa, uskollinen, itsenäinen ja helposti koulutettava. Dalmatiankoira pitää vedestä ja erilaisista aktiviteeteista, ja sillä on selvä ajovietti.

PÄÄ: Sopusoinnussa rungon kanssa, ei liian leveä kallo-osaltaan. Kallon pituus niskakyhmystä otsapenkereeseen ja kuonon pituus otsapenkereestä kirsun kärkeen ovat suhteessa 1:1 tai kuono-osa on hieman lyhyempi. Kallon ja kuonon ylälinjat ovat aavistuksen erisuuntaiset. Leukalihas ja poskiluu eivät saa olla liian voimakkaasti kehittyneet. Päässä ei saa olla lainkaan poimuja.

KALLO-OSA:

Kallo: Litteä, sivuilta hieman pyöristynyt. Levein korvien välistä, selvästi erottuvat ohimot. Vähäinen otsauurre.

Otsapenger: Kohtuullisen selvä.

KUONO-OSA:

Kirsu: Suuri, laajat avoimet sieraimet. Täysin pigmentoitunut. Kirsun väri sopusoinnussa pilkkujen värin kanssa.

Kuono: Hyvin kehittynyt, vahvat leukaluut, kuononselkä on suora.

Huulet: Voimakkaat ja melko tiiviit, ei riippuvat eikä liian paksut. Suupieli ei erotu kovin voimakkaasti. Täydellinen pigmentti on toivottava.

Leuat / hampaat: Leikkaava purenta, ts. ylähampaat ovat tiiviisti alahampaiden edessä ja suorassa kulmassa leukoihin nähden. Täydellinen hampaisto (42 hammasta) on toivottava. Hampaat ovat sopusuhtaiset ja valkoiset. Iäkkäämmillä koirilla hyväksytään tasapurenta.

Silmät: Soikeat, 10–15° kulmassa eteenpäin katsovat. Silmien väri sopusoinnussa pilkkujen värin kanssa. Silmäluomet tiiviit, silmänympärykset täysin pigmentoituneet ja sopusoinnussa pilkkujen värin kanssa.

Korvat: Ohuet ja pehmeät, melko korkealle kiinnittyneet, tasakylkisen kolmion muotoiset ja kärjestään hieman pyöristyneet; päänmyötäiset, ulottuvat silmän sisänurkkaan tai otsapenkereeseen. Korvien tulee olla pilkuttuneet, ts. korvat eivät saa olla täysin mustat tai ruskeat vaan niissä on valkoisella pohjalla muun värityksen mukaisia pilkkuja.

KAULA: Voimakas ja kohtuullisen pitkä, päätä kohti kapeneva; ei lainkaan löysää kaulanahkaa.

RUNKO: Suorakaiteen muotoinen, rungon pituuden suhde säkäkorkeuteen on 10:9.

Säkä: Selvästi erottuva.

Selkä: Voimakas ja tasainen.

Lanne: Lyhyt ja lihaksikas.

Lantio: Lihaksikas ja hieman viisto (alle 30°).

Rintakehä: Syvä ja tilava mutta ei liian leveä eikä tynnyrimäinen. Rintakehän syvyyden tulee olla 45 – 50 % säkäkorkeudesta, kyynärpään korkeus 50 % säkäkorkeudesta. Kylkiluut ovat selvästi kaareutuneet.

Alalinja ja vatsa: Vatsalinja kohtuullisesti nouseva, mutta ei liian kuroutunut.

HÄNTÄ: Kiinnittynyt lantiolinjan jatkoksi, ulottuu suunnilleen kintereisiin tai hieman alemmaksi. Tyvestä voimakas, tasaisesti kärkeä kohti oheneva, ei paksu vaan sopusoinnussa rungon kanssa. Liikkeessä sapelinmuotoinen. Mieluiten pilkuttunut.

RAAJAT

ETURAAJAT:

Yleisvaikutelma: Eturaajat ovat sopusoinnussa suorakaiteen muotoiseen rakenteeseen.

Lavat: Lapakulma on noin 115–120°.

Kyynärpäät: Tiiviisti rungon myötäiset.

Kyynärvarret: Luustoltaan sopusuhtaisen vahvat ja pyöreät, suorat ja asennoltaan pystysuorat.

Välikämmenet: Voimakkaat, vain hieman viistot ja joustavat.

Etukäpälät: Tiiviit ja pyöreät, ns. kissankäpälät ovat tyypilliset. Päkiät lujat ja joustavat. Kynnet mieluiten pigmentoituneet.

TAKARAAJAT:

Yleisvaikutelma: Sopusoinnussa rungon kanssa ja yhdensuuntaiset. Voimakkaat, hyvin kehittyneet lihakset.

Reidet: Vahvat ja lihaksikkaat.

Polvet: Vahvat ja hyvin kehittyneet, polvikulma 40° vaakatasoon nähden.

Kintereet: Voimakkaat.

Välijalat: Kintereen korkeus on noin 20 – 25% säkäkorkeudesta, kinnerkulma on noin 130°.

Takakäpälät: Tiiviit ja pyöreät, ns. kissankäpälät ovat tyypilliset. Päkiät lujat ja joustavat. Kynnet mieluiten pigmentoituneet.

LIIKKEET: Rytmikkäät, tyylikkää ja sulavat. Maata voittava käynti ja ravi, pitkä etuaskel ja voimakas takaosan työntö. Edestä katsottuna raajat liikkuvat yhdensuuntaisesti. **KARVAPEITE**

Karva: Kauttaaltaan lyhyttä, kiiltävää, kovaa ja tiheää.

Väri: Pohjaväri on puhtaan valkoinen, pilkut joko mustat tai maksanruskeat. Pilkkujen tulee olla selvärajaiset ja tasaisesti jakautuneet kaikkialla rungossa, eivätkä ne sekoitu valkoiseen pohjaväriin. Pilkkujen tulee mieluiten olla tasakokoisia, läpimitaltaan 2 – 3 cm; ruskealla muunnoksella pilkut ovat hieman pienempiä, noin 2 cm. Päässä ja raajoissa pilkkujen tulisi olla suhteessa pienempiä kuin muualla rungossa. On toivottavaa että myös häntä on pilkuttunut, pilkut ovat suhteellisesti pienempiä kuin rungossa. Pienet, ei-selvärajaiset pilkut rungossa eivät ole toivottavia. Pilkut eivät saa sulautua yhteen muodostaen suuria laikkuja. Korvien pilkutukseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

KOKO JA PAINO:

Säkäkorkeus: Urokset 56 – 62 cm, nartut 54 – 60 cm. Ylärajan ylityksestä ei tule rangaista mikäli koira on erinomaista tyyppiä ja tasapainoinen.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin sekä sen kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessa.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

vihaisuus tai liiallinen arkuus

selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen

yhtenevät pään linjat

enemmän kuin 6 välihampaan puuttuminen; M3-hampaan puuttumista ei lasketa eikä sitä lueta virheeksi sisään- tai uloskiertyneet silmäluomet (entropium, ektropium)

herasilmä, keskenään eriväriset silmät

siniset silmät, osittain siniset silmät

puutteellinen kirsupigmentti

kiertyvä häntä

toisen tai molempien silmien ympärillä oleva iso värialue (monokkeli) tai suuret laikut (blaffa) muualla kolmivärisyys (ruskeita ja mustia pilkkuja samassa koirassa), sitruunanväriset tai oranssit pilkut, siniset pilkut tai täysin valkoinen väri vailla pilkkuja

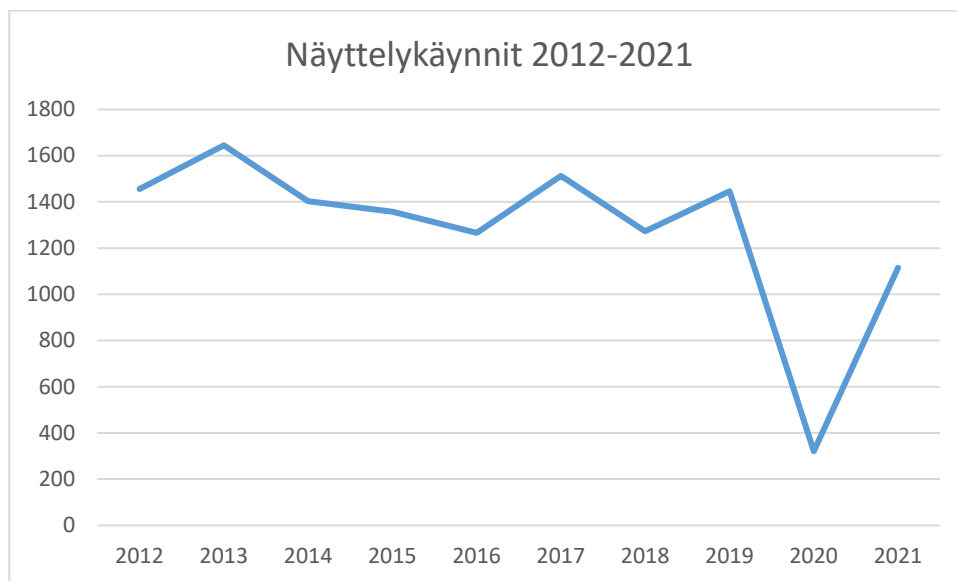
karkea- tai pitkäkarvaisuus

kuurous

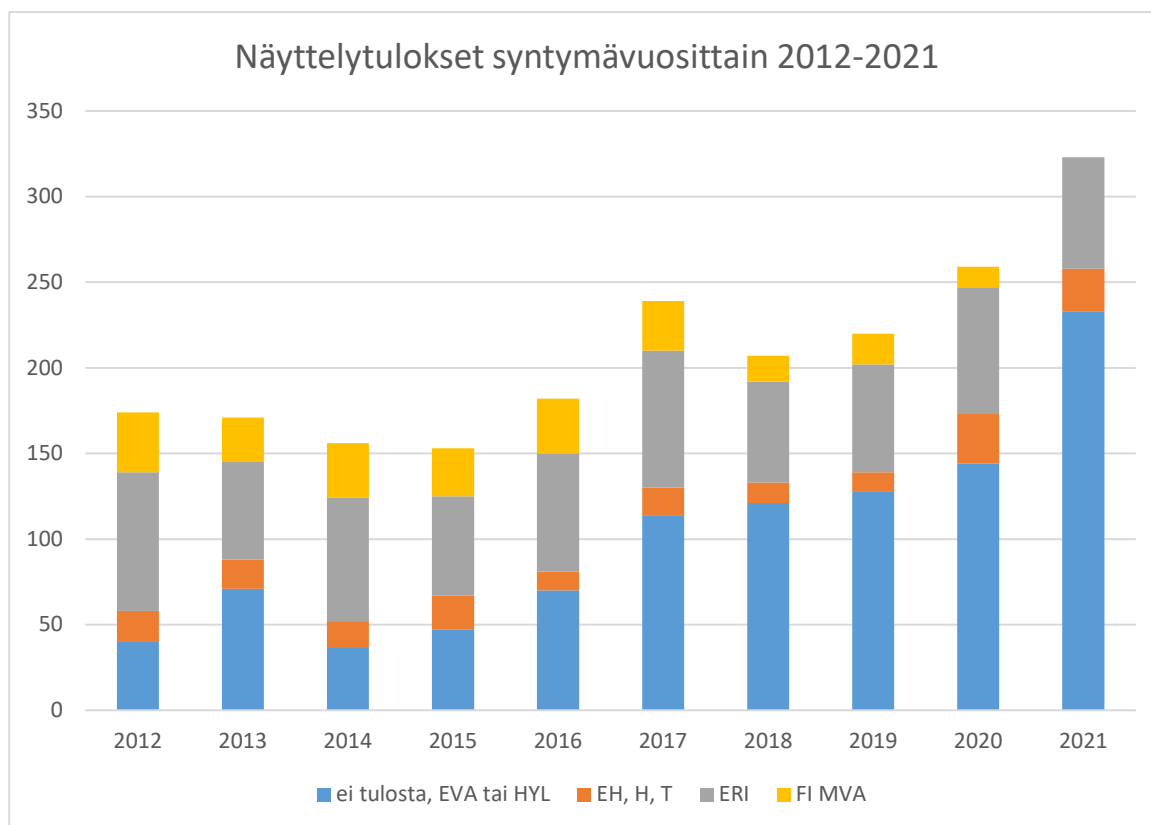
HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Dalmatiankoirien kanssa harrastetaan paljon näyttelyitä. Vuosittain näyttelykäyntejä on noin 1115-1645, poikkeuksena vuosi 2020, jolloin näyttelykäyntejä oli globaalista koronapandemiasta johtuen vain 321. Vuosien 2012-2021 aikana näyttelykäyntejä on ollut yhteensä 12 791 kpl. Vuoden 2021 alkupuolella pandemian vaikutus näkyi vielä näyttelyiden peruuntumisina ja osallistujamäärien rajoituksina. Laadultaan dalmatiankoirat ovat hyviä ja saavat kaikissa ikäluokissa useimmiten laatuarvostelun erinomainen (73%).

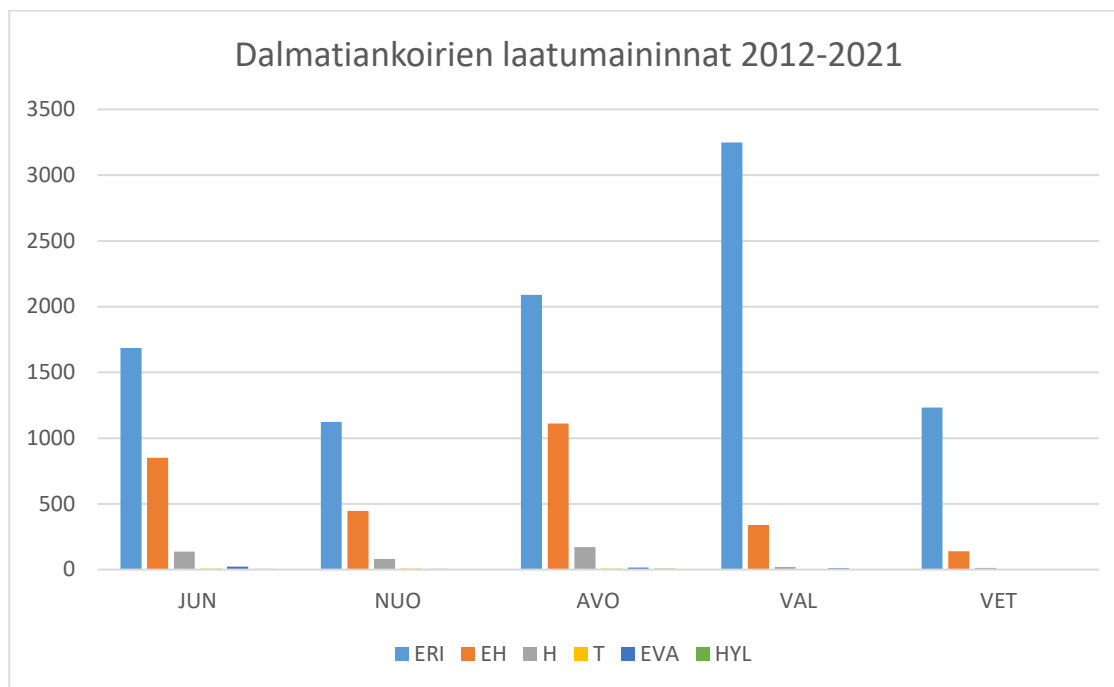
Kaavio 26: Näyttelykäynnit vuosina –2012-2021 (KoiraNet-järjestelmä 24.8.2022)

Kaavio 27: Vuosina –2012-2021 syntyneiden dalmatiankoirien näyttelytulokset syntymävuosittain (KoiraNet-järjestelmä 24.8.2022)

Vaikka dalmatiankoirilla on vuosittain paljon näyttelykäyntejä, noin puolella Suomessa syntyneistä koirista ei ole näyttelytulosta. 80% näyttelyissä käyneistä dalmatiankoirista on palkittu laatuarvostelulla erinomainen. Suomen muotovalioita on n. 12% vuosittain syntyneistä koirista. Kaaviota 27 tarkasteltaessa, tulee ottaa huomioon, että kahden viimeisen vuoden aikana syntyneet koirat eivät ole vielä tarpeeksi

vanhoja valioituakseen ja on myös oletettavaa, että näyttelytuloksia omaavien koirien määrä kasvaa viimeisten vuosien osalta.

Kaavio 28: Laatumaininnat luokittain vuosilta –2012-2021 (KoiraNet-järjestelmä 24.8.2022)

Dalmatiankoirille ei ole vielä järjestetty jalostustarkastuksia.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Rodun käyttötarkoitukselle, joka on lähinnä seurakoirana toimiminen, tärkeintä on koirien terveys, terve ja sopusuhtainen rakenne sekä tasapainoinen luonne. Dalmatiankoira on keskikokoinen ja rakenteeltaan liioittelematon peruskoira, jolla ei ulkomuodon puolesta ole sen käyttötarkoitusta vaarantavia piirteitä.

Dalmatiankoiran alkuperäinen käyttötarkoitus oli olla vaunu- ja vahtikoira. Sen tehtävänä oli juosta matkaseurueen vaunujen alla tai vierellä ja se tarvitsi kestävyyttä juosta pitkiäkin matkoja. Dalmatiankoiran tuleekin antaa vaikutelma kestävästä ravaajasta. Sen ravin tulee olla sen näköistä, että voisi olettaa sen pystyvän liikkumaan tasaisella nopeudella pitkiäkin matkoja kohtuuttomasti rasittumatta. Liikkeet eivät siksi voi olla ylettömän näyttävät korkeine takapotkuineen, vaan enemmänkin maanmyötäiset, pitkälle ulottuvat ja energiatehokkaat.

4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Dalmatiankoira on mittasuhteiltaan hieman säkäkorkeuttaan pidempi, ei siis neliömäinen, mutta ei toisaalta liian pitkärunkoinenkaan. Säkäkorkeudesta puolet muodostuu rungon syvyydestä ja puolet raajakorkeudesta. Liika raajakorkeus tai matalaraajaisuus ei ole toivottavaa. Pitkät, matalaraajaiset koirat ovat usein hyvin kulmautuneita ja liikkuvat pitkin askelin. Ne eivät kuitenkaan ole mittasuhteiltaan oikeita. Viime vuosina tämä ongelma on lisääntynyt rodussa, kun on pyritty jalostamaan mahdollisimman pitkän askelin liikkuvia koiria. Jatkossa jalostusyksilöiden mittasuhteisiin tulisi kiinnittää enemmän huomiota.

Suomessa dalmatiankoirien ulkomuodossa tulisi kiinnittää huomiota seuraaviin tällä hetkellä esiintyviin ulkomuodon ongelmiin:

1. Pää; puutteelliset otsapenkereet ja kevyet/lyhyet kuonot
2. Väärät rungon mittasuhteet
3. Korkeat hännät ja jyrkät lantiot
4. Tehottomat liikkeet
5. Liian pienet ja haaleat pilkut. Pilkkujen tulisi olla selvärajaiset ja rotumääritelmän koon mukaiset.

Lisäksi huomiota tulee kiinnittää mahdollisiin iho-ongelmiin sekä rodunomaiseen käytökseen; dalmatiankoiran tulisi olla iloinen koira, jonka häntä heiluu koko ajan.

Ulkomuodon jalostuksessa tulisi pyrkiä välttämään kaikenlaisia liioiteltuja piirteitä.

5. Yhteenveto aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutumisesta

Uuden mallin mukainen dalmatiankoirien jalostuksen tavoiteohjelma on ollut voimassa vuodesta 2007 lähtien.

Dalmatiankoirien edellinen jalostuksen tavoiteohjelma on ollut voimassa vuosille 2018- 2022.

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Taulukossa 25 on listattuna 23 vuosina 2012 -2021 syntynyttä, eniten jälkeläisiä saanutta urosta sekä yhteenveto niiden jälkeläisten saamista terveystuloksista.

Uroksen tiedot										Pennut			Lonkat				Kynnärät			
Nimi	Alkuperä	Synt. Vuosi	Näyttelytulos	Lonkat	1. indeksi	indeksi 8/22	Kynnärpäät	Kuulo	LTE/MH	Pentueet	Yht.	2. polvessa	Tutkittu	Tutkittu %	Sairas	Sairas %	Tutkittu	Tutkittu %	Sairas	Sairas %
1 Assiduitas Legal Eagle	DE	2013	C.I.B	A/A	110	99	0/0	+/+		5	40	27	20	50 %	2	10 %	19	48 %	0	0 %
2 Dalamigos Hit The Road Jack	FI	2014	MVA	A/A	114	111	0/0	+/+	LTE	5	39	16	16	41 %	1	6 %	15	38 %	0	0 %
3 Aboensis Forrest Gump	FI	2014	C.I.B	A/A	115	108	0/0	+/+		5	38	42	10	26 %	2	20 %	10	26 %	1	10 %
4 Auroras Moon Alchemist	RU	2018	MVA	A/A	106	107	0/0	+/+		4	38	0	1	3 %	0		1	3 %	0	
5 Blanco Solar Gabriel	EE	2015	C.I.B	A/A	106	112	0/0	+/+		4	33	19	10	30 %	0	0 %	10	30 %	0	0 %
6 Holmankarin Think Twice	FI	2013	ERI SA	B/B	101	102	0/0	+/+		4	31	7	4	13 %	0	0 %	4	13 %	0	0 %
7 Perdita's Albertus	GB	2014	C.I.B	A/A	106	102	0/0	+/+		5	30	21	8	27 %	1	12 %	8	27 %	2	25 %
8 Lanacos G-Force	FI	2017	SERT	B/B	100	102	0/0	+/+		4	29	0	1	3 %	0		1	3 %	0	
9 Exlibris Canes Very Stylish	EE	2015	MVA	A/A	106	96	0/0	+/+		3	27	10	4	15 %	1	25 %	4	15 %	0	0 %
10 Gardian Enzhel Hulk	RU	2016	C.I.B	A/A	106	105	0/0	+/+		3	26	0	3	12 %	0	0 %	3	12 %	0	0 %
11 Stelton Kaihon Karavaani	FI	2017	MVA	B/A	104	103	0/0	+/+		4	25	0	3	12 %	1	33 %	3	12 %	1	33 %
12 Mis-Zer Boss Himself	FI	2014	MVA	A/A	123	110	0/0	+/+		2	24	15	9	38 %	1	11 %	9	38 %	1	11 %
13 All About Spots Pumbaa	SE	2018	MVA	A			0	+/+	BPH	2	23	0	0	0 %	0		0	0 %	0	
14 Diamond Dal's Rowan	FI	2016	C.I.B	A/A	105	95	0/0	+/+		3	23	23	9	39 %	1	11 %	9	39 %	0	0 %
15 Coastal Musta Pekka	FI	2017	MVA	B/B	97	97	0/0	+/+	LTE/MH	3	23	0	0	0 %	0		0	0 %	0	
16 Firehouse's Powerback	FI	2012	C.I.B	A/A	110	102	0/0	+/+		4	22	42	9	41 %	2	22 %	9	41 %	3	33 %
17 Dalylove Key For Love	EE	2013	C.I.B	B/B	93	94	0/0	+/+		2	22	14	5	23 %	0	0 %	4	18 %	0	0 %
18 Avalon	SE	2017	HYL	B/B	93	101	0/1			3	22	3	2	9 %	0		1	5 %	0	
19 Spotpower Just Do It	FI	2020	VA-SERT	B/B	98	96	0/0	+/+		2	21	0	0	0 %	0		0	0 %	0	
20 Solbo's Picasso Av Zacco	SE	2012	C.I.B	A/B	100	97	0/0	+/+		3	21	11	12	57 %	2	17 %	12	57 %	0	0 %
21 Sugar Spots Chronos Over Time Of Sugar	IT	2019	-	B/B	90	90	0/0	+/+		2	21	0	0	0 %	0		0	0 %	0	
22 Lanacos I'm A Keeper	FI	2020	SERT	A/A	108	108	0/0	+/+		2	20	0	0	0 %	0		0	0 %	0	
23 Jaguarpaw	FI	2016	-	A/A	105	104				4	20	0	0	0 %	0		0	0 %	0	

Taulukko 25: Urosten jälkeläistilasto 2012–2021 (Koiranet-järjestelmä 21.8.2022)

Käytetyistä 23 uroksesta 12 on Suomessa syntynyt ja loput ovat tuonteja tai ulkomailla asuvia uroksia. Uroksista muotovalioita on 16 kpl, kolmella on vähintään tulos ERI SA, kahdelta puuttuu näyttelytulos ja yhdellä on näyttelystä hylätty. Kaikki urokset ovat A tai B-lonkkaisia. 14 uroksista on lonkkaindeksi keskimääräistä parempi (>100). Pääosin kaikilla jalostukseen käytetyistä uroksista oli 0/0 kynnärpäät ja BAER-tulos +/+. Vain yhden uroksen kynnärpäitä ei ole kuvattu ja kahta ei ole kuulotestattu. Luonnetestissä tai MH-luonnekuvauksessa käytetyimmistä uroksista on käynyt vain kaksi koiraa ja yhdellä ulkomaisella uroksella on luonnekuvaustulos BPH.

Taulukossa 26 on listattuna 22 vuosina 2012-2021 syntyneitä, eniten jälkeläisiä saanutta narttua sekä yhteenveto niiden jälkeläisten saamista terveystuloksista.

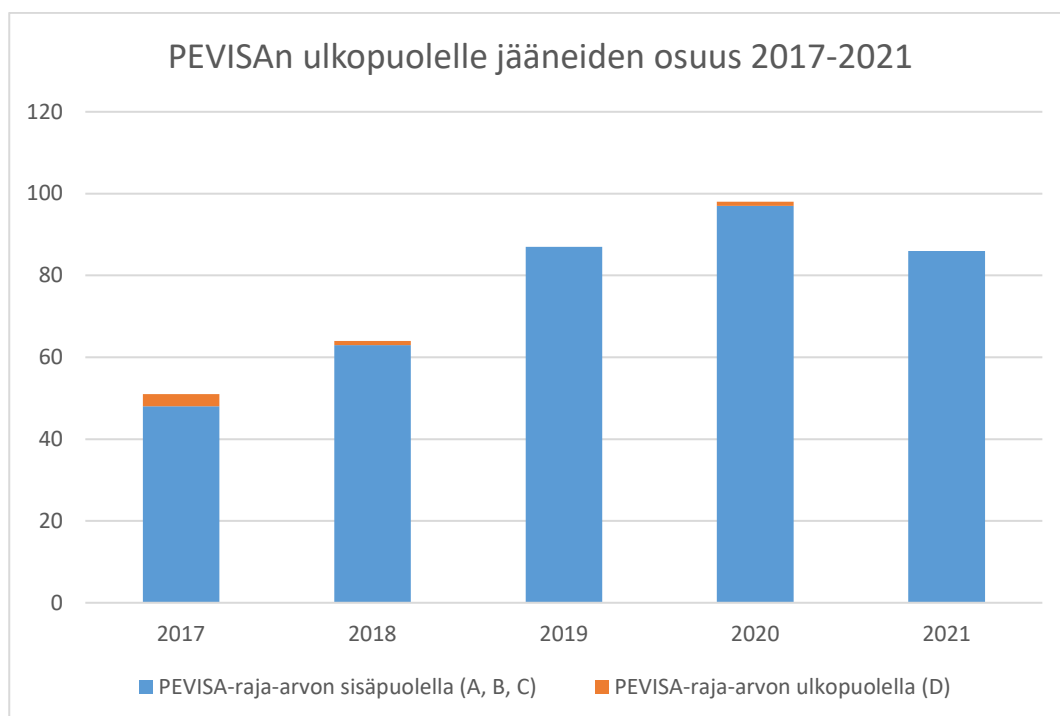
Nartun tiedot										Pennut			Lonkat				Kynnärät			
Nimi	Alkuperä	Synt. Vuosi	Näyttelytulos	Lonkat	1. indeksi	indeksi 8/22	Kynnärpäät	Kuulo	LTE/MH	Pentueet	Yht.	2. polvessa	Tutkittu	Tutkittu %	Sairas	Sairas %	Tutkittu	Tutkittu %	Sairas	Sairas %
1 Zhelannaya Radost Iz Sozvezdiya Yunor	RU	2015	C.I.B	B/A	104	98	0/1	+/+		3	33	14	3	9 %	1		3	9 %	0	
2 Mis-Zer Book Of Dreams	FI	2014	MVA	A/A	123	111	0/0	+/+		4	31	6	4	13 %	0	0 %	4	13 %	0	0 %
3 Gloriandus Navarra	RU	2015	MVA	A	88	86	0			4	29	16	3	10 %	2	67 %	1	3 %	0	
4 Moppekerhon Angelique	FI	2014	C.I.B	A/A	127	114	0/0	+/+	LTE	3	27	24	24	89 %	3	12 %	24	89 %	1	4 %
5 Titara's Indian Princess	FI	2014	MVA	B/B	112	103	0/0	+/+	LTE	3	25	26	22	88 %	3	14 %	22	88 %	0	0 %
6 Beloe Zoloto Luxury Line	RU	2014	C.I.B	A	98	89	0	-/+		3	22	7	7	32 %	1	14 %	7	32 %	0	0 %
7 Spotpower Elegant Estelle	FI	2017	C.I.B	A/A	102	98	0/0	+/+		2	19	21	1	5 %	0		1	5 %	0	
8 Zabavan Pavlova	FI	2013	MVA	B/B	109	101	0/0	+/+	LTE	2	19	2	4	21 %	1	25 %	3	16 %	0	0 %
9 Mis-Zer Cool As Cucumber	FI	2016	MVA	A/A	112	111	0/0	+/+		2	17	0	1	6 %	0		1	6 %	0	
10 Coastal Lumen Taju	FI	2012	SERT	A/A	122	118	0/0	+/+		2	17	40	6	35 %	0	0 %	6	35 %	0	0 %
11 Lanacos Genie In A Bottle	FI	2017	SERT	A/A	109	108	0/0	+/+		2	17	0	3	18 %	0	0 %	3	18 %	0	0 %
12 Flight In Time Famous Fiona	BY	2014	C.I.B	B/B	97	98	0/0	+/+		3	16	29	4	25 %	0	0 %	4	25 %	0	0 %
13 Aboensis Gem Of Forrest	FI	2015	C.I.B	A/A	114	103	0/0	+/+		2	16	27	5	31 %	0	0 %	5	31 %	1	20 %
14 Stories Of Dreams April Spring Breeze	RU	2015	EH	A/A	106	105	0/0	+/+		2	16	0	0	0 %	0		0	0 %	0	
15 Caesands Red Riding Hood	FI	2012	SERT	A/A	116	106	0/0	+/+		2	16	9	6	38 %	2	33 %	6	38 %	0	0 %
16 Tippledal Skies Of Fire	GB	2014	EH	B/B	96	98	0/0	+/+	LTE	2	16	12	6	38 %	0	0 %	5	31 %	0	0 %
17 Dalamigos Highway Star	FI	2014	MVA	B/B	103	97	0/0	+/+	LTE	2	15	0	7	47 %	2	29 %	7	47 %	0	0 %
18 Firehouse's Poetry In Motion	FI	2012	MVA	A/B	105	100	0/0	+/+		2	14	17	6	43 %	0	0 %	6	43 %	0	0 %
19 O'zone Shalimar	FI	2015	C.I.B	B/B	101	96	0/0	-/+		2	14	0	4	29 %	0	0 %	4	29 %	0	0 %
20 Cani Lee Choice Of Candy	SE	2018	SERT	A/A	104	104	0/0	+/+		1	14	0	0	0 %	0		0	0 %	0	
21 Mis-Zer Brilliant Disguise	FI	2014	VA-SERT	B/B	112	108	0/0	+/+		1	14	12	3	21 %	0	0 %	3	21 %	0	0 %
22 Magical Spot's Its Now Or Never	FI	2015	MVA	B/B	101	94	0/0	+/+		2	14	2	2	14 %	1	50 %	2	14 %	0	0 %

Taulukko 26: Narttujen jälkeläistilasto 2012–2021 (KoiraNet-järjestelmä 21.8.2022)

Käytetyistä 22 nartusta 15 on Suomessa syntynyt ja loput ovat tuonteja. Nartuista muotovalioita on 15 kpl, viisi on palkittu sertillä tai vara-sertillä ja kaksi erittäin hyvällä. Kaikki nartut ovat A- tai B-lonkkaisia. 13 nartuista on lonkkaindeksi keskimääräistä parempi (>100). Vain yhdellä jalostukseen käytetyistä nartuista oli 0/1 kynnärpäät, muilla 0/0. Yhdellä eniten käytetyistä nartuista ei ollut kuulotutkimustulosta, kaksi nartuista oli toispuoleisesti kuulevia ja loput 19 oli testattu molemminpuolin kuuleviksi. Luonnetestissä tai MH-luonnekuvauksessa nartuista on käynyt vain viisi koiraa.

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Tavoite	Toimenpide	Tulos
Pyritään kääntämään tehollinen populaatio nousujohteiseksi.	Dalmatiankoiria on käytetty aiempaa laajemmin jalostukseen.	Tehollinen populaatio on kääntynyt nousujohteiseksi.
Pyritään siihen, että 50% jalostuskoirista olisi testattu jollakin Kennelliiton luonnemittarilla: luonnetesti, MH-luonnekuvaus tai jalostustarkastuksen käyttäytymisoso.	Järjestettiin MH-luonnekuvaus dalmatiankoirille vuonna 2018. Vuonna 2020 oli tarkoitus järjestää seuraava, mutta koronapandemia siirsi kuvauksen vuodelle 2022.	Luonnekuvausten määrä on hieman noussut kokonaisuudessaan, mutta kuvattujen jalostuskoirien osuus on entisestään pienentynyt.
Pyritään keräämään Suomessa rekisteröityjen dalmatiankoirien kuulotestituloksia laajemmin.	Kerättiin kuulotestituloksia KoiraNet-tietokannasta sekä kasvattajien täyttämistä pentuekyselyistä. Pentuekyselyiden täyttäminen on ollut pentuvälitykselle pääsyn edellytys.	Valtaosasta pentueista kuulotestitulokset ovat yhdistyksen tiedossa ja tilastoissa.
Pyritään siihen, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat olisivat molemmin puolin kuulevia (BAER +/-).	Julkaistiin vuosittain tilastoa kuulotuloksista. Tilastoista voi nähdä kuulojen periytyvyydestä viitteitä.	Valtaosa jalostukseen käytetyistä dalmatiankoirista on molemminpuolin kuulevia.
Koirakanta on ulkomuodon osalta Suomessa korkealaatuista. Pidetään laatutaso samana.	Ei toimenpiteitä.	Suomen dalmatiankoirien kanta on säilynyt korkealaatuksena.

Taulukko 28: Vuosina 2017-2021 lonkkakuvattujen PEVISA-raja-arvo C:n vuoksi jalostuksen ulkopuolelle jäävien dalmatiankoirien osuus. Tuloksia E ei ollut. (Koiranet-järjestelmä 25.8.2022)

PEVISA-rajoitukset ovat ajan tasalla ja niitä ei tule kiristää.

6. Jalostuksen tavoitteet ja toteutus

6.1. Jalostuksen tavoitteet

Jalostuspohja

- Pyritään urosten monipuolisempaan käyttöön sekä urosten käyttämisen jakautumisen laajemmin uroksen eliniälle.
- Pyritään lisäämään sukukatokertoimen huomioimista jalostuspäätösten tukena ja siten edesauttaa geenipoolin monimuotoisuutta.

Käyttäytyminen ja luonne

- Pyritään siihen, että 40% jalostuskoirista olisi testattu, jollakin Kennelliiton luonnemittarilla: luonnetesti, MH-luonnekuvaus tai jalostustarkastuksen käyttäytymisoso.

Terveys

- Pyritään siihen, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat olisivat molemmin puolin kuulevia (BAER +/-).
- Pyritään ehkäisemään rodussa ilmitulleiden harvinaisempien sairauksien leviämistä.

Ulkomuoto

- Koirakanta on ulkomuodon osalta Suomessa korkealaatuista. Pidetään laatutaso samana.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Yhdistelmän sukusiitosprosentti

- Sukusiitosprosentin laskettuna vähintään 6 polvesta ei pitäisi ylittää serkusparituksen sukusiitoskerrointa (6,25 %).

Uroksen jälkeläismäärä ja terveydentila

Uroksella suositellaan tehtäväksi korkeintaan 2 pentuetta/vuosi, yhteensä korkeintaan 38 jälkeläistä (liikakäytön raja) sen koko jalostuskäyttöaikana. Kun 38 jälkeläisen määrä on ylitetty, ilmaistaan seuraavien pentuetietojen yhteydessä sen ylittävän liikakäytön rajan.

- Uroksesta (koskee Suomeen rekisteröityjä jalostusyksilöitä) on toimitettu terveystarkastus jalostustyöryhmälle kuluvaan vuoden aikana. Edellytetään, että terveystarkastuksen on täyttänyt henkilö, jonka luona koira asuu vakituisesti.

Lonkat

- Jalostusyksilöiden on oltava kuvattu ennen astutusta eikä lonkkakuvaustulos saa olla huonompi kuin C (PEVISA-ohjelman vaatimus pentueen rekisteröinnille) tai vastaava SKL:n hyväksymä ulkomaalainen lonkkakuvaustulos.

- C-lonkkaiselle yksilölle käytettävän yksilön lonkkien tulee olla A..
- Lonkkakuvausvaatimukset koskevat FCI-maissa asuvia uroksia, myös tilapäisessä jalostuslainassa Suomessa olevia. Niiden ulkopuolelle jäävät FCI:n ulkopuolisissa maissa asuvat urokset (2 pentuetta).

Kyynärpäät

Yhdistelmästä ainakin toisella vanhemmista tulee olla kyynärpäiden kuvaustulos 0/0. **Kuulo**

- Yhdistelmästä molemmilla vanhemmilla tulee olla kuulotestaustulos (BAER +/+, +/- tai -/+).
- Yhdistelmästä ainakin toinen vanhemmista tulee olla testattu molemmin puolin kuulevaksi (BAER +/+).

ARDS

- Yksilöiden on täytettävä WAFDAL:n vaatimukset: polvia tunnetusta tai oletetusta ARDS:n periyttäjästä jalostusyksilöön on oltava enemmän kuin 5.
- Jos sukupolvia tunnetusta tai oletetusta ARDS:n periyttäjästä jalostusyksilöön on 5 tai vähemmän, mutta jalostusyksilö on testattu geenitestillä ARDS-vapaaksi, täyttää yhdistelmä tällöin yhdistyksen suosituseriaatteen tämän kohdan osalta.

Näyttelytulokset

- Jalostukseen käytettävien yksilöiden pitäisi olla palkittu näyttelyssä vähintään palkinnolla "erittäin hyvä" (EH) tai vastaava ("very good", VG).

Luonne

- Jalostusyksilöiden pitää olla hyväluonteisia. Aggressiivista tai arkaa koiraa ei pidä käyttää jalostukseen.

Terveys ja rakenne

Jalostuskäyttöä rajoittavia sairauksia ovat mm.

- OCD, selkäsairaudet sekä muut luuston ja nivelten sairaudet
- Allergiat ja atopia
- Toistuvat iho-oireet
- Toistuvat korvatulehdukset
- Idiopaattinen epilepsia
- Virtsatie-elinten sairaudet mm. uraattikiteet
- Ruokatorven laajentuma
- Erikoisruokavalion tarve
- Säännöllinen lääkitys johonkin sairauteen
- Häntämutka
- Kuurous
- Entropium
- Napatyrä

Jalostusyksilöiden ikä

- Nartun tulee olla astutushetkellä vähintään 2 vuoden ikäinen. Iäkkään nartun jalostuskäyttöä, erityisesti ensisynnyttäjänä, on harkittava tarkkaan ja otettava huomioon nartun kunto ja terveys.
- Uroksen alaikäraja muodostuu lonkkakuvausten alaikärajasta (12 kk). Nuorten urosten jalostuskäytössä on kuitenkin syytä käyttää harkintaa, koska iän ja aikuistumisen myötä koirilla voi tapahtua muutoksia terveydentilassa ja luonteessa.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Jalostuspohja

- Seurataan jalostuspohjan kehitystä jalostusjärjestelmän antamien työkalujen avulla: isät/emät-suhde, sukukatkerroin, sukusiitosprosentti ja tehollinen populaatio.
- Kannustetaan kasvattajia käyttämään uroksia laajemmin jalostukseen.

Luonne ja käyttäytyminen

- Järjestetään ensisijaisesti dalmatiankoirille suunnattu MH-luonnekuvaustilaisuus tai Kennelliiton jalostustarkastuksen käyttäytymisosio.
- Tiedotetaan luonteen kartoittamisen tärkeydestä niin kasvattajia kuin koiranomistajia.
- Kerätään lisätietoa rodun luonteesta terveys- ja luonnekyselyn avulla.

Terveys

- Seurataan rodun terveystilannetta Suomessa ja ulkomailla.
- Kerätään lisätietoa rodun terveydestä terveys- ja luonnekyselyn avulla.
- Tiedotetaan dalmatiankoirien omistajia oikeanlaisen ruokavalion tärkeydestä virtsakiteiden ja -kivien muodostumisen ehkäisyssä.
- Kerätään enemmän tietoa allergiaa, atopiaa, epilepsiaa, sydänsairauksia tai virtsakiviä ja -kiteitä sairastavista dalmatiankoirista, toteuttamalla sairastuneille koirille kohdennetut terveystarkastukset.
- Korostetaan enemmän avoimuutta terveystuloksien osalta, jotta mahdollisimman paljon tietoa yksilöiden ja sukujen perinnöllisistä sairauksista olisi kaikkien kasvattajien käytettävissä.

Ulkomuoto

- Seurataan rodun ulkomuodollista kehitystä.
- Osallistutaan tuomarikoulutukseen järjestämällä erikoiskoulutusta tuomareille, sekä arvostelu- ja näyttökokeita yhdessä rodun erikoistuomareiden kanssa.

Jalostustyöryhmän rooli

- Pyritään parantamaan kasvattajien tiedotusta jalostus-, terveys- ja luonneasioissa.
- Järjestetään tarvittaessa kasvattajille ja rodun harrastajille dalmatiankoirien terveyspäivät, jossa käsitellään ajankohtaisia terveysasioita.
- Informoidaan uusia kasvattajia yhdistyksen, etenkin jalostustyöryhmän toiminnasta ja suosituspäätöksistä.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Vahvuudet

- Dalmatiankoirien geneettinen pohja on melko laaja, jalostusmateriaalia on saatavilla riittävästi.
- Dalmatiankoira soveltuu monipuoliseen harrastamiseen ja seurakoiraksi.
- Dalmatiankoira on melko terve rotu.
- Dalmatiankoira on rakenteeltaan liioittelematon peruskoira.
- Yhdistyksen taloudellinen tilanne on hyvä, mikä antaa mahdollisuuden jalostukseen tai harrastamiseen liittyvän toiminnan tukemiseen.
- Suurin osa kasvattajista on sitoutunut voimassa oleviin jalostussuosituksiin.

Heikkoudet

- Samanlinjaisten koirien runsas jalostuskäyttö.
- Jalostukseen käytettävien koirien luonteita testataan suhteellisen vähän.
- Kattavan tiedon saaminen rodusta ja sen terveydentilasta on vaikeaa koko koirakannan osalta.

Mahdollisuudet

- Tiedon löytäminen uusista suvuista ja jalostuskoirista on helpompaa nykypäivänä sosiaalisen median ansiosta.
- Ihmisten lisääntynyt kiinnostus dalmatiankoirista.
- Sähköisten tiedotuskanavien hyödyntäminen.

Uhat

- Tuontikoirat osin samanlinjaisia kuin Suomessa jo ennestään.
- Dalmatiankoiriin kohdistunut äkillinen kiinnostuneisuus ja sitä kautta nopea rekisteröintimäärien nousu voi heikentää rodun laadullista tilannetta.
- Dalmatiankoiran maine toisille koirille aggressiivisena rotuna.
- Liian pehmeiden yksilöiden suosiminen jalostuksessa.
- Ulkomuodon ja näyttelymenestyksen painottaminen jalostuksessa ohi terveyden ja luonteen.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta**Aikataulu:****Vuosi 2023:**

- Julkaistaan yhteenvedot dalmatiankoirista kerätyistä tiedoista vuodelta 2022 Dal-lehdessä 1/2023.
- Ylläpidetään dalmatiankoirien jalostus-, terveys- ja luonnetilastoja.
- Järjestetään ensisijaisesti dalmatiankoirille suunnattu MH-luonnekuvaustilaisuus tai Kennelliiton jalostustarkastuksen käyttäytymisoso.
- Toteutetaan ajankohtaisen sairauden kohdennettu terveystarkastus dalmatiankoirille ja laaditaan kyselyn tuloksista artikkeli DAL-lehteen.
- Ehdotetaan tarvittaessa muutoksia jalostussuositukseen Dalmatiankoirat - Dalmatinerna ry:n sääntömääräiselle yleiskokoukselle.
- Järjestetään kasvattajille ja rodun harrastajille suunnattu dalmatiankoirien terveyspäivä.

Vuosi 2024:

- Julkaistaan yhteenvedot dalmatiankoirista kerätyistä tiedoista vuodelta 2023 Dal-lehdessä 1/2024.
- Ylläpidetään dalmatiankoirien jalostus-, terveys- ja luonnetilastoja.
- Järjestetään ensisijaisesti dalmatiankoirille suunnattu MH-luonnekuvaustilaisuus tai Kennelliiton jalostustarkastuksen käyttäytymisoso.
- Toteutetaan ajankohtaisen sairauden kohdennettu terveystarkastus dalmatiankoirille ja laaditaan kyselyn tuloksista artikkeli DAL-lehteen.
- Ehdotetaan tarvittaessa muutoksia jalostussuositukseen Dalmatiankoirat - Dalmatinerna ry:n sääntömääräiselle yleiskokoukselle.
- Järjestetään kasvattajille ja rodun harrastajille suunnattu dalmatiankoirien terveyspäivä.

Vuosi 2025:

- Julkaistaan yhteenvedot dalmatiankoirista kerätyistä tiedoista vuodelta 2024 Dal-lehdessä 1/2025.

- Ylläpidetään dalmatiankoirien jalostus-, terveys- ja luonnetilastoja.
- Järjestetään ensisijaisesti dalmatiankoirille suunnattu MH-luonnekuvaustilaisuus tai Kennelliiton jalostustarkastuksen käyttäytymisosio.
- Toteutetaan ajankohtaisen sairauden kohdennettu terveystarkastus dalmatiankoirille ja laaditaan kyselyn tuloksista artikkeli DAL-lehteen.
- Ehdotetaan tarvittaessa muutoksia jalostussuositukseen Dalmatiankoirat - Dalmatinerna ry:n sääntömääräiselle yleiskokoukselle.
- Järjestetään kasvattajille ja rodun harrastajille suunnattu dalmatiankoirien terveystarkastus.

Vuosi 2026:

- Julkaistaan yhteenvedot dalmatiankoirista kerätyistä tiedoista vuodelta 2025 Dal-lehdessä 1/2026.
- Ylläpidetään dalmatiankoirien jalostus-, terveys- ja luonnetilastoja.
- Järjestetään ensisijaisesti dalmatiankoirille suunnattu MH-luonnekuvaustilaisuus tai Kennelliiton jalostustarkastuksen käyttäytymisosio.
- Toteutetaan ajankohtaisen sairauden kohdennettu terveystarkastus dalmatiankoirille ja laaditaan kyselyn tuloksista artikkeli DAL-lehteen.
- Ehdotetaan tarvittaessa muutoksia jalostussuositukseen Dalmatiankoirat - Dalmatinerna ry:n sääntömääräiselle yleiskokoukselle.
- Järjestetään kasvattajille ja rodun harrastajille suunnattu dalmatiankoirien terveystarkastus.

Vuosi 2027:

- Julkaistaan yhteenvedot dalmatiankoirista kerätyistä tiedoista vuodelta 2026 Dal-lehdessä 1/2027.
- Ylläpidetään dalmatiankoirien jalostus-, terveys- ja luonnetilastoja.
- Järjestetään ensisijaisesti dalmatiankoirille suunnattu MH-luonnekuvaustilaisuus tai Kennelliiton jalostustarkastuksen käyttäytymisosio.
- Toteutetaan ajankohtaisen sairauden kohdennettu terveystarkastus dalmatiankoirille ja laaditaan kyselyn tuloksista artikkeli DAL-lehteen.
- Ehdotetaan tarvittaessa muutoksia jalostussuositukseen Dalmatiankoirat - Dalmatinerna ry:n sääntömääräiselle yleiskokoukselle.
- Järjestetään kasvattajille ja rodun harrastajille suunnattu dalmatiankoirien terveystarkastus.
- Uusitaan dalmatiankoirien JTO vuosille 2028-2032.
- Anotaan PEVISA-ohjelma kaudelle 2028-2032.

7. Lähteet

www.findal.net

Paula Rekiranta, Matti Luoso, Niina Huttunen, Dalmatiankoiran rotumääritelmä tulkinta, 2015

MTT Katariina Mäki, Perinnöllinen monimuotoisuus ja jalostuspohja, 5.8.2013.

<http://www.kennelliitto.fi/perinnollinen-monimuotoisuus-ja-jalostuspohja>

MTT Katariina Mäki, Sukusiitos, 5.8.2013

<http://www.kennelliitto.fi/sukusiitos>

Suomalainen siperianhusky -seura – Finska Siberianhusky sällskapet ry

<http://www.siperianhusky.info/koiraNet/index.html>

Katariina Mäki, Koiranet ja rodun jalostuspohjan arvioiminen

http://katariinamaki.com/artikkelit/Koiranet_jalostuspohja.htm

Katariina Mäki, Tehollinen Populaatiokoko

<http://www.kennelliitto.fi/tehollinen-populaatiokoko>

<http://dalmatinerklubben.no/wp-content/uploads/2016/08/Rasespesifikk-avlstrategi-for-Norsk-Dalmatiner-Klubb.pdf>

http://register.kennelliit.ee/index.php?pos=1&page=doglist&searchmode=0&FCISELECT=6&DOG_REGNO_BOX=EST%25&BREEDSELECT=43&DOGBIRTHDATEBEGINSELECT=&DOGBIRTHDATEENDSELECT=&search=Otsi

Kennelliitto, Luonnetesti

<http://www.kennelliitto.fi/koiraharrastukset/kokeet-ja-kilpailut/luonnetesti>

Kennelliitto, MH-luonnekuvaus

<http://www.kennelliitto.fi/koiraharrastukset/kokeet-ja-kilpailut/mh-luonnekuvaus>

Svenska Kennelklubben, Avelsdata

<http://hundar.skk.se/avelsdata/Initial.aspx>

Helse- og atferdsundersøkelse på dalmatiner

<http://dalmatinerklubben.no/wp-content/uploads/2016/08/Dalmatiner-Rapport-16112013-1.pdf>

Järvinen, Anna-Kaisa et.al: Lung Injury Leading to Respiratory Distress Syndrome in Young Dalmatian Dogs, Journal of Veterinary Internal Medicine, vol9, no 3, 1995

ELT Anu Lappalainen, Lonkkanivelen kasvuhäiriö, 30.9.2013

<http://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/lonkkanivelen>

ELT Anu Lappalainen, Kyynärnivelen kasvuhäiriö, 30.9.2013

<http://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnollisista-sairauksista/kyynarnivelen-kasvuhairiot>

ELT Anu Saikku-Bäckström, ELT Anu Lappalainen, Perinnölliset selkämuutokset

<http://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnollisista-sairauksista/perinnolliset-selkamuutokset>

Rasspecifik avelsstrategi för dalmatiner

<https://www.skk.se/globalassets/dokument/rasdokument/ras-dalmatiner.pdf>

Rasespesifikk avelsstrategi for dalmatiner

<http://dalmatinerklubben.no/wp-content/uploads/2016/08/Rasespesifikk-avlsstrategi-for-Norsk-Dalmatiner-Klubb.pdf>

<https://www.dalmatiner-deutschland.de/index.php/infocenter/zuchtbuecher>

Dalmatiankoirien erikoistuomarit Matti Luoso, Paula Rekiranta, Niina Romo ja Sanna Törnroos

SvenskaDalmatiner-Sällskapet, <https://www.dalmatiner.nu/bph/>

8. Liitteet

1. ARDS- nuorten dalmatiankoirien hengitysvaikeusoireyhtymä
2. ARDS peritymiskaavio
3. Dalmatiankoirat – Dalmatinerna ry:n pentuvälityskäytäntö ja suosituseriaatteen 2016
4. Dalmatiankoirien LT-ihanneprofiili 16.3.2022
5. Dalmatiankoirien MH-ihanneprofiili 16.3.2022

ARDS - nuorten dalmatiankoirien hengitysvaikeusoireyhtymä

Seija Tiainen

Julkaistu DAL-lehdessä 1993 ja 1997, päivitetty 2002

ARDS tunnetaan ihmisillä aikuisiällä ilmenevänä sairausprosessina, jossa jokin tunnettu syy käynnistää akuutin, laaja-alaisen keuhkojen vaurioitumisen. Seurauksena on vaikea-asteinen hengenahdistus.

Dalmatiankoiralla on tavattu samanlaista oireyhtymää, sillä erotuksella, ettei aiheuttajaa ole voitu todeta. Tiettävästi sairaus dalmatiankoirilla, ihmisistä poiketen, johtaa aina kuolemaan. Dalmatiakoirien sairastumisikä on 4-10 kk (keskimäärin 7 kk), ja hengitysoireita esiintyy 1-6 viikkoa ennen kuolemaa (keskimäärin 3 viikkoa).

Oireina ARDS:ssä dalmatiakoirilla on ollut mm.:

- nopea, äänekäs hengitys (>100/min)
- joskus yskää, oksentelua
- voimakkaat hengitysvaikeudet loppuvaiheessa, hengitys kaula suorassa, vatsalihasten avulla
- lopussa heikkous & haluttomuus

Lisäksi ruumiinavauksissa on joillain sairastuneista todettu vesipää, ja muutamalta on puuttunut toinen munuainen.

Apulaisprofessori Anna-Kaisa Järvinen Eläinlääketieteelliseltä korkeakoululta on tutkinut ARDS:ään sairastuneita koiria ja sairauden esiintymistä dalmatiankoirilla sekä julkaissut aiheesta artikkeleita.

ARDS-tapaukset

ARDS-tapauksia on todettu Suomessa kuudessa pentueessa (yhteensä 17 koiraa) ja Tanskassa yhdessä (1 koiraa):

Pentue	tapauksia	vuosi
O'Soul W	3	-87
O'Soul A	2	-90
Tachetee G	3	-91
Tachetee H	3	-92
Konkkaronkan A	4	-93
Coastal F	2	-97
i: Audhumlas Aurgelmir		
e: Curias Fifi Felice	1	-92

Yhteistä pentueille on ollut sukulaisuus ja molempien vanhempien takaa löytyvät samat linjat (kaikissa pentueissa molempien vanhemmista sukutaulussa on ollut sama koiraa, O'Soul Escada). Lisäksi useimmissa pentueissa ARDS:ään on sairastunut n. neljäsosa koirista.

Periytymistapa

Oletus sairaudesta on autosomaalisesti resessiivisesti periytyvä, mikä tarkoittaa, ettei se ole sidoksissa koiran sukupuoleen, ja että sairausgeeni on väistynä (sairastuakseen koiran pitää saada geeni molemmilta vanhemmiltaan). Koiraa, joka saa sairausgeenin vain toiselta vanhemmistaan, on ilmiänsuhtaan terve, mutta sairausgeenin kantaja, ja periyttää sairausgeenin n. puolelle jälkeläisistään.

Resessivisen sairausgeenin periytyminen

Merkitään R:llä vallitsevaa, 'tervettä' geeniä ja r:llä väistyvää, 'sairausgeeniä'. Silloin kyseisen geenin suhteen koiria on kolmea tyyppiä:

RR	terve, ei periytä sairautta
Rr	terve, mutta periyttää sairautta (kantaja)
rr	sairas.

Kun yhdistetään terve, sairautta periyttämätön koira, sekä kantaja:

	RR	+	Rr
		=>	
RR	RR	Rr	Rr
50% terveitä			50% kantajia

Siis puolet pentueesta periyttää sairausgeeniä jälkeläisilleen.

Kun yhdistetään kaksi sairauden kantajaa:

	Rr	+	Rr
		=>	
RR	Rr	Rr	rr
25% terveitä	50% kantajia		25% sairaita

Siis 25% pentueesta sairastuu tähän sairauteen (ja tässä tapauksessa kuolee) ja 50% pentueesta periyttää sairausgeeniä eteenpäin.

Todennäköisyys sairauden periyttämiselle

Todennäköisyys, että tietty koira on sairauden kantaja, voidaan tilastollisesti esittää seuraavasti (kun puhutaan resessiivisestä, kuolemaan johtavasta sairaudesta):

- sairautta periyttänyt koira = kantaja	100%
- kantajan sisarukset	50%
- sairastuneen koiran sisarukset (hengissä olevat kantajia tai terveitä)	66.6%
- kantajan lapset (muista pentueista)	50%
- kantajan lapsenlapset	25%
- kantajan lapsenlapsenlapset	12.5%

Vaikka todennäköisyys, että koira on kantaja pienenee sukupolvi sukupolvelta kun edetään tunnetusta kantajasta, sairausgeeni ei minnekään katoa, vaan voi tulla esiin kymmenenkin sukupolven päässä tunnetusta kantajasta, kun vain koiria sopivasti yhdistetään.

Toimenpiteet ARDS:n vastustamiseksi

1. 1993 päätökset

Dalmatiankoirat ry.:n syyskokous päätti 13.11.1993 jalostustoimikunnan ehdotuksesta, että ARDS:n vastustamiseksi suljetaan pois jalostuksesta toistaiseksi:

- koirat, jotka ovat periyttäneet ARDS:ää
= tunnetut kantajat
- kaikki ARDS:ää periyttäneiden koirien jälkeläiset
= kantajat vähintään 50% todennäköisyydellä
- koirat, joiden sisarukset ovat periyttäneet ARDS:ää
= kantajat 50% todennäköisyydellä

Tarkoitus oli siis sulkea pois jalostuksesta sairauden todennäköisimmät periyttäjät. Tämän laajempaan jalostuskieltoon ei ole haluttu mennä pelosta, että kovin jyrkästi rajaamalla kanta kapenee vaarallisen suppeaksi, mikä saattaa aiheuttaa muiden, vakavavien sairauksien ilmenemistä.

Jalostuksesta poissulkemisen lisäksi suositeltiin, ettei kahta koiraa, jonka sukutaulusta löytyy O'Soul Escada, yhdistettäisi. Tällä pyrittiin siihen, ettei uusia sairaustapauksia syntyisi.

Toimenpiteistä keskusteltiin EKK:n apulaisprofessori Anna-Kaisa Järvisen, sekä hänen kauttaan sairauden periytymistä tutkineen tanskalaisen geneetikon tri Andresenin kanssa. Lisäksi oltiin yhteydessä myös Kennelliiton geneetikoon Päivi Rantasaloon.

2. 1997 päätökset

Jalostussuosituksia muutettiin yhdistyksen syyskokouksessa 15.11.1997. Halukkuus ja tarve tehdä yhdistelmiä, joista löytyi O'Soul Escada jostain päin molempien vanhempien takaa oli lisääntynyt. Joitain linjauksia O'Soul Escadaan oli tehty, ja yhden niistä tuloksena saatu aikaiseksi pentue, josta 2 pentua menehtyi ARDS:n takia. Riskien pienentämiseksi ja hallitsemiseksi kehitettiin yksinkertainen laskentatapa, jolla asetettiin rajat riskinotolle. Näin pyrittiin välttämään suurimmat riskit saada ARDS-tapauksia.

Riski-yhdistelmät

Jonkinasteinen ARDS-riski sisältyy aina yhdistelmiin, joissa molempien vanhempien takaa löytyy ARDS-pentueitten sukutaulussa esiintyneitä koiria (O'Soul Escada jälkeläisineen). Linjan selkeyttämiseksi määriteltiin, minkäasteisia riski-yhdistelmiä ei suositella tehtäväksi.

Määritelmiä

tunnettu periyttäjä

= Koira, jonka jälkeläisistä 1 tai useampia on kuollut ARDS:ään.

(Audhumla's Aurgelmir, Curias Fifi Felica, O'Soul X-Cellent, O'Soul Viva Vendetta, O'Soul Vae Victis, O'Soul Silly Sally, O'Soul Uubi Duubi Duu, Audhumla's Arngrim, Plum Pudding Porsche, Tachetee European Espoir, Tachetee Emotif Empereur, Tachetee Comme Caramel, Coastal Cannabis, Dagazza Jappeloup)

oletettu periyttäjä

= Koira, joka esiintyy suoraan alenevassa polvessa O'Soul Escadan ja tunnetun periyttäjän välillä, silloin kun kyseinen koira on ainoa mahdollinen reitti, jonka kautta ARDS-geeni on voinut periytyä O'Soul Escadalta tunnetulle periyttäjälle.

(O'Soul Escada, O'Soul X-Presso, O'Soul Nobolino, Luonnonpuiston Nota Bene, Kololine's Glenady, Vinca's Drifa, Vinca's Fellow, Pomperipossa, Tachetee Alouette, Dagazza Grand Prix)

mahdollinen periyttäjä

= Koira, joka esiintyy suoraan alenevassa polvessa O'Soul Escadan ja tunnetun periyttäjän välillä, silloin kun kyseisen koiran lisäksi on toinenkin mahdollinen reitti, jonka kautta ARDS-geeni on voinut periytyä O'Soul Escadalta tunnetulle periyttäjälle.

(O'Soul Solitary Soul, O'Soul Karolina, O'Soul Ramayana, O'Soul Talahassilassi, O'Soul Sound of Soul, O'Soul kavaljero, Dalimattas Grandessa, Luonnonpuiston Senor, O'Soul Rumoroso, Dagazza Babydoll, Tachetee Amphitryon, Dagazza Dolly Parton, Chillfina's Benedict, Charlotta)

Huom 1. O’Soul Kavaljerosta voidaan todennäköisesti olettaa, ettei se ole periyttäjä (Tachetee A pentue tunnetun periyttäjän O’Soul Uubi Duubi Duun kanssa, jossa ei esiintynyt ARDS-tapauksia). Silloin myöskään Dalimattas Grandessaa ja Luonnonpuiston Senoria ei voi pitää periyttäjinä, jolloin O’Soul Sound of Soul onkin oletettu periyttäjä.

Huom. 2. Tachetee Amphitryonista voidaan todennäköisesti olettaa, ettei se ole periyttäjä (Tachetee D pentue tunnetun periyttäjän O’Soul Uubi Duubi Duun kanssa, jossa ei esiintynyt ARDS-tapauksia).

Hyväksymisraja riskiyhdistelmille

Mikäli suunnitellussa yhdistelmässä esiintyy O’Soul Escada molemmilla puolilla, lasketaan sen ‘riskitekijä’ määrittämällä, monenko sukupolven takana uroksen ja nartun sukutauluissa on lähin tunnettu, oletettu tai mahdollinen periyttäjä sekä laskemalla yhteen nämä sukupolvet. Pyritään siihen, että summa ei olisi pienempi kuin 10. Mitä pienempi summa on, sitä suurempi on riski ARDS-tapauksien saamiselle on. Jokainen mahdollinen ARDS-riskiyhdistelmä harkitaan tapauskohtaisesti. Huom. ARDS-jalostuskiellossa olevien koirien käyttöä ei jatkossakaan hyväksytä.

Esimerkiksi, jos on kyseessä tunnetun periyttäjän lapsenlapsi (toinen sukupolvi) ja oletetun periyttäjän lapsenlapsenlapsenlapsi (neljäs sukupolvi), on summa 6.

ARDS-pentueissa summat laskien O’Soul Escadasta ovat olleet seuraavat:

- O’Soul W : $2 + 1 = 3$
- O’Soul A : $2 + 2 = 4$
- Tachetee G : $5 + 2 = 7$
- Tachetee H : $3 + 3 = 6$
- Konkkaronkan A: $5 + 3 = 8$
- Audhumla’s Aurgelmir - Curias Fifi Felice : $5 + 3 = 8$
- Coastal F: $5 + 4 = 9$

Vuoden -97 aikana jalostusoimikunnassa ARDS-riskin takia hyläytyissä yhdistelmissä summat ovat olleet:

- Dagazza Jappeloup (4. polvi O’Soul Nobolinosta) - Coastal Cannabis (2. polvi O’Soul UubiDuubiDuusta):
 $4 + 2 = 6$ (huom. tästä yhdistelmästä syntyi viimeisin ARDS-pentue)
- Nenotlav’s Epoc Nechol (4. polvi O’Soul Solitary Soulista) - Tarita’s Amitja (2. polvi O’Soul Vae Victisistä):
 $4 + 2 = 6$
- O’Soul De Zolt (2. polvi O’Soul Talahassilassista tai 5. polvi O’Soul Escadasta) - Santakallio A (4. polvi O’Soul Talahassilassista tai O’Soul Solitary Soulista)
 $2 + 4 = 6$ tai $5 + 4 = 9$

3. 1998 jalostuskiellon laajentaminen

Syyskokouksessa 1998 tehtiin vielä päätökset jalostuskiellossa olevien koirien tulkinnan selkeyttämiseksi. Päätöksessä tunnetuiksi periyttäjiksi tulkittiin kaikki koirat, jotka ovat ainoa reitti O’Soul Escadasta koiraan, joka on periyttänyt ARDS:ää (siis ARDS-pentueen isään tai emään), siis myös aiemman määritelmän mukaiset oletetut periyttäjät. Jalostuskielto laajeni käsittämään seuraavat koirat:

O’Soul X-Presso, O’Soul Nobolino, Luonnonpuiston Nota Bene, Kololine’s Glenady, Vinca’s Drifa, Vinca’s Fellow, Pomperipossa, Tachetee Alouette, Dagazza Grand Prix sekä näiden jälkeläiset ja sisarukset (13.11.93 hyväksytyn periaatteen mukaisesti)

4. 2002 jalostussuositusten muuttaminen

Kesällä 2001 ECDC:n Suomessa pidetyssä kokouksessa tehtiin päätökset jalostuskieltojen laajentamisesta siten, että 2002 alusta alkaen ei saisi käyttää koiria, joilta joilla on ARDS:n periyttäjä kolmannessa polvessa tai lähempänä. Ja 2003 kieltoa on tarkoitus laajentaa koskemaan viidettä ja sitä lähimpiä polvia.

Suomessa päätöksiä käsiteltiin Dalmatiankoirat ry:n kevätkokouksessa 2002. Kokouksessa päätettiin, että suositukset otetaan Suomessa käyttöön viivästetysti, vuoden 2003 alusta alkaen. Näitä päätöksiä käsitellään tarkemmin muualla tässä lehdessä

Jalostuskiellossa olevien koirien nimet on tietosuojalain nojalla poistettu.

Jalostuskiellon noudattaminen

Jalostuskielto oli suositus, yhdistys ei voinut pakottaa ketään noudattamaan sitä. Toiveena jäsenistölle esitettiin, ettei jalostuskiellossa olevia koiria käytettäisi jalostukseen, ja alkuvaiheessa, ettei tehtäisi vähäisenkään ARDS-riskin sisältäviä yhdistelmiä

Suurin osa suomalaisista dalmatiankoirakasvattajista noudattikin kieltoa, muutamaa poikkeusta lukuunottamatta. Ensimmäisten rajoitusten jälkeen ARDS:ää on esiintynyt yhdessä pentueessa, ja sen jälkeen suosituksia tarkennettiin.. Suurin osa pentueista oli nykytiedon mukaisesti 'riskittömiä'.

Nykyisin varsinaisesti jalostuskiellossa olevia koiria on jäljellä enää muutamia. Merkitystä niillä kuitenkin on, koska meillä on suuri joukko jalostusikäisiä koiria, joiden sukutaulussa hyvinkin lähellä on näitä 'riskikoiria'.

ARDS:ää ei 'hiljaiselosta' huolimatta voi pitää voitettuna ja hävitettynä ongelmana, se on ainoastaan saatu hallintaan. Varovaisuutta ja harkintaa on jatkossakin syytä noudattaa, dalmatiankoirakannassamme on suuri joukko koiria, jotka voivat periä ARDS:ää, ja harkitsemattomalla jalostuskäytöllä tai huonolla onnella voidaan taas saada uusia ARDS-tapauksia.

Suomessa tietoisuus ongelmasta on hyvä, ja ECDC:n kautta tietoa on levitetty myös ECDC:n jäsenmaihiin. Suurimman riskin tulevaisuudessa saattavatkin muodostaa lähinaapurimme ECDC:n ulkopuolelta. Sinne on Suomesta myyty useita pentuja, joiden sukutauluissa on periyttäjiä melko lähellä. Tietävästi myös muutamaa suomalaisittain jalostuskiellossa olevaa urosta on käytetty siellä jalostukseen. Mikäli tulevaisuudessa näiden koirien jälkeläisiä yhdistetään, saattaa ARDS nousta esiin näissä maissa. Toivottavasti kuitenkin pentujen kasvattajat ja urosten omistajat ovat tunteneet vastuunsa ja vieneet tietoa mahdollisesta ongelmasta pentujensa ja urostensa mukana.

PENTUVÄLITYSKÄYTÄNTÖ

Pentuvälityksessä välitetään Dalmatiankoirat - Dalmatinerna ry:n jäsenten kasvattamia pentueita, jotka täyttävät seuraavat vaatimukset:

- Kasvattaja on yhdistyksen jäsen ja asuu Suomessa
- Pentue rekisteröidään Suomessa
- Kasvattaja on allekirjoittanut Suomen Kennelliiton kasvattajasitoumuksen ja toimii sen mukaisesti
- Kasvattaja on täyttänyt [jalostuskyselyn](#) suunnitellusta yhdistelmästä jalostustyöryhmän sihteerille hyvissä ajoin ennen astutusta
- Kasvattaja on täyttänyt [pentuekyselyt](#) edellisistä kasvattamistaan pentueista ja sitoutuu täyttämään kyselyn myös tästä pentueesta aikaisintaan pentujen ollessa 8 viikon ikäisiä ja viimeistään pentujen ollessa 6kk ikäisiä
- Kasvattaja on tutustunut [dalmatiankoirien jalostuksen tavoiteohjelmaan](#)
- Pentueen emä on astutushetkellä vähintään 2 vuoden ikäinen
- Pentueen vanhemmista on täytetty uusin [terveyskysely](#) sekä tarvittaessa täydennetty terveystarkastusta siten, että tiedot ovat ajantasaiset. Terveystarkastuksen täyttäjän tulee olla henkilö, jonka luona koira asuu vakituisesti.
- Kasvattaja sitoutuu JTO:n hengessä olemaan luovuttamatta kuuroja pentuja eteenpäin. Luovutukseksi katsotaan pennun luovuttaminen toisen henkilön hallintaan ja / tai vastuulle
- Kasvattajan, joka ei ole noudattanut pentuvälityskäytäntöjä, seuraavaa pentuetta ei tulla välittämään yhdistyksen pentuja-sivulla.

Täytä jalostuskyselylomake [täällä](#).

Jalostuskysely suunnitellusta yhdistelmästä jalostustyöryhmälle on tehtävä hyvissä ajoin ennen astutusta. Jalostustyöryhmä käsittelee jalostuskyselyt ja muut postit arviolta kahden (2) viikon kuluessa.

Jalostuskysely on voimassa nartun seuraaviin juoksuihin asti. Mikäli narttua ei tästä juoksusta astutetakaan, tai narttu jää tyhjäksi, tulee jalostustyöryhmälle täyttää uusi jalostuskysely.

Jalostustyöryhmä käsittelee jalostuskyselyn vasta kun kasvattaja on maksanut jäsenmaksun kyseiseltä vuodelta, allekirjoittanut kennelliiton kasvattajasitoumuksen ja tarvittavat terveystarkastukset, pentuekyselyt sekä muut yhdistelmää koskevat todistukset on toimitettu.

Jalostuskysely käsitellään käyttäen vanhempien sen hetkisiä terveys- ja muita tuloksia. Näiden tietojen muuttuessa kasvattaja voi halutessaan pyytää yhdistelmän tietojen päivytystä tai uudelleen käsitelyä.

Jalostustyöryhmä tiedottaa kasvattajalle ja uroksen omistajalle mahdollisesti tiedossaan olevista yhdistelmään sisältyvistä riskeistä.

Pentuetietojen julkaisu yhdistyksen Pentuja-sivulla

Pentueen tiedot julkaistaan Pentuja-sivulla viimeistään pentueen synnyttyä. Suunnitelmia- ja Astutetut-listalla pentuetietojen julkaiseminen on vapaaehtoista. Kasvattajan tulee kuitenkin toimittaa jalostuskysely yllä mainitusti sekä ilmoittaa jalostustyöryhmälle viipymättä, kun astutus on tapahtunut. Pentueen synnyttyä kasvattajan tulee ilmoittaa jalostustyöryhmälle pentujen syntymäaika ja pentujen määrä sekä sukupuolijakauma, jolloin pentueen tiedot viimeistään julkaistaan. Kasvattaja voi halutessaan pyytää lisäämään tiedon "Kaikki pennut varattu".

Pentueet, joissa on maininta " Kaikki pennut varattu" poistetaan Pentuja-listalta pentujen täytettyä 5 viikkoa. Muut pentueet poistetaan internet-sivuilta 2 kuukauden kuluttua pentueen syntymästä tai kasvattajan niin pyytäessä. Kasvattaja voi tarvittaessa pidentää julkaisuaikaa kuukaudeksi kerrallaan, ilmoittamalla jäljellä olevien pentujen määrän jalostustyöryhmälle ennen pentujen 2 kuukauden ikää ja tämän jälkeen kuukauden välein. Ilmoitus poistetaan pentuja-sivulta viimeistään pentujen ollessa 9 kk ikäisiä.

Kasvattaja vastaa julkaistujen tietojen oikeellisuudesta. Kasvattajan tulee ilmoittaa jalostustyöryhmälle, kun kaikki pennut on myyty tai narttu on jäänyt tyhjäksi, jolloin ilmoitus poistetaan Pentuja-sivulta. Pentue poistetaan Pentuja-sivulta 8 viikon kuluttua pentueen syntymästä, mikäli pentue ei näy Koiranetissä, eikä kasvattaja ole ilmoittanut rekisteröimättömyydelle syytä.

SUOSITUSPERIAATTEET

Yhdistys suosittelee, että jalostukseen käytettävät dalmatiankoirat täyttävät seuraavat jalostuskriteerit. Mikäli jalostuskriteerit eivät kaikilta osin täyty, ilmoitetaan se yhdistyksen Pentuja-sivulla yhdistelmän tietojen yhteydessä.

Yhdistelmän sukusiitosprosentti

- Sukusiitosprosentti, laskettuna vähintään 6 sukupolvesta, ei ylitä serkusparituksen sukusiitoskerrointa (6,25 %).

Jälkeläismäärät

- Uroksella suositellaan tehtäväksi Suomessa korkeintaan 2 pentuetta vuodessa.
- Jalostusyksilöllä saa olla korkeintaan 35 jälkeläistä (liikakäytön raja dalmatiankoirien jalostuksen tavoiteohjelmassa) sen koko jalostuskäyttöaikana.

Lonkat

- Jalostusyksilöiden on oltava kuvattu ennen astutusta eikä lonkkakuvaustulos saa olla huonompi kuin C (PEVISA-ohjelman vaatimus pentueen rekisteröinnille) tai vastaava SKL:n hyväksymä ulkomaalainen lonkkakuvaustulos.
- C-lonkkaiselle yksilölle käytettävän yksilön lonkkien tulee olla A.
- Lonkkakuvausvaatimukset koskevat FCI-maissa asuvia uroksia sekä tilapäisesti jalostuslainassa Suomessa olevia. Niiden ulkopuolelle jäävät FCI:n ulkopuolisissa maissa asuvat urokset.

Kyynärpäät

- Yhdistelmästä ainakin toisella vanhemmista tulee olla kyynärpäiden kuvaustulos 0/0

Kuulo

- Jalostusyksilöiden on oltava kuulotestattuja ja niistä toisen tulee olla molemmin puolin kuuleva (BAER +/+ , Kuuleva/Kuuleva)

ARDS

- Yksilöiden on täytettävä WAFDAL:n vaatimukset: sukupolvia tunnetusta tai oletetusta ARDS:n periyttäjistä jalostusyksilöön on oltava enemmän kuin 5
- Jos sukupolvia tunnetusta tai oletetusta ARDS:n periyttäjistä jalostusyksilöön on 5 tai vähemmän, mutta jalostusyksilö on testattu geenitestillä ARDS-vapaaksi, täyttää yhdistelmä tällöin yhdistyksen suositusperiaatteet tämän kohdan osalta.

Näyttelytulokset

- Jalostukseen käytettävien yksilöiden tulee olla palkittu näyttelyssä vähintään palkinnolla ”erittäin hyvä” (EH) tai vastaava (”very good”, VG)

Muut huomioitavat asiat

Yllä lueteltujen kriteerien lisäksi pentueen kasvattajan ja uroksen omistajan vastuulla on arvioida koiriensa eri ominaisuudet, mm. luonne ja terveydentila, ennen koirien jalostukseen käyttöä.

Luonne

- Jalostusyksilöiden tulee olla hyväluonteisia. Aggressiivista tai arkaa koiraa ei pidä käyttää jalostukseen.

Terveys ja rakenne

Jalostuskäyttöä rajoittavia sairauksia ovat mm.

- OCD, selkäsairaudet sekä muut luuston ja nivelten sairaudet
- Allergiat ja atopia
- Toistuvat iho-oireet

- Toistuvat korvatulehdukset
- Idiopaattinen epilepsia
- Virtsatie-elinten sairaudet mm. uraattikiteet
- Ruokatorven laajentuma
- Erikoisruokavalion tarve
- Säännöllinen lääkitys johonkin sairauteen
- Häntämutka
- Kuurous
- Entropium
- Napatyra

Jalostusyksilöiden ikä

- Nartun tulee olla astutushetkellä vähintään 2 vuoden ikäinen. Iäkkään nartun jalostuskäyttöä, erityisesti ensisynnyttäjänä, on harkittava tarkkaan ja otettava huomioon nartun kunto ja terveys.
- Uroksen alaikäraja muodostuu lonkkakuvauksen alaikärajasta (12 kk). Nuorten urosten jalostuskäytössä on kuitenkin syytä käyttää harkintaa, koska iän ja aikuistumisen myötä koirilla voi tapahtua muutoksia terveydentilassa ja luonteessa.

Lähde: <https://www.findal.net/jalostus/pentuvalityskaytanto-suositusper/>

LIITE 4

Rotu
 Dalmatiankoira
 Käyttöönottopvm
 16.3.2022
 Testattujen koirien lkm
 182

Pohjaan on valmiiksi merkitty osa kohdista hylätyiksi. Näiden reaktioiden hylkäävyys perustuu Kennelliiton yleiseen jalostusstrategiaan ja eläinsuojelulakiin.

Osasuoritusket	%-osuus rodun tuloksista	Profiilin kirjain- koodi *)	Arvo	Arvostelu	+pisteet	-pisteet	Huomiot
I TOIMINTAKYKY Kerroin 15	0 %	E	+3	Suuri	45		
	7 %	N	+2	Hyvä	30		
	37 %	I	+1a	Kohtuullinen	15		
	12 %	I	+1b	Kohtuullisen pieni	15		
	34 %	N	-1	Pieni		-15	
	7 %	E	-2	Riittämätön		-30	
	0 %	H	-3	Toimintakyvytön		-45	
II TERÄVYYS Kerroin 1	30 %	I	+3	Kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	3		
	3 %	E	+2	Suuri ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	2		
	52 %	I	+1a	Pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	1		
	11 %	N	+1b	Koira joka ei osoita lainkaan terävyyttä	1		
	0 %	H	-1	Pieni jäljelle jäävin hyökkäyshaluin		-1	
	0 %	H	-2	Kohtuullinen jäljelle jäävin hyökkäyshaluin		-2	
	0 %	H	-3	Suuri jäljelle jäävin hyökkäyshaluin		-3	
III PUOLUSTUSHALU Kerroin 1	38 %	N	+3	Kohtuullinen, hillitty	3		
	4 %	E	+2	Suuri, hillitty	2		
	45 %	I	+1a	Pieni	1		
	8 %	N	-1	Haluton		-1	
	0 %	H	-2	Erittäin suuri		-2	
	0 %	H	-3	Hillitsemätön		-3	
IV TAISTELUHALU Kerroin 10	3 %	N	+3	Suuri	30		
	36 %	I	+2a	Kohtuullinen	20		
	11 %	I	+2b	Kohtuullisen pieni	20		
	0 %	E	+1	Erittäin suuri	10		
	40 %	N	-1	Pieni		-10	
	5 %	N	-2	Riittämätön		-20	
	1 %	E	-3	Haluton		-30	
V HERMORAKENNE Kerroin 35	0 %	N	+3	Tasapainoinen ja varma	105		
	2 %	I	+2	Tasapainoinen	70		
	76 %	I	+1a	Hieman rauhaton	35		
	11 %	N	+1b	Hermostunein pyrkimyksin	35		
	6 %	E	-1	Vähän hermostunut		-35	
	0 %	H	-2	Hermostunut		-70	
	0 %	H	-3	Erittäin hermostunut		-105	
VI TEMPERAMENTTI KERROIN 15	35 %	I	+3	Vilkas	45		
	37 %	I	+2	Kohtuullisen vilkas	30		
	21 %	N	+1	Erittäin vilkas	15		
	2 %	E	-1a	Häiritsevän vilkas		-15	
	0 %	E	-1b	Hieman välinpitämätön		-15	
	1 %	E	-1c	Impulsiivinen		-15	
	0 %	H	-2	Välinpitämätön		-30	
	0 %	H	-3	Apaattinen		-45	
VII KOVUUS Kerroin 8	11 %	N	+3	Kohtuullisen kova	24		
	0 %	E	+2	Kova	16		
	77 %	I	+1	Hieman pehmeä	8		
	0 %	H	-1	Erittäin kova		-8	
	8 %	N	-2	Pehmeä		-16	Kahta pehmeää ei pidä yhdistää
	0 %	H	-3	Erittäin pehmeä		-24	
VIII LUOKSEPÄÄSTÄVYYS Kerroin 15	66 %	I	+3	Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin	45		
	21 %	N	+2a	Luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen	30		Pidättyväinen tässä ei ole sama kuin rotumääritelmässä vaan tarkoittaa epävarmuutta
	7 %	E	+2b	Luoksepäästävä, hieman pidättyväinen	30		
	1 %	N	+1	Mielistelevä	15		
	1 %	E	-1a	Selvästi pidättyväinen, ei yritä purra		-15	
	0 %	H	-1b	Selvästi pidättyväinen, yrittää purra		-15	
	0 %	H	-2	Hyökkäävä		-30	
	0 %	H	-3	Salakavala		-45	
LAUKAUS- PELOTTOMUUS	60 %	I	***	Laukausvarma			
	28 %	N	**	Laukauskokematon			
	2 %	E	*	Paukkuärtyisä			
	4 %	E	—	Laukausalitis			
	1 %	H	—	Laukausarka			
				HYVÄKSYTTY			
				HYLÄTTY			
				KESKEYTETTY SYY:			
				Tulos			
				Vähennystulos + -			
				LOPPUPISTEET			

*) Kirjain- ja värikoodit

I	Ihanne
N	Hyväksyttävä/Neutraali
E	Ei-toivottava
H	Hylätty

LIITE 5

Rotu	Dalmatiankoira
Käyttöönottopvm	16.3.2022
Kirjain- ja värikoodit, kenttään mieluusti myös %-osuus rodun tuloksista	
I	Ihanne
N	Hyväksyttävä
E	Ei-toivottava
H	Hylätty

Kuvattujen koirien lkm79

	1	koodi/ %	2	koodi/ %	3	koodi/ %	4	koodi/ %	5	koodi/ %
1a. KONTAKTI Tervehtiminen	Torjuu kontaktia, murisee tai yrittää purra	H / 0%	Välttää kontaktia, väistää	E / 1%	Hyväksyy kontaktin vastaamatta siihen, ei väistä	N / 4%	Ottaa itse kontaktia tai vastaa siihen	I / 92%	Mielistelevä kontaktinotossa, hyppii, vinkuu, haukkuu, jne.	N / 3%
1b. KONTAKTI Yhteistyö	Ei lähden vieraan ihmisen mukaan / Ei kokeilla	E / 5%	Lahtee mukaan haluttomasti	N / 6%	Lähtee mukaan, mutta ei ole kiinnostunut TO:sta	N / 54%	Lähtee mukaan halukkaasti, kiinnostuu TO:sta	I / 34%	Lähtee mukaan hyvin innokkaasti, erittäin kiinnostunut TO:sta	N / 0%
1c.KONTAKTI Käsitteily	Torjuu murisemalla ja/tai yrittää purra	H / 4%	Väistää tai hakee tukea ohjaajasta	E / 19%	Hyväksyy käsittelyn	I / 37%	Hyväksyy ja ottaa kontaktia	I / 39%	Hyväksyy ja vastaa liioittelulla kontaktilla	N / 1%
2a. LEIKKI 1 Leikkihalu	Ei leiki - ei osoita kiinnostusta	E / 6%	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta	N / 13%	Leikkii - aktiivisuus lisääntyy/ vähenee	I / 42%	Leikkii - aloittaa nopeasti ja on aktiivinen	I / 32%	Leikkii - aloittaa erittäin nopeasti ja on hyvin aktiivinen	N / 8%
2b. LEIKKI 1 Tarttuminen	Ei tartu esineeseen	N / 8%	Ei tartu, nuuskii esinettä	I / 33%	Tarttuu esineeseen viiveellä tai etuhampailla	I / 33%	Tarttuu heti koko suulla	I / 19%	Tarttuu heti, nappaa esineen vauhdista	N / 8%
2c. LEIKKI 1 Puruote ja taisteluhalu	Ei tartu esineeseen	N / 54%	Tarttuu viiveellä - irrottaa/pitää, ei vedä vastaan	I / 9%	Tarttuu, vetää vastaan, mutta irrottaa ja vastaan	I / 30%	Tarttuu heti koko suulla, vetää vastaan	N / 5%	Tarttuu heti koko suulla, vetää tempoo, ravistaa - kunnes TO irrottaa	N / 1%
3a. TAKAA-AJO	Ei aloita	N / 42%	Aloittaa, mutta keskeyttää	N / 6%	Aloittaa etenemisen hitaasti, voi lisätä vauhtia, seuraa koko matkan saalista	I / 23%	Aloittaa kovalla vauhdilla päämäärähakuisesti, pysähtyy saaliille	N / 27%	Aloittaa heti kovalla vauhdilla juosten saaliin ohi, voi kääntyä saaliille	N / 3%, 5%
3b. TARTTUMINEN	Ei kiinnostu saaliista/Ei juokse perään	N / 52%	Ei tartu, nuuskii saalista	I / 35%, 15%	Tarttuu saaliiseen epäroiden tai viiveellä	N / 9%, 16%	Tarttuu heti saaliiseen, mutta irrottaa	N / 0%, 5%	Tarttuu heti saaliiseen, pitää sitä suussaan vähintään 3 sekuntia	N / 4%, 6%
4. AKTIVITEETTITASO	Tarkkailematon, kiinnostumaton, passiivinen	E / 0%	Tarkkailevainen, rauhallinen, voi istua, seistä tai maata	I / 14%	Tarkkailevainen ja enimmäkseen rauhallinen, yksittäisiä toimintoja	I / 38%	Tarkkailevainen, toiminnot tai rauhattomuus lisäänty vähitellen	N / 43%	Toiminnot vaihtelevat nopeasti osion aikana/ Rauhaton koko ajan	E / 5%
5a. ETÄLEIKKI Kiinnostus	Ei kiinnostu avustajasta	E / 6%	Tarkkailee avustajaa, välillä taukoja	I / 28%	Kiinnostunut avustajasta, seuraa ilman taukoja	I / 57%	Kiinnostunut avustajasta, yksittäisiä lähtöyrityksiä	N / 6%	Erittäin kiinnostunut avustajasta, toistuvia lähtöyrityksiä	E / 3%
5b. ETÄLEIKKI Uhka/aggressio	Ei osoita uhkauseleitä	I / 90%	Osoittaa yksittäisiä (1-2) uhkauseleitä osion esim. osassa	E / 8%	Osoittaa yksittäisiä (1-2) uhkauseleitä osion esim. tai toisessa osassa	E / 1%	Osoittaa useampia uhkaus- eleitä osion esim. osassa	H / 0%	Osoittaa useampia uhkauseleitä osion esim. ja toisessa osassa.	H / 0%
5c. ETÄLEIKKI Utelaisuus	Ei saavu avustajan luo	E / 63%	Saapuu pilosalle aktiivisen avustajan luo	N / 13%	Saapuu pilosalla olevan puhuvan avustajan luo	N / 10%	Saapuu avustajan luo epäroiden tai viiveellä	I / 9%	Saapuu avustajan luo suoraan ilman apua	I / 5%
5d. ETÄLEIKKI Leikkihalu	Ei osoita kiinnostusta	E / 68%	Ei leikki - osoittaa kiinnostusta	N / 22%	Leikkii - voi tarttua varovasti, mutta ei vedä	I / 3%	Tarttuu, vetää vastaan, voi irrottaa ja tarttua uudelleen	I / 3%	Tarttuu, vetää vastaan, ei irrota	N / 5%
5e. ETÄLEIKKI Yhteistyö	Ei osoita kiinnostusta	E / 71%	Kiinnostuu, mutta keskeyttää	N / 3%	On kiinnostunut leikkivästä avustajasta	I / 18%	Kiinnostunut leikkivästä sekä passiivisesta avustajasta	N / 0%	Houkuttelee myös passiivista avustajaa leikkimään	N / 9%
6a. YLLÄTYS Pelko	Ei pysähdy tai pysähtyy nopeasti	E / 5%	Kykistyy ja pysähtyy	N / 9%	Väistää kääntämättä pois katsettaan haalarista	I / 76%	Pakenee enintään 5 metriä	N / 6%	Pakenee enemmän kuin 5 metriä	E / 4%
6b. YLLÄTYS Puolustus/aggressio	Ei osoita uhkauseleitä	I / 56%	Osoittaa yksittäisiä uhkauseleitä	I / 28%	Osoittaa useita uhkauseleitä	N / 11%	Osoittaa useita uhkauseleitä ja muutamia hyökkäyksiä	E / 5%	Osoittaa useita uhkauseleitä ja hyökkäyksiä, voi purra	H / 0%
6c. YLLÄTYS Utelaisuus	Menee haalarin luo, kun se on laskettu maahan/Ei mene ajoissa	E / 23%	Menee haalarin luo, kun ohjaaja puhuu kykyssä ja houkuttelee koiraa	N / 44%	Menee haalarin luo, kun ohjaaja seisoo sen edessä	I / 16%	Menee haalarin luo, kun ohjaaja on edennyt puoliväliin	I / 11%	Menee haalarin luo ilman ohjaajan apua	I / 5%
6d. YLLÄTYS Jäljellejäävä pelko	Ei minkäänlaisia liikkumisnopeuden vaihtelua tai väistämistä	I / 63%	Pieni niaus tai liikkumisnopeuden vaihtelu jollain ohituskerralla	N / 13%	Pieni niaus tai nopeudenvaihtelu kerran, pienenee toisen ohituskerran jälkeen	N / 14%	Niaus tai nopeuden vaihtelu samanlaisina vähintään kahdella ohituskerralla	E / 9%	Voimakas pelko, voi lisääntyä jokaisella ohituskerralla	H / 1%
6e. YLLÄTYS Jäljellejäävä kiinnostus	Ei osoita kiinnostusta haalariin	I / 63%	Pysähtyy, haistelee tai katselee haalaria yhdellä ohituskerralla	I / 23%	Pysähtyy, haistelee tai katselee haalaria väh. kahdella ohituskerralla	N / 14%	Puree haalaria tai leikkii sen kanssa, kiinnostus vähenee	E / 0%	Puree haalaria tai leikkii sen kanssa väh. kahdella ohituskerralla	E / 0%
7a. ÄÄNIHERKKYYS Pelko	Ei pysähdy tai pysähtyy nopeasti	E / 15%	Kykistyy ja pysähtyy	N / 3%	Väistää kääntämättä pois katsettaan	I / 71%	Pakenee enintään 5 metriä	N / 8%	Pakenee enemmän kuin 5 metriä	E / 4%
7b. ÄÄNIHERKKYYS Utelaisuus	Ei mene katsomaan	E / 14%	Menee räminälaitteen luo kun ohjaaja puhuu kykyssä ja houkuttelee koiraa	N / 20%	On enimmäkseen ohjaajan edessä tai sivulla, pienet välimatkanottoa	I / 19%	Menee räminälaitteen luo kun ohjaaja on edennyt puoliväliin	I / 13%	Menee räminälaitteen luo ilman apua	I / 48%
7c.ÄÄNIHERKKYYS Jäljellejäävä pelko	Ei minkäänlaisia liikkumis- nopeuden vaihteluita tai väistämistä	I / 63%	Pieni niaus tai liikkumisnopeuden vaihtelu jollain ohituskerralla	N / 11%	Pieni niaus tai nopeudenvaihtelu kerran, pienenee toisen ohitus- kerran jälkeen	N / 19%	Niaus tai nopeuden vaihtelu samanlaisina vähintään kahdella ohituskerralla	E / 6%	Voimakas pelko, voi lisääntyä jokaisella ohituskerralla	H / 0%
7d. ÄÄNIHERKKYYS Jäljellejäävä kiinnostus	Ei osoita kiinnostusta räminälaitetta kohtaan	I / 68%	Pysähtyy, haistelee tai katselee laitetta yhdellä ohituskerralla	I / 23%	Puree laitetta tai leikkii sen kanssa, kiinnostus vähenee	N / 9%	Puree laitetta tai leikkii sen kanssa, kiinnostus vähenee	E / 0%	Puree laitetta tai leikkii sen kanssa väh. kahdella ohituskerralla	E / 0%
8a. AAVEET Puolustus/aggressio	Ei osoita uhkauseleitä	I / 29%	Osoittaa yksittäisiä uhkauseleitä	I / 43%	Osoittaa useita uhkauseleitä	N / 20%	Osoittaa useita uhkauseleitä ja muutamia hyökkäyksiä	E / 8%	Osoittaa uhkauseleitä ja useampia hyökkäyksiä	H / 0%
8b. AAVEET Tarkkaavaisuus	Yksittäisiä vilkaisuja, ja sen jälkeen ei kiinnostusta/Ei kiinnostu lainkaan	E / 3%	Katselee aaveita silloin tällöin	N / 3%	Tarkkailee aaveita, pitkiä taukoja, kumpaakin puolet ajasta tai koko ajan toista	N / 30%	Tarkkailee aaveita, lyhyitä taukoja	I / 37%	Tarkkailee molempia aaveita koko osion ajan	I / 28%
8c. AAVEET Pelko	On ohjaajan edessä tai sivulla	I / 24%	On enimmäkseen ohjaajan edessä tai sivulla, pienät välimatkanottoa	I / 19%	Menee katsomaan, kun ohjaaja puhuu avustajan kanssa ja houkuttelee koiraa	N / 20%	On enimmäkseen ohjaajan takana, vaihtelee paon ja kontrollin välillä	E / 14%	Peruttaa enemmän kuin taluttimen mitan tai lähtee paikalta / Pakenee	E / 27%
8d.AAVEET Utelaisuus	Menee katsomaan, kun ohjaaja on ottanut avustajalta hupun pois / Ei mene ajoissa	E / 25%	Hyväksyy avustajan tarjoaman kontaktin, mutta ei vastaa siihen	N / 1%	Vastaa avustajan tarjoamaan kontaktiin	I / 6%	Ottaa itse kontaktia avustajaan	I / 82%	Innostunutta kontaktinottoa avustajaan, esim. hyppii tai vinkuu	I / 1%
8e. AAVEET Kontaktinotto aaveeseen	Torjuu kontaktia/ Ei mene ajoissa	E / 9%	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta	N / 10%	Leikkii - aktiivisuus lisääntyy/ vähenee	I / 38%	Leikkii - aloittaa nopeasti ja on aktiivinen	I / 20%	Leikkii - aloittaa erittäin nopeasti ja on hyvin aktiivinen	N / 4%
9a. LEIKKI 2 Leikkihalu	Ei leiki - ei osoita kiinnostusta	E / 28%	Ei tartu, nuuskii esinettä	I / 14%	Tarttuu esineeseen viiveellä tai etuhampailla	I / 28%	Tarttuu heti koko suulla	I / 22%	Tarttuu heti, nappaa esineen vauhdista	N / 8%
9b. LEIKKI 2 Tarttuminen	Ei tartu esineeseen	N / 29%	Häiritsevyys lisäänty leikin/passiivisuuden aikana, sen jälkeen välinpitämätön	I / 11%	Kiinnostuu laukauksista, yleisöä tms, mutta palaa leikkiin/passiivisuuteen	N / 27%	Keskeyttää leikin/ passiiv., lukkiutuu yleisöä, laukauksia tms kohden, ei palaa	E / 28%	Häiriintynyt, pelokas / Yrittää paeta /Ohjaaja luopuu ampumisesta	H / 22%